

A méltóságos asszony lovagjai

A Mesék az írógépről, harmadik része

Irta

Szomaházy István

TARTALOM

Cauders Félix és a felesége.

A nép ajka.

A Bánáth-intézet matinéja.

A váratlan vendég.

A vicinálison.

Vásárhelyi Sárka.

Előkészületek az estélyre.

A műsor.

A követ.

Félix mint diplomata.

Május.

A nagy estély.

A légyott.

Vallomás.

Vacsora után.

Király Félix esküvője.

Finálé.

Látogatás Gyimesen.

Híres emberek feleségei.

Délelőtt.

Cauders Félix és a felesége.

Velencében volt, a Danieli halljában, pár perccel a dejeuner befejezése után, egy verőfényes, késő őszi napon, mikor a Lidóról már az utolsó nyaralók is eltakarodtak, de amikor a vízbezárt meseváros bájosabb, mint valaha... A pénztárrekesz előtt laposipkás angolok rendezték a számláikat, a hátsó bejáratnál egyenruhás groomok kiabáltak a gondolák után, a fonott, öblös nádszékekben lustálkodó vendégek kavargatták a feketéjüket... Intim, mozgalmas kép volt ez, a modern szállodai élet színes forgataga, melynek hangulatában úgy érzi az ember, hogy ez a földi tartózkodás csupa kellemes és izgató epizódok sokaságából áll...

Az egyik vörös kertisékben, mely pálmafák közt állt a hall valamelyik sarkában, egy szürkeruhás, szürkeszakállas úr ült, aki gourmand módjára válogatott a szerezsenkomornyik impozáns havanna-skatulyáiban... Végre megállapodott egy nagy Alvarez-ben, vigyázva rágyújtott, aztán hatalmas füstfelhőket bocsátott ki a levegőbe... Jó ideig csöndesen szivarozgatott, aztán unott pillantást vetett a Corriere della Sera-ba, mely ott feküdt előtte a gyékény-asztalon... Nem sokat érthetett belőle, mert minden pillanatban abbahagyta az olvasást, s kíváncsian tekintgetett a lépcsőföljárás felé, mintha valakire türelmetlenül várakoznék... Jó félóra is bele-telt, amíg így hiába várakozott, de végre megkönnyebbülten dobta le a kezéből az olasz lapot: a szönyeges lépcső legfelső fokán egy bájos, utiruhás asszony jelent meg.

- Mondhatom, hogy jól kipróbáltad az idegeimet, - mondta a szürkeruhás úr mosolyogva.

Az asszony eközben lejött a lépcsőn, s nevetve rázta meg aranyszőke fejét.

- Kedves barátom, a férjnek az az első kötelessége, hogy türelmes legyen... Az a férfi, aki egy félórát is soknak talál ahhoz, hogy a felesége a kalapját fölvegye, jobb, ha mindörökre aggregény marad..

Gyöngéden megcirógatta az ura arcát, aztán hozzáfogott a keztyűi begombolásához, miközben derűs, kissé kacér pillantást vetett az előcsarnokban sürgő-forgó urakra.

- És Bandi? - kérdezte a szürke úr.

- A kedves fiad e pillanatban a nyakkendőjét kötteti a kisasszonnyal...

Mintha csak végszóra jött volna: a lépcsőn most egy kilencévesnek látszó fiatal úr tűnt föl, akinek elegancia dolgában bizvást nem kellett volna szégyenkeznie egy angol lord elsőszülött fia előtt... Galambszürke felöltőt, s széles, selyem levantine-t viselt, s keztyűsen, komoly arccal lépegetett a francia kisasszony oldalán... A hallba érve, illedelmesen meghajolt, s így szólott:

- Kezedet csókolom, apa...

A szürke úr a szívéhez szorította és megölelte a gyereket, míg a szép mama tréfás megbotránkozással nézte a szentimentális jelenetet.

- Hát nem azt hinné az ember, hogy két hónap óta nem láttad a fiadat?... Tíz perce, hogy elváltatok, s most úgy ölelgeted, mintha valami hosszú utazásról tért volna vissza... Úgy elkényezteted, hogy igazán nem csoda, ha nem bírok vele...

A kilencéves kis bölcs kacagva csókolta meg az anyja kezét, aztán hizelkedve duruzsolta:

- Anyuskám, ne légy szigorú, mert úgyse hiszem el neked, hogy komolyan gondolod...

A beszélgetés magyarul folyt, mert az előkelő család Budapestről jött ide a lagunavárosba; a férfi Honti úr volt, a Közgazdasági Bank elnöke és vezérigazgatója, udvari tanácsos, a főrendiház tagja, aki csak nemrégiben kapta a királytól a magyar nemességet, a lászlóvölgyi előnévvel (az édesapja a lászlóföldi hutában kezdte valamikor a karrierjét), a felesége a híres Lehmann Vilma, az egykori írógépkeszasszony, aki - mint Budapesten minden praktikáns tudja - a szépségével, az okosságával és a ravasz kis eszével hódította meg a dúsgazdag vezérigazgatót, a fiatal úr pedig, a házaspár egyetlen gyermeke, aki, úgylátszik, a kis Lehmann Vilma ravaszságát örökölte, amit azzal is bebizonyított, hogy az édesanyja bájos arcocskájával jött a világra... Talán ezért imádta annyira az ideges Honti, aki még most, tízéves házasság után is, komolyan szerelmes volt a feleségébe...

Mi lett a világszép Lehmann Vilmából tíz év alatt? A pajkos, örökké jókedvű, istenien piszeorru leányból, akiért az egész bank bolondult, s aki valamikor épp úgy az orránál fogva vezette a száraz Rauch urat, a Közgazdasági Bank börzei disponensét, mint Rubin urat, a levelező-osztály főnökét, Király Félixet, az unokabátyját és magát a hatalmas vezérigazgatót? Megártott-e a hosszú tíz esztendő az egykori édes, okos és megvesztegető szépségének?

Aki Vilmát ismerte, nem sokat habozott a válasszal: a bank egykori szőke tündére most talán még bájosabb volt, mint valaha. Ugyancsak nem látszott meg rajta, hogy már túl van a harmincadik esztendején; kissé molett, de csodamódon lányos termetű asszony lett belőle. Aki az életkorát nem tudta, bizvást megesküdhett volna rá, hogy még nincs több huszonhárom évesnél; csupán Bandi úr volt az egyetlen, kompromittáló szimptoma... Rózsásarcu, gyönyörű teremtes volt, aki leánysága minden csillogását megőrizte, bár a szeme, az édes, kék szeme már elárulta, hogy ismeri a férfiakat és a saját maga értékét... A huncut, a mosolygó szeme néha hirtelen megvillant, mintha így szólott volna az előtte álló férfihoz:

- Jó volna egy pásztoróra, ugy-e?... Ha úgy a kedve szerint megölelgethetne és magához szoríthatna Nagyságod...

De a kitörni készülő bizalmaskodást rögtön megakasztotta a lebocsátott, szőke szempillája, mely egy szempillantás alatt szende kolostornövendékké változtatta a legszebb és a legcsábítóbb asszonyt...

Honti tehát szerelmes pillantással nézett a feleségére, apai gondossággal megigazította a kis fia nyakkendőjét, aztán - mivel a mai délutánt azzal akarták eltölteni, hogy velencei üveg-neműeket vásároljanak - intett az egyik groomnak, hogy gondolát rendeljen a kapu elé.

De mielőtt még a bársonyos vízi járómű megérkezett volna, egyszerre csak másfelé fordult a kis társaság figyelme: a lépcsőn egy fiatal házaspár jött lefelé, afféle száz lépésről fölismerhető nászutas-pár, kik még a lagunaváros cinikusait is gyöngéd mosolyra szokták kényszeríteni: egy életvidám úr, angolosan kockás, konvencionális uti öltözetben, s egy ifju hölgy, aki félénk rajongással kapaszkodott az urába, mintha attól tartana, hogy véletlenül elveszíti valahol... A férj csinos, kissé kényeskedő legénynek látszott, afféle milliomos csemetének, aki megszokta, hogy minden kívánsága teljesüljön, s aki egyenesen fölháborítónak találná azt a gondolatot, hogy egy lipótvárosi patricius ivadéka a világ bármelyik pontján lehetetlenségbe ütközzék... A felesége már nem keltette ezt az elbizakodott benyomást; egyszerű, szerény külsejű penészvirág volt, abból a fajtából, mely félmillió hozománya ellenére is mindig szomorú bágyadsággal mosolyog, s amely fiatalsága legnagyobb részét vastartalmu orvosságok beszédével tölti el...

Vilma asszony, aki pár pillanatig kíváncsian nézte a szerelmeseket, hirtelen oldalba bökte az urát.

- Jé, nézz csak oda, kik jönnek itt le a lépcsőn...

- Kik? - kérdezte a vezérigazgató, miközben a csiptetőjét föltette.

- Cauders László és az ötnapos felesége...

Honti már nem válaszolhatott a feleségének, mert a fiatalok eközben leértek a szálloda halljába, s egy pillanatnyi, szótalán bámulás után, kipirult arccal, izgatottan közeledtek a vezérigazgatóék asztalához.

- Óchiási, szavamcha mondom, hogy óchiási! - kiáltott Cauders László hangosan. - Azt hiszi az embech, hogy elchejtőzött a világ elől, - és egyszechche csak szemben találja magát a legbájosabb pesti asszonnyal.

Széles pózzal csókolta meg a Vilma asszony kezét, míg az ötnapos menyecske, szörnyű zavarában, mindenáron követni akarta az ura példáját, s gyerekes erőfeszítéseket tett, hogy a Vilma keztyüs kezét el kaparíthassa. De a vezérigazgatóné kacagva hárította el magától a különös megtisztelést.

- Ojjé, az kellene még csak, hogy egy férjes asszony kezét csókoljon valakinek... Ne felejtse el, édesem, hogy maga már szintén arra a méltóságra jutott, amire én... Magának ura van, hát úgy illik, hogy a maga kis kezét csókolgassák majd az udvarlói és a barátai... Hanem ide, az arcomra, már igazán kérek egy csókot...

Nyájasan magához ölelte az ötnapos menyecskét, miközben fürkésző, kíváncsi, alattomos pillantással tekintett a szemébe. Honti eközben jókedvűen parolázott a fiatal férjjel.

- Hát maga is belépett a becsületes emberek sorába?... Azt hiszem, nem szükséges, ugy-e, hogy a hogyléte felől tudakozódjam?...

Cauders László ravaszul csiptetett a szemével, de aztán mindjárt abbahagyta a pikáns jelbeszédet, hogy az ölelkező asszonyok felé tekintsen... Most már nem volt olyan szemérmes, mint régebben, mikor egyszerre tűzlánggá lett az arca, ha Vilma asszonnyal véletlenül összehatalálkozott valahol... Egyáltalában nagyon megváltozott a fiatal úr; az öreg Cauders ugyanis, aki megúnta, hogy a fia minden második napon oltárhoz akart vezetni egy-egy bonne-t, segédszínésznőt vagy drámai szendét, vagy félévvel ezelőtt kijelentette, hogy a fiatal urat komolyan ráncba szedi... Egy este bevonult vele az Andrassy-úti villa hatodik szobájába, gondosan bezárta az ajtót, aztán így szólott:

- Édes öregem, most választhatsz: vagy tovább is a flirtelésnek fogod szentelni a tehetségeidet, vagy úgy fogsz viselkedni, ahogy én kívánom... Az első esetben nyájasan kezét fogunk rázni egymással, ha akarod, jóbarátok is maradunk, de tíz fillér nem sok, még annyit sem kapsz tőlem... Ha azonban szíves leszél rabigába hajtani a buksi fejedet, akkor kiveszlek a Közgazdasági Bankból és társul fogadlak magam mellé a hajózási vállalatához...

- És, kéchlek, mik azok a föltételek? - szólott a fiatalember idegesen.

- Nem is föltételekről van szó, hanem csak egyetlen föltételről: az a kívánságom, hogy két hónap alatt vedd feleségül a kis monori Alter Gizát...

- De kéchlek, hiszen ez egyenesen fölhábochító! - kiáltott föl a szegény fiu megdöbbenve.

- Fölhábochító, vagy nem fölhábochító, ez engem nem érdekel... Ha nem fogadsz szót, hát akkor meg fogsz élni a százhusz forint havi fizetésedből, ami nem is olyan nagy dolog, ha az ember egy házmesterkisasszonyba szerelmes... Utóvégre olvashattad a regényekben, hogy az igazi szerelem nem riad vissza a nyomortól és a koplalástól...

László magánkívül rohant el hazulról, három napon át a legpiszkosabb mulatóhelyeken züllött, de a negyedik napon - mert alapjában véve mégis csak hozzá volt szokva a finom élet-

hez - meggondolta a dolgot: keserves arccal kijelentette, hogy az erkélyüket tartó kőkis-asszonyt is feleségül veszi, ha az édesapja úgy kívánja... Két hónappal később már oltár elé is lépett monori Alter Gizikével, a milliomos börtönanácsos leányával, aki úgy érezte, hogy meg kell halnia boldogságában, mikor a férjével a déli vasút külön kupéjában helyet foglalt...

...Vilma asszony szenvedélyesen megölelgette a pironkodó menyecskét, aztán nagyot csapott az ura vállára.

- Mit szólnál hozzá, ha ezeket a fiatalokat is magunkkal csalnók?... Az új háztartásban mindig elkél egynéhány szép velencei szerviz, - és sohase lesz a vásárlásra olyan jó alkalmuk, mint most... Mert ezekkel a banditákkal, akik itt gyárosoknak nevezik magukat, csak én tudok beszélni a saját nyelvükön...

- Persze, hogy velünk jönnek, - kiáltott föl Honti vezérigazgató örömmel. - Indiszkreció ide vagy oda, ideje már, hogy remetéskedésüket abbahagyják... Annál édesebb lesz, ha este megint lerázhatnak bennünket a nyakukról...

Cauders László tomboló lelkesedéssel fogadta az ajánlatot, - s öt perccel később már valamennyien helyet foglaltak a gyorsan előhívott dísz-gondolában, melyet máskülönben csak a velencei násznép szokott használni... Honti gavallérosan a fiatal asszony mellé telepedett, míg László a Vilma asszony oldalán foglalt helyet, magánkívül, lázasan ismételve:

- Becsülemche, óchiási, hogy így véletlenül összetalálkoztunk...

Hontiné mosolyogva, titokzatos némasággal fogadta e kitöréseket, csak néha vetve egy tébolyító pillantást Cauders Lászlóra, aki ilyenkor, mintha villamos ütés érte volna, egyszerre összerezzen... Éveken át szerelmes volt Vilmába, s most úgy tetszett neki, hogy a pisze asszony százszor csábítóbb, mint valaha... Egy új, ismeretlen vonást fedezett föl benne, mely ott villogott a gyermekes kék szemében: a mindentudás, a kacérság, az elfojtott szenvedély egy titokzatos vonását, mely könnyen hevülő szívét lázasan megremegtette... Egyszerre megfeledkezett az ötnapos feleségéről, s égő arccal, jobban hadarva, mint valaha, szinte öntudatlanul szólott:

- Óchiási, szavamcha mondom, méltóságos asszonyom, hogy óchiási...

A nép ajka.

A Közgazdasági Bankban tíz esztendő alatt nem igen történt valami lényegesebb változás. Az alaptőkét harmincmillió koronáról negyvenmillió koronára emelték föl, de a tízmilliónyi többlet absolute nem tette rózsásabbá ama fiatal emberek helyzetét, akik babonás előszeretettel fehér rabszolgáknak szokták nevezni magukat; a hivatalnokok ma is két-háromezer forintnyi jövedelemből voltak kénytelenek fedezni mindama szükségleteket, amelyeket a társadalom az elegáns bankfiatalságra ró: a tüneményes frakkokat és szmokingokat, a kápráztató nyakkendőket, a gummitalpas fiákért és az egyiptomi cigarettákat, melyeket most jobban hamisítottak, mint valaha. ...Ha az ember a Közgazdasági Bank egyik tisztviselőjéhez azt a kérdést intézte volna, hogy mondja el az utóbbi tíz év történetét, valószínűleg ezt a választ kapja:

- Semmi egyéb nem történt, mint hogy a koponyámon két centiméternyivel növekedett a kopaszsági terület...

Nagyobb változások ennél csakugyan nem történtek, hacsak olyanformák nem, hogy egyik-másik fiatal úr, hosszabb habozás után, beevezett a házasság kikötőjébe. (Vagy - mint ők mondták - a nőtlenség nyugodt kikötőjéből kievezett a házasság viharos tengerére.) A nőülés még mindig divatban volt a bankfiatalság körében, mert ugyan ki ne házasodjék, ha azok nem, akik minden pesti leány hozományát ismerik? Kramer, a pénztári ellenőrző napló vezetője, néha tréfásan legyintett a kezével:

- Az megeshetik, - mondta - hogy egy kiadási tételt hibásan írok be a bank könyvébe, de hogy a noteszemben egy hibás szám legyen, az tökéletesen ki van zárva, édes öregem... A kis vörös noteszemben minden pesti leány hozományát az utolsó krajcárig megtalálhatod...

A Kramer följegyzései természetesen csak százezer koronánál kezdődtek, mert az ennél kisebb összeget a Közgazdasági Bank hivatalnokai csak nyomorult alamizsnának nevezték.

Elvileg mindegyik félmillió hozományról álmodozott, bár gyakran megesett, hogy egy-egy fiatal úr, hirtelen örülési rohamában, szegény leányt vezetett az oltárhoz; így Szalai Leó - a folyószámlától - a vörös Leonhárt Tinkát vette feleségül, aki három évig leveleket kopogtatott az Érték-bank titkárságánál... De ezt a sajnálatos esetet rögtön kiegyenlítette az okos Dömjén Miklós, aki kerek kétszázezer koronát kapott, még pedig egy bécsi leánnyal, akivel Pörtschachban ismerkedett meg, a háromhetes szabadsága alatt...

Igy kopaszodott, így züllött szét a Lehmann Vilma egykori udvara, a hangos, jókedvű csapat, mely zulukaffer harci indulóival szokta üdvözölni a bank tündérét a Zrinyi-utca sarkán, hogy diadalmi menetben kísérje el a lipótvárosi bazilikáig. Tovább nem kísérhette, mert Vilma, a Korona-utca elején, nevetve leintette a tomboló és kissé tébolyodott fiatalságot:

- Gyerekek, most már kotródjatok el mellőlem, mert én nem akarom, hogy lovasrendőrök verjenek szét benneteket... Meg különben is olyan éhes vagyok, hogy csepp kedvem sincs a bolondságaitokat végighallgatni...

Vilmából méltóságos asszony lett, s a fiúk is megsavanyodtak kissé, - de a bank maga az maradt, ami régen volt: hideg, előkelő, némileg exkluzív pénzintézet, melynek igazgatóságában kivétel nélkül kegyelmes és méltóságos urak foglaltak helyet. (Schanzer bácsi helyett, aki végre, kilencvennégyéves korában eltökölte magát rá, hogy búcsút mond minden földi szelvénynek, a néppárti Kehiday grófot választották be.) Oppringer, a főszolga és budai háziúr, még mindig féltékenyen őrködött a nagy gránátvörös szárnyajtók előtt, melyek mögött, hideg fenségben a hatalmas Honti, a budapesti pénzpiac koronázatlan királya székelt...

Egy ködös, januári reggelen történt, mikor a levelező-osztály összes asztalai fölött ott égtek a hófehér Auer-lámpák, hogy váratlan vendég toppant be az álmosan dolgozó fiúk közé. Cauders László volt, akinek valami ügye akadt a földszintes váltóüzletben, s aki most, mielőtt eltávozott volna, meg akarta látogatni egykori kollégáit.

- Álmodom, vagy ébren vagyok? - kiáltotta a szőke Wogenheim Gyula, aki öt éven át elválatatlan jó barátja volt a milliomos fiúnak.

Cauders örömkönnyei közt borult a nyakába az egykori pajtásnak, míg a többiek oly hangos lármával ugrottak föl a helyükről, hogy még Rubin úr is (aki legutóbb az aligazgatói címet kapta), ijedten mászott elő üveges ketrecéből.

- Schlagt's ein die Oefen, - szólott a nyájas Rubin, aki, mint minden régi bankhivatalnok, bizonyos előszeretettel használta a társalgási nyelvben az úgynevezett keletgermán idiómát.

Az új férjet - aki öt nappal ezelőtt tért haza a nászútjáról - örvendező sokaság vette körül, az ügymenet megakadt néhány pillanatra, még a szolgák is barátságos arccal kukkantottak be a levelező-osztályba, s Cauders boldog meghatottsággal szorongatta a feléje nyújtott kezeket.

- Szechvusztok, fiúk; szavamcha mondom, hogy boldog vagyok köztetek. Na, hagyjatok mách, mecht szavamcha mondom, hogy mingyách sichva fakadok...

Csakugyan kiszivárgott a szeméből egy könnycsepp, - Cauders László híres volt a szentimentalizmusáról, - de a kitörni készülő érzékenyülést szerencsésen megakasztotta Rauch úr, a börzei diszponens, aki tárt karokkal közelített a szomszéd szobából.

- Sieht's ihm an, wie er strahlt, - kiáltotta a fesztelen Rauch, miközben kedélyesen hátbaütögette néhányszor a mézeshetes férjet. - Jó kis ügy a házaset, ugy-e, Cauders bácsi? Wer mir gut's gönnt, mint Shakespeare annak idején énekelte...

A gavallér Barta egy üveg cointreaut hozatott föl a kávéházból, s a poharát fölemelve, lelkesen így szólott:

- Önagysága, Cauders Lászlóné egészségére...

Zajos koccintás követte a rövid tósztot, a levegő megtelt az egyiptomi cigaretták füstjével. Rubin úr pikáns grimaszokat vágott, Rauch pedig egyre-másra idézte a mézeshetekre vonatkozó gonosz megjegyzéseket, miknek most hirtelen véget vetett Cauders László, aki suttogva közelebb húzódtott a fiúkhöz:

- Tudjátok, hogy kivel találkoztunk Velencében?

- Kivel? - kérdezte Wogenheim Gyula.

- Öméltóságával, Lehmann Vilma asszonnyal, valamint kedves féchjével és a leendő vezérigazgatókkal, Honti Bandi ucchal...

Mindenki elismerőleg bólintott, néhányan a nyelvükkel csettintettek, Rauch úr pedig komoly arccal szólott:

- Bizony Isten, szívesebben találkozom vele egy nap kétszer, mint a nyitrai püspökkel két nap alatt egyetlen-egyszer...

Méltányló helyeslések kísérték a Rauch axiómáját, néhányan ravaszul vakarták meg a fejük búbját, a fény kigyulladt a szemükben, a cigarettájuk füstjét izgatottan fújták a levegőbe; látszott rajtuk, hogy mindannyian bele vannak bolondulva az aranyszőke méltóságos asszonyba... Barta szinte lihegve kérdezte:

- Szép volt?

- Szép? - kiáltotta széles gesztus kíséretében Cauders László. - Bachátom, azt mondom neked, hogy ez a leggyönyöchyűbb asszony Budapesten... Ha nem lettem volna nászúton a feleséggel...

- Akkor habozás nélkül letérítettél volna az erény ösvényéről...

Néhányan óvatosan püsszegni kezdtek (még a falaknak is füleik vannak), de a cinikus Salgó Viktor nevetve legyintett a kezével:

- Ha csak arról lenne szó, amit mi beszéltünk, az még nem lenne valami rettenetes baj... De a nép ajka másokat is mond a méltóságos asszonyról... Mióta a fia megnőtt, annyi az udvarlója, hogy egy csinos zászlóalj kikerülne belőlük... Az ötóra teákon egész legendakör kering a méltóságos asszony lovagjairól...

- És sikechchel udvacholnak neki? - kérdezte rák vörösen Cauders László.

- Ez az, amire nem adhatok neked választ, édes fiam... Az asszonyok nagy elismeréssel beszélnek a Vilma asszony jó szívéről, a férfiak ellenben azt mondják, hogy minden lovagját az orránál fogva vezeti...

Cauders László válaszolni akart valamit, de a további eszmecserét hirtelen megakasztotta az a kövéredő, redingotos úr, aki most a szomszéd szobából belépett: Király Félix cégvezető úr volt, a Közgazdasági Bank könyvvezetési főnöke, a Vilma asszony unokabátyja, aki pár év óta rohamosan közeledett az igazgatói méltóság felé. Király Félix diszkrét meglepetéssel emelte föl a kezét, hogy mosolyogva ölelje keblére a hirtelen elnémult Cauders Lászlót.

A Bánáth-intézet matinéja.

Budapestnek van néhány előkelő nevelőintézete - a milliomos-gyerekek utóvégre nem keveredhetnek össze az alrendi osztállyal - de hogy a Bánáth-féle zeneiskola kilókkal veri az összes többi intézetet, azt még a legérdekeltebb igazgató-tulajdonosok se mernék komolyan letagadni...

A Bánáth-iskola egy előkelő, arisztokrata hölgytől, Bánáth grófnétól kapta a nevét, akit a kegyetlen sors megfosztott ugyan ősei vagyonától, de akit előkelőségétől és fenséges modorától a legsúlyosabb csapások se tudtak megfosztani. Bánáth grófné - maga is főrangú leány - fiatal korában csillaga volt a jótékony hangversenyeknek, s mikor az ura egy napon, utolsó birtokának elkártyázása után, föbelőtte magát, nemes rezignációval törölte ki szeméből a fájdalom könnyeit.

- Dolgozni fogok, - mondta kevés jó emberének, aki gyászában fölkereste. - Megmutatom, hogy egy gyöngé asszony is megélhet, anélkül, hogy az idegenek terhére lenne...

Mivel egyébhez, mint a zongorázáshoz nem értett, az özvegy zeneiskolát nyitott a főváros egyik csendes, arisztokrata utcájában. Nem közönséges, szegény embereknek való zeneiskola, hanem eleganciától csillogó, exkluzív intézetet, melybe csak szigorú cenzúra után vették föl a növendékeket. Pár hét múlva már mindenki Bánáth grófnéről beszélt, a szőnyeges lépcsőkön kis grófok és bárók sűrögték-forogtak, s a Lipótváros milliomosai között akárhány akadt, aki mesebeli protekciókhoz folyamodott, csak hogy gyermekét az iskolába fölvegyék. De a protekció nem mindig használt; a grófné olykor hidegen nézte végig lorgnonjával az izgatottságtól kipirult, szép mamát, hogy aztán, közömbös hangon, így szóljon:

- Végtelenül sajnálom, nagyságos asszonyom, de ezúttal nincs üresedés az intézetben...

Egy-két asszony, aki a fiát vagy a leánykáját, kifejezhetetlen fáradalmak után, végre be tudta iratni az iskolába, sokkal nagyobb büszkeséggel beszélt erről a kitüntetésről, mint arról, hogy a felséges király kegye férjét az udvari tanácsossággal kitüntette... Az ötórai teákon néha diadalmasan hívtak be egy-egy kicsikét a nyugodalmas gyermekszobából.

- Livia, játszd csak el azt a mazurkát, ami Bánáth grófnénak tegnap annyira tetszett...

És a kis Livia - most ez a név volt divatos - engedelmesen végigjátszotta a mazurkát, míg a többi néni majd megpukkadt az irigységtől...

A Bánáth-iskolában január végén volt a rendes növendék-hangverseny, melynek hírére egész Budapest ismeri... A szárnyas ajtók mögött ilyenkor harisnyás inasok posztolnak, a vetkezőben angol bonne-ok hámozzák ki bundáikból a kicsikéket, a szalonban pedig, ó-brüsszeli csipkéibe burkolva, Bánáth grófné fogadja az intézet vendégeit... Parfüm- és virágillat van a gyönyörű termekben, ahol a komornyikok teát és édességeket szolgáltatnak föl... A vörös selyem-fauteuilekben, a bájos mamák között, országos nevezetességek foglalnak helyet, s a pálmás pódium mellett a közoktatásügyi miniszter cseveg a kalocsai érsekkel... Mindenki itt van és mindenki hódolattal köszönti a grófnét, aki ime, oktan könnyezés helyett, a munka rögös és tüskével szegélyezett útjára lépett...

A zsúfolt teremben, ahol csak diszkrét suttogás hallatszik, egy pillanatra csönd támad, amikor Hontiné a szárnyasajtó küszöbén megjelenik... Ki ne ismerné Hontiné méltóságos asszonyt?... A grófné mohó pillantásokat vetnek rá, s kíváncsian közelebb hajolnak szomszédjaikhoz... A miniszter abbahagyja egy pillanatra a beszélgetést, sőt ő eminenciája is kissé hátrafelé fordítja

hófehér fejét... És Bánáth grófné, aki a pedagógiába való száműzetése után is ugyanaz a nagystílű, előkelő hölgy maradt, mint régente, nyájas mosollyal fogadja a nagy pénzkirály feleségét, holott a pénzügyi arisztokrácia máskülönben hidegen hagyja ezt a gögös és önérzetes dámát.

- Parancsoljon, méltóságos asszonyom, oda a második sorba... A fiacskájára ma, azt hiszem, büszke fog lenni...

Mert Honti Bandi úr ama kiváltságosak közé tartozik, akik minden nagyobb nehézség nélkül bekerülhet a Bánáth grófné intézetébe. Ki mert volna kikezdeni a Közgazdasági Bank majdnem korlátlan hatalmu elnök-igazgatójával? Mikor Bandi, az édesapja karjára támaszkodva, a fényes fogadóteremben először megjelent, s a gérokkos titkár (a volt huszártiszt) kissé tünődve nézett az angolos eleganciájú fiucskára, Bánáth grófné barátságosan bólintott az előtte álló Honti felé.

- Oh, a kis fiát... természetes, hogy föl vesszük... Csak írja be, titkár úr... Akárhogy is lesz... de okvetetlen szorítunk neki helyet...

A bájos mama tehát itt volt, hogy a Bandi tudományát végigélvezze, s miközben a férfiak sorfalán áthaladt, mosolygós, kék szemével kacér pillantásokat vetett jobbra-balra. Amikor a vörösselyem karosszékekben helyet foglalt, egy magas szál úr, aki a mellette álló fauteuilben ült, kissé szertartásosan meghajolt előtte. Mátray gróf volt, Szentgróthy unokabátyja (mind a kettőjüknek egy-egy Dömsödy bárónő volt az édesanyjuk), aki azóta, hogy Szentgróthy a washingtoni követséghez került, mint igazgatósági tag szerepelt a bátyja helyett a Közgazdasági Bankban...

Mátray gróf jó viszonyban volt Hontinével, s így szertartásos viselkedése méltán meglephette a méltóságos asszonyt... De az okos Vilma csakhamar megtalálta a magyarázatot: a gróf mellett ott ült a felesége is, Mátray Zsuzsi grófné, aki arról nevezetes, hogy az egész magyar arisztokráciának a leggőgösebb tagja. Nemcsak a leggőgösebb, hanem a legszebb is, akit látásból mindenki ismert a fővárosban, s akinek szalonjában nem egyszer fordult meg egy-egy fiatalabb főherceg, sőt legutóbb maga a király is eljött hozzá, hogy a Mátrayak világhírű metszetgyűjteményét megsejmelje...

- A kegyelmes úr kissé büszke, amikor a feleségével van, - gondolta magában Vilma méltóságos asszony, míg gyémántokkal kirakott ridiküljét maga mellé helyezte...

Mátray gróffal való ismeretsége már körülbelül egy egész éves volt, s abból az időből eredt, mikor Honti, rendes szokása szerint, nagy, februári estéjére a Közgazdasági Bank egész igazgató-tanácsát meghívta... A gróf, aki mellette ült az asztalnál, mosolyogva így szólott hozzá:

- Oh, én nagyon jól ismerem a méltóságos asszonyt... Úgy ismerem, mintha tíz év óta minden nap találkoztunk volna...

- És honnan ismer ilyen félelmesen? - kérdezte Vilma asszony.

- Szentgróthy révén, aki - mint tudja - az unokabátyám... Nem egyszer voltam abban a helyzetben, hogy az ő lelkes rapszódiait végighallgassam...

Vilma elpirult kissé, de csakhamar visszanyerte a nyugodtságát.

- Az ő rapszódiai... ojjé... nem nagyon veszedelmesek... Most valószínűleg a szép amerikai asszonyokról szavalja el ugyanazokat a hőskölteményeket. Szokott levelezni vele?

- Oh, igen, gyakran fölkeres a leveleivel... És ha indiszkrét akarnék lenni, azt is elárulhatnám, hogy minden levelében tudakozódik valakiről...

- Én nem leszek indiszkrét és nem kérdezem meg, hogy kicsoda az a valaki.

Később, - mikor az Opera híres vendége énekelt - Mátray gróf a méltóságos asszony mellé telepedett a kis szalónban, s kijelentette, hogy most már teljes mértékben megérti a Szentgróthy rapszódiait...

- Eddig csak látásból ismertem magát, s akkor is az volt a nézetem, hogy Budapestnek a legbájosabb asszonya... De most, hogy személyesen is megismertem...

- Most nekem ítéli a középeurópai rekordot, ugy-e, kegyelmes úr?

Az estély után több ízben találkoztak - egyszer a bankban is, mikor Vilma fönn járt az uránál - s Mátray gróf, aki különben nem volt nevezetes arról, hogy a leereszkedő férfiak közé tartozik, mindig mély hódolattal emelte meg a méltóságos asszony előtt a kalapját. Sőt Vilmának, aki e tekintetben fölöttébb éleslátású hölgy volt, legutóbb határozottan úgy rémlett, hogy a kegyelmes úr barátságos mosolya mögött mélyebb szenvedélyek lappanganak...

- Mikor a felesége is itt van, akkor kissé gőgös a kegyelmes úr, - gondolta most magában Vilma, amíg a téli napsugár aranyos verőfénnel ömlött be a díszterem hatalmas ablakain, s a virág- és parfümillat kábító vegyülékében egyszerre csak megszólalt a zongora, s az elegáns suttogást hirtelen elnyomta a hosszuhaju Bauer tanár introdukciója... És a drága, perzsaszőnyeggel borított pódiumon megjelent az intézet legelőkelőbb tanítványa, a kis Etelváry Egon herceg, a kezében drága stradiváriussal, kecsesen meghajolva az érsek előtt, aki finoman összeütötte a tenyerét...

A hangverseny mesés sikerrel járt, - a Honti Bandi mazurkáját is lelkesen megtapsolták, - de a méltóságos asszonynak még az anyai büszkeségét is lelohasztotta kissé a szomszédja furcsa viselkedése... Mátray gróf az egész koncert alatt egyetlen szót se váltott vele, hanem komolyan, ünnepiesen, szertartásos pózzal suttogott egy-egy szót a felesége fülébe... Vilma, amíg édes leányszeme, mely már annyi férfit megbabonázott, mosolyogva tapadt a szőnyeges emelvényen álló gyermekekre, valami kifejezhetetlen daccal mondta, anélkül, hogy a gyönyörű ajka megmozdult volna:

- Ezért meg fog nekem fizetni a kegyelmes úr... meg fog fizetni... meg fog fizetni...

Mire gondolt, mit határozott el magában? Igazak voltak-e a híresztelések, melyek veszedelmes kacérsága felől az utóbbi időben elterjedtek? Minderre nehéz lett volna választ találni... De annyi bizonyosnak látszott, hogy a gróf úr fenséges nyugalmát és a Zsuzsi grófné isteni büszkeségét komoly veszedelem fenyegeti...

A váratlan vendég.

Valami ünnepnap délelőttjén volt, tizenkét óra felé - Vilma a gyönyörű, napsugaras, déli idő ellenére véletlenül otthon maradt - amikor a kis Honti-palota emeleti ajtaján élénk csilingelés hallatszott. A komornyik, aki az ajtót föltárta, egy cilinderes, fehérhaju, de csodamódon fiatal arcú urat látott maga előtt.

- Itthon vannak? - kérdezte az idegen úr.

- A méltóságos úr Bécsbe ment a reggeli vonattal, de a méltóságos asszony idehaza van, - válaszolt a komornyik.

A vendég egy pillanatig habozva állt az ajtóban, de aztán előkapta a selyemtárcáját.

- Mindenesetre vigye be a névjegyemet, - mondta hirtelen elhatározással.

Télikabatosan várakozott a világos hallban, míg a komornyik eltűnt a szőnyegajtó mögött. Miska végigment az ebédlőn és a szalónon, de a méltóságos asszonyt csak a hálószooba mellett lévő gardero-be-ban találta meg, ahol - a jó Isten tudja, micsoda szeszély folytán, - a fehérneműs szekrények körül foglalatostkodott.

Vilma megnézte a névjegyet, s a vér egyszerre a fejébe szállt.

- Megmondta, hogy itthon vagyok? - kérdezte Miskától.

- Igenis meg, méltóságos asszony.

- Hát jó, vezesse be azt az urat a szalónba... és kérje meg, hogy pár pillanatig türelmeskedjék...

Miska visszatért az előszobába, kihámozta a vendéget bundájából, s az utasításhoz képest bekalauzolta a belső termekbe.

- A méltóságos asszony szíves elnézését kéri pár pillanatra, - mondta a jólnevelt inas diszkrét mosolyával, míg az idegen az egyik selyemfauteuilben helyet foglalt.

Vilma ezalatt sietve toalettet cserélt, - az öltözködés gyorsaságában vetekedett a legügyesebb primadonnával - s pár perc múlva viruló, rózsás szépségének egész frissességével lépett be várakozó vendégéhez.

- Álmodom, vagy ébren vagyok? - kérdezte pajkos jókedvvel, miközben a férfi kezét jó pajtás módjára megrázta.

Az idegen úr - most már elárulhatjuk, hogy Szentgróthy gróf volt - egy pillanatig kezében tartotta az asszony meleg kacsóját.

- Meg van lepve? - kérdezte mosolyogva.

- Hogy meg vagyok lepve, az nem is kifejezés, kegyelmes úr... Egyszerűen kábult vagyok a meglepetéstől... Ha a dalai láma jelent volna meg itt váratlanul a Bajza-utcában, az távolról se lenne olyan szenzáció, mint hogy a kegyelmes urat nálunk tisztelhetem...

Mind a ketten derűs arccal tekintettek egymásra, - meglátszott rajtuk, hogy minden idegzetük érzi ennek a találkozásnak az izgalmait... Majdnem tíz éve volt, hogy nem látták egymást, attól a naptól fogva, amikor a gróf, a Honti jelenlétében, elbúcsúzkodott a méltóságos asszonytól... Szertartásos, ötperces látogatás volt az, mely végtelenül nyomasztólag hatott mindkettőjükre; hiszen akkor váltak el egymástól, mikor az okos Vilma már-már azon a ponton állt, hogy a józanságát elveszíti... Három nappal azelőtt történt, hogy a méltóságos asszony

látogatást akart tenni a gróf budai palotájában, de a Király Félix gyönyörű prédikációja akkor egyszerre fölnyitotta a szemét... A találkozóra nem ment el, sőt még arra sem méltatta az udvarlóját, hogy pár mentegetőző sort írjon neki... Egyszerűen visszatért az urához és a kövér, hatodfél kilós fiacskájához... És Szentgróthy - ez becsületére válik okosságának és emberismeretének, - egyszerre megérezte, hogy most már hiábavaló lenne minden fáradsága; egy rövid látogatás után végleg búcsút mondott Budapestnek, s újra megkezdte félbeszakított diplomáciai működését... A külügyminiszter, akinek mindig kedves embere volt, rövidesen kinevezte a washingtoni nagykövetséghez, s Szentgróthy, két héttel a tervezett találka után, már az Amerikába igyekvő Prinz Heinrich fedélzetén szívta egyiptomi cigarettáit...

Kerek tíz éve volt ennek - és most, hogy ismét szemben ültek a bájos kis szalónban, mind a ketten ragyogó szemmel tekintettek egymásra. A búcsúzkodás sívár hangulata most egyszerre szétfoszlott, s a régi jókedvvel, vidámsággal, ruganyossággal legeltették egymáson a szemüket... És bár tíz év meglehetősen nagy idő, mind a ketten csodálkozva konstatálták, hogy a másik csak alig változott meg: a semmiségbe rohanó esztendők nem ártottak meg nekik... Vilma ma sem látszott többnek huszonöt évesnél, s a rózsás arca, a lányos termete, a huncutságtól csillogó szeme még most is megbolondíthatott minden férfit... Szentgróthy pedig, akinek halántéka körül veszedelmesen kezdtek dominálni az ezüstös színek, így talán még jobban festett, mint régebben; ősz haja csodamódra illet viruló arcához, melyből csak úgy sugárzott az elmésség és az intelligencia... Látszott rajtuk, hogy gyönyörűséget találnak az egymás látásában, s hogy az érdeklődés, mellyel valamikor egymás iránt viseltettek, most egyszerre egész nagyságában föltámadt bennük...

- Mit keres Budapesten? - kérdezte Vilma, aki úgy érezte magát, mintha hirtelen becsípett volna...

Szentgróthy előrehajolt a fauteuiljében, - neki mindegy volt, hogy mit beszél a méltóságos asszony, a fő, hogy az édes és napsugaras hangját hallhatta - aztán a szeme gyöngéd szeretettel símogatta végig a Vilma gyönyörű alakját.

- Hallja, csak nem csodálkozik talán rajta, hogy tíz év alatt torkig vagyok Amerikával?... Hiszen ha valaki azt mondta volna, hogy ennyi ideig kibírom, hát bizonyosan a szemébe kacagtam volna... Nem abból a fából faragtak, hogy tíz évig ki tudjam tartani egy helyen. A csavargó vérem most egyszerre megmozdult, hát rövidesen a faképnél hagytam yankeeket. Bánom is én, ha a monarchia most már háborúba is keveredik az Egyesült-Államokkal... Tíz évig vigyáztam a békére, - most csinálják, ahogy maguk tudják, nekem egészen mindegy...

Vilma pajkosan megrázta a szőke fejét:

- Mondja inkább, hogy az amerikai asszonyokat únta meg... Elvégre semmi szégyen sincs abban, ha az ember tíz esztendő után már más asszonytipusok után is kívánczik...

- Ami azt illeti, hát csakugyan kíváncsoztam más asszonytipusok után... És ha megengedi, hogy a viszontlátás első mámorában őszinte legyek...

- Sőt egyenesen tiltakozom ellene, hogy őszinte legyen... A jó Isten mentsen meg attól minden becsületes embert, hogy egy diplomata őszinte legyen...

Szentgróthy arca most egy pillanatra komollyá lett - oly komollyá, hogy Vilma csodálkozva nézett rá, - aztán így szólott:

- Lásd, ha kinevet is, őszinte leszek; magának is van ám abban része, hogy ilyen váratlanul itt termettem... Sőt, ha éppen tudni akarja, hát azt is elmondom, hogy egyenesen maga miatt tettem ki az osztrák-magyar monarchiát egy esetleges háború veszélyének...

- Szent Isten, csak nem akarja belekeverni a szegény fejemet valami világtörténelmi bonyodalomba?

- Pedig igazat mondok, maga az oka, hogy az őrhelyemet otthagytam... Vagyis helyesebben egy levél, ami a múlt hónapban érkezett a washingtoni követségre...

- Egy levél?

- A levelet Mátray írta, az unokaöcsém. Ostoba léhaságokat írt, de volt a levelében egy aggályos passzus is: az, hogy magával megismerkedett... Harminc sort írt magáról, még pedig olyan tónusban, ami egyszerűen megdöbbenített... Mert tudnia kell, hogy Mátray eddig elvileg lenézett minden asszonyt...

- És magát egyszerre féltékenységi rohamok fogták el...

- Akár hiszi, akár nem, ez a levél végképp kihozott a sodromból... Annyira kihozott, hogy táviratilag szabadságot kértem a külügyminisztertől, s akkor se maradtam volna tovább, ha a köztársaság elnöke térden állva könyörög, hogy ne hagyjam el az amerikai szárazföldet... Azt képzeltem ugyanis...

Vilma fölállott a helyéből, s míg szeme csakúgy ragyogott a jókedvtől, szenteskedő arccal szólott:

- Ne borzolja föl az idegeimet azzal, hogy a lázálmaint előadja, hanem inkább hagyjon most magamra, nehogy a cselédek megszóljanak... Egy korrekt asszony ugyanis csak akkor udvaroltat magának, ha az ura nincs messzebbre tőle tíz kilométernél... Már pedig az enyém, szegény, kétszáz kilométernél is távolabb van tőlem...

És e szavakkal mosolyogva a kezét nyújtotta a bámuló Szentgróthynak.

A vicinálison.

Vilma egy reggel könnyű zefírlúzt kapott magára, szőke hajfürtjeire föltette a gigerli-kalapját, s kihajtatott a keleti pályaudvarra, hogy Szentlőrincire utazzék. Hontinak ugyanis pompás kis nyaralója volt Szentlőrincen, egy cukorhabból készült villácska, ahol a vezérigazgatóék áprilisban és májusban lakni szoktak. A méltóságos asszony kora tavasszal mindig kirándult egyszer Lőrincre, hogy a szobákat személyesen rendbehozza, s a vincellérrel meg a feleségével tárgyaljon. Az inast előre küldte a hatóság vonattal, maga pedig félnyolckor indult, s délben, mikor az ura hazatért a bankból, már kipihenve várakozott rá a budapesti lakásban. Ma is így tett; a pénztárnál megváltotta a jegyét, s nyugodtan leült a váróteremben, hogy a vonatja indulását bevárja.

Mikor fél nyolc előtt tíz perccel a perronra indult, hogy a kupében helyet foglaljon, künn, az üvegcsarnok alatt, egy elegáns úr emelte meg előtte a kalapját.

- Jó reggelt, méltóságos asszonyom! Hova ebben a hajnali órában?

Vilma hátrafordult. - Mátray gróf állt előtte, kurta, prêmes kabátban, kis lóden kalappal a fején. Ő is az indulni készülő vonat felé tartott.

- Jó reggelt, gróf úr, - szólt Vilma kipirulva. - Mi történt, hogy maga is leereszkedik a mi szegény kis vicinálisunkhoz?

- Oh, én rendes habitué vagyok ezen a vonaton. Minden reggel ezzel a vonattal járok ki Rákospatakra, ahol a tréning-telepem van. Ilyenkor nekünk sportembereknek szörnyen fölgyülekezik a dolgunk, s ha magunk nem nézünk utána, akkor jobb, ha mindjárt konflisok elé fogjuk a versenylovainkat...

A beszélgetés közben kiértek a vicinálishoz, s mikor Vilma beszállt, a gróf szerényen megkérdezte:

- Szabad nekem is ideszállnom?

- Oh, csak tessék, legalább nem unatkozom Szentlőrincig... Máskülönben úgy is bóbiskolni szoktam a kupében...

A vonat hosszabb habozás után megindult. Mátray szembeült a méltóságos asszonnyal, s miután pár percig mindenféle lényegtelen kicsiségekről beszélgettek, egyszerre csak ezzel a kérdéssel fordult az utitársnőjéhez:

- Beszél már Szentgróthyval?

- Igen, már a mult hetekben nálam volt... Az északamerikai klíma, úgy látszik, használt neki; sohase volt oly viruló színben, mint most... Egy kicsikét megfihéredett, de ez jól illik neki...

- Annyira jól, hogy magam is beleszeretnék, ha asszony lennék... Ez az a fajta, amelynek a legnehezebb ellenállni; csupa elmésség, jókedv és életvidámság... Amellett maga az örök fiatalság... A bátyám akkor is fiatal ember marad, ha egyszer majd az unokáit a térdén ringatja.

- Bravó, ez lássa már tetszik nekem... Úgy beszél a bátyjáról, mintha szerelmes volna bele. Igazán nincs szebb dolog a világon, mintha a férfiak ennyire méltányolják egymást...

- Hiába gúnyolódik, méltóságos asszonyom, én a Szentgróthy kiválóságait őszintén elismerem... Még akkor is elismerem, ha a szívem megszakad bele, hogy egy szép asszony előtt kell reklámot csapnom egy másik férfinak...

- Oh, énnálam fölösleges, hogy reklámot csapjon neki... Én magam is nagy bámulója vagyok Szentgróthynak, s ha tőlem függne, már régen ő ülne a külügyminiszteri székben... Bájosabb külügyminiszter aligha volt még a világon, mint amilyen ő belőle lenne...

- Biztosítom róla, hogy a bámulat csak kölcsönös... Szentgróthy ugyanily véleménynel van a méltóságos asszony felől...

- Szent Isten, talán ő is azt hiszi, hogy belőlem jó külügyminiszter lenne?

- Ne tréfáljon, hiszen jól tudja, hogy a bátyám halálosan szerelmes volt a méltóságos asszonyba...

- Csak volt? És most már kiábrándult belőlem? Igazán, kedves bókokat mond nekem a gróf úr.

- Halálosan szerelmes volt és ezért fedezte föl magában tíz évvel ezelőtt, hogy neki leküzdhetetlen hajlamai vannak a diplomáciai pályára... Amikor oly hirtelen Washingtonba ment, minden gyerek tudta, hogy voltaképp egy olyan szenvedély elől menekül, amelynek nem tudna ellentállani többé...

- Ez a szenvedély én voltam, ugy-e?

- Még a verebek is csiripelték, hogy a szegény bátyám súlyosan megégette magát... Csupán két választása maradt: vagy az idegszanatórium, vagy a magyar-osztrák-amerikai viszonyok megszilárdítása...

- És ő, hosszabb lelki küzdelem után, az útlevelek láttamozásába fojtotta bele szerencsétlen szerelmét...

- Méltóságos asszonyom, mondok magának valamit: ez a hang annál kevésbé helyénvaló, mert azt is mindenki tudja, hogy Szentgróthy most miért jött haza Budapestre...

- A rossz nyelvek azt mondják, hogy írógörcsöt kapott, mert több mint tízezer útlevelet írt alá, - és ez a nagy szellemi munka végképp tönkretette az idegeit...

- Nem a szellemi munka tette tönkre az idegeit, hanem a tíz évig tartó keserűség és nélkülözés... Vagyis az a tudat, hogy egy egész óceán választja el a legszebb budapesti asszonytól...

- És ez a tudat annyira kihozta szegényt a sodrából, hogy sürgősen elolvasta a Héró és Leander történetét és követve a régi szerelmesek példáját, halálmegvetéssel neki vágott az óceánnak, - persze olyan luxushajón, melynek villámos világítása, külön zenekara és Marconi telegráfja van... Az újkori Leanderek ugyanis már csak így ússzák át az óceánt...

Vilma jóízűen elnevette magát, de az utitársa nem követte a példáját. Mátray melankólikus arccal nézte a szép asszony kitörő jókedvét... Pár pillanatig szótlanul nézte, aztán ujólag megszólalt:

- Méltóságos asszonyom, legyen egy pillanatig komoly. Szentgróthy gróf most is csak úgy szereti magát, mint tíz évvel ezelőtt. Én mondom ezt, aki meglehetősen ismerem a bátyámat... Annyira szereti, hogy minden ostobaságra képes lenne, mert az ilyen cinikus, gúnyolódó fickók követik el többnyire a legnagyobb bolondságokat... Ez az ember nem azért jött vissza Budapestre, hogy a hazája közügyeiben résztvegyen...

A méltóságos asszony most abbahagyta a nevetést, a vonásai hirtelen komolyakká lettek, s bátran szembenézett Mátrayval.

- És szabad tudnom, hogy miért mondja mindezt nekem?... Ha mindenáron komolyan akar beszélni velem, hát lesz szíves megmondani, hogy mi a célja ennek a beszélgetésnek?

- Megmondom, méltóságos asszonyom, akármit fog gondolni rólam, mégis megmondom... Azért beszélek ennyit a bátyámról, mert pokoli módon féltékeny vagyok rá... Pedig valamikor Szentgróthyt szerettem a legjobban a világon; de most arra is képes lennék, hogy megöljem... Féltékeny vagyok arra a szeretetre, mellyel maga beszél róla, s arra a mosolygásra, mely a szemét beragyogja, amikor csak a neve is szóba kerül... És hiába csúfolódik, én nagyon jól tudom, hogy a lelke mélyén maga egészen más véleménnyel van róla; őt tartja a legokosabb, a legelmésebb, a legtökéletesebb férfinak... Ne tagadja, én ezt minden szavából, minden megjegyzéséből kiérzem... És mert én is épp úgy szeretem magát, mint Szentgróthy, hát ne csodálja, ha megragadom ezt a ritka alkalmat, amikor az érzéseimről beszélhetek magával...

Megdöbbentő komolysággal mondta ezt, de Vilma nyugodtan hallgatta végig, anélkül, hogy egyetlen arcvonása is megváltozott volna. Csak mikor a vonat pár pillanat múlva a szentlőrinci állomáson megállt, fordult vissza még egyszer a kísérőjéhez, mielőtt a kupéból kiszállt volna. És ártatlan, szelid mosollyal kérdezte:

- Mondja, méltóságos gróf úr, arcul ütné maga azt az embert, aki a méltóságos grófnéval ilyen hangon beszélne?

Aztán kiszállt a kocsiból, anélkül, hogy még egy pillantást vetett volna az utitársára.

Vásárhelyi Sárka.

Vilma egy este magányosan volt odahaza a lakásán, mivel az ura pár hét óta szörnyen el volt foglalva az intézetben: egy állami konverzióról volt szó, s néha éjfélutánig is ott dolgozott a hivatalában. A fiatal asszony előbb kihallgatta a fiát a másnapi leckéjéből, aztán egy francia regényben lapozgatott, majd lustálkodva üldögélt egy darabig a hintaszékben, mert sehogyse volt még kedve a lefekvéshez. Jó ideig unatkozva lebzselte így az ebédlőben, majd egyszerre az a gondolata támadt, hogy telefonálni fog a bankba az urának.

Az összeköttetést gyorsan megkapta, de az igazgatósági telefonnál vagy öt percig senki se jelentkezett. Végre egy álmos hang bosszúsan megszólalt:

- Ki beszél?
- Itt Honti igazgatóné. Ki van a telefonnál?
- Kezét csókolom, méltóságos asszony. Itt a portás beszél.
- Maga az, Kommer? Küldje csak ide az uramat a telefonhoz.
- A méltóságos úr nincs kérem idebenn. Már este fél hétkor elment a bankból.

Vilma egy percig megütődve nézett maga elé.

- Hát tegnap mikor ment el? - kérdezte.
- Tegnap is ilyentájban, méltóságos asszony.
- És tegnapelőtt?
- Mindig fél hét felé szokott elmenni. Tegnapelőtt én hoztam neki kocsit a Gizella-térről.
- Jó, Kommer, köszönöm.

Visszaakasztotta a helyére a telefonkagylót, újra beleült a hintaszékébe, aztán így szólott magában:

- Az uracskám tehát két hét óta hazudik. Két hét óta mondja, hogy a hivatalban virraszt, pedig, amint látszik, egészen másutt jár. Az uracskámnak titkai vannak, még pedig valószínűleg olyan titkai, amelyeket előttem célszerűtlen lenne fölfedeznie...

Mivel a méltóságos asszony nem tartozott a szentimentális lelkek közé, nem sokat töprengett az ura titkain, hanem negyedóra múlva lefeküdt és elaludt. Másnap azonban a következő levélkét küldte Király Félixnek, a Közgazdasági Bankba:

„Kedves Félix! Mondj valami kifogást a bankban és gyere föl hozzám délután négy órákor. Okvetlen elvárlak, mert nagyon sürgős dologról van szó. Csókol Vilma.”

Másnap délután négy órákor egy tekintélyes külsejű, kissé kövéredő fiatal úr állított be a Hontiék szalonjába: Király Félix, a Vilma unokabátyja, aki három esztendő óta, cégvezetői kinevezésével egyidejűleg, ijesztően megkomolyodott; végleg lemondott a kuplé-éneklésről, meseszerű tekintélyt tartott a fiatal bankhivatalnokok között, s adósságok helyett egyre-másra az értékpapírokat gyűjtögette.

- Kezedet csókolom, szép hugom, - mondotta Király Félix ünnepiesen. - Amint látod, siettem eleget tenni a parancsodnak, de remélem, hogy nem valami baj miatt hívatál...

Vilma elővett egy skatulya egyiptomi cigarettát, megkínálta az unokabátyját, s maga is rágyújtott, aztán mosolyogva így szólt:

- Te mindent tudsz, fiacskám, hát mondd meg nekem: ki az a szerencsés perszóna, akinek az uram mostanában udvarol?

Félix ijedten vette ki ajkai közül az égő cigarettát.

- Szent Isten: csak nincs talán lázad, szép hugom?

A méltóságos asszony jókedvűen rázta meg a szőke fejét.

- Ne félts engem, fiam, nincs lázam, sőt olyan egészséges vagyok, mint a makk. Nem tartozom azok közé az asszonyok közé, akik az ilyesmit túlságos tragikummal fogják föl. De mivel én is asszony vagyok, hát bennem is megvan az a kíváncsiság, hogy az uracskám viszonyai érdekelnek. Mert hogy a kis gazembernek, aki itthon a neuraszténikust adja, viszonya van, az előttem kétszer-kettő négy...

A fiatal úr kétségbeesett mozdulatot tett.

- Szegény Vilmám, hogy juthatott ilyen örülség az eszedbe? Ha azt mondanád, hogy a kis fiadnak viszonya van az öreg Eszláry grófnéval, azt inkább elhinném, mint hogy Honti egy más asszonyt megnéz. Ha a komolyságot szobor alakjában lemintáznám, bizonyosan az uradat kérném föl modellnak...

Vilma fölkelte a helyéről, barátságosan odatörlőzködött a bátyjához, aztán megsimogatta a fiatalember arcát.

- Kedves öregem, engedd meg, hogy az eszedbe juttassak valamit: tíz évvel ezelőtt egy előkelő morálprédikátor gyönyörű előadást tartott nekem arról, hogy a hitvesi hűség a leg-szentebb dolog a világon. Ennek a morálprédikátornak azóta dupla-tokája nőtt, de ez szerintem még nem ok arra, hogy az elveit is megváltoztassa. Vagy azt akarod mondani, hogy a hitvesi hűség csupán az asszonyra kötelező? Vagy, ami még rosszabb: abban a hitben vagy, hogy a szép hugod megöregedett és csúnyává lett, s így Honti méltóságos úrnak csak jó ízlésére mutat, ha most más asszonyoknál kereskedik? Remélem, nem vagy ilyen udvariatlan, s habozás nélkül leleplezed előttem a kedves uramat, akit különben nem kell nagyon féltened: bizonyos lehetsz róla, hogy nem fogok vitriolt a szeme közé önteni... Csupán az a jogos kíváncsiság gyötör, hogy a tisztelt vetélytársamat megismerjem... Különben, ha te nem mondd meg, az se valami szörnyű baj, hiszen hála Isten, még vannak privát-detektívek Budapesten...

Félix nagyot sóhajtva izgett-mozgott a székén, jó ideig vakargatta a kopaszodó koponyáját, aztán így szólt:

- Igazad van: jobb, ha tőlem tudod meg, mint mástól... S különben is: talán az uradnak teszem a legnagyobb szolgálatot, ha mindent őszintén elmondok neked...

Vilma helyeslőleg bólintott:

- Látod, ez már okos beszéd! Tehát egy, kettő, három: hogy hívják azt a hölgyet?

- Várj, tartsuk csak be szépen a sorrendet. Tehát, szép hugom, vedd tudomásul, hogy az urad hűtlenségének magad vagy az oka. Hontinak negyvenöt éves koráig sohase jutott eszébe, hogy rajtad, meg az első feleségén kívül, egy asszony szeme közé tekintsen. Te voltál az, aki a szegény fiút a színházakba magaddal vitted, s a Budapesti Színház páholyában minden héten kétszer föl hívtad a figyelmét a szőke Vásárhelyi Sáríkára, aki énekelni ugyan úgy énekel, mint valami páva, s a táncából se tudna megkeresni egy cipóra valót, de mivel szép, elbájolóan

szép, hát mindenki úgy ismeri, mint a legünnepeltebb primadonnát. És csodálatos: bár az egész világ tudja, hogy tizenöt éves kora óta állandóan szeretői vannak, minden asszony egyszerűen szerelmes belé.... Te is formálisan beleszerettél, szép hugom, ami még nem lett volna olyan baj, mint az, hogy az uradat is minduntalan figyelmeztetted rá. Mikor a jámbor Honti ott ült melletted a páholyban, s egész lelkével a tranzakcióira meg az iparvállalataira gondolt, te lelkesedve súgtad a fülébe. „Nézd csak meg azt a gyönyörű, szőke leányt! Ennél bájosabb teremtség még nem igen volt a színpadon.” Addig biztattad, hogy nézze meg Vásárhelyi Sárikát, míg egyszer aztán alaposan megnézte... Annyira megnézte, hogy elhitte, amit mondtál neki, s a vén gyerekfejével belebolondult a szép leányba. Most már egész Budapest tudja, hogy viszonya van vele, s nála tölti az estéit, meg a szabad délutánjait... És ennek, szép hugocskám, te vagy az oka...

Félix kipirulva dőlt hátra a székében, azt várva, hogy valami borzasztó jelenet fog következni, de a Vilma arcán nem történt semmi változás: a méltóságos asszony mosolyogva fujta maga elé a cigarettája füstjét, aztán így szólott:

- Köszönöm, hogy őszinte voltál hozzám, a többi most már az én dolgom... Ne félj, nem lesz ebből semmiféle tragédia... A kis Vásárhelyi Sárikával épp úgy lebonyolítom én majd az ügyemet, mint a drágalátos uracskámmal...

Előkészületek az estélyre.

Az öreg Vásárhelyi - akkor még Kobeknek hívták - valaha házmester volt a Tükör-utcában, s ez időben főképp azzal tette magát nevezetessé, hogy a kaput elvileg csak tizenöt percnyi csöngetés után nyitotta föl. Emiatt sok baja volt a lakókkal, sőt a rendőrséggel is, de mivel a klopfolási szabályrendelet érvényesítése körül elévülhetetlen érdemeket szerzett, - az egész városrészben se volt több olyan goromba házmester, mint ő - a háziúr konokul ragaszkodott hozzá. Így történt, hogy Kobek, a lakók ideggörcsei ellenére is, bizonyos jólétben és bőségben élt; a kapunyitás jól jövedelmezett, mert a háznak negyvenkét lakója közül legalább harminc barátja volt a vidám éjszakai életnek.

Kobek Sáríka ez időben a varrókisasszonyi címet bitorolta, de minden komolyabb jelleg nélkül; amit a keze munkájával megkeresett, abból a nyári félcipőjét se tudta volna megvásárolni. Ellenben mégis hasznossá tudta magát tenni a családi életben azáltal, hogy tíztől tizenkettőig ő kezelte a tekintélyes kapukulcsot, ruganyos jókedvvel tűrve, hogy a fiatalabb lakók néha megcsipkedjék a rózsás arcoskáját, sőt néha a karcsu derekát is átöleljék. A kapu alatti félhomályban lefolyó kedves idillt azonban, a lány tizenhétosztendős korában, egy váratlan incidens zavarta meg; az öreg Kobeknek egy este föltűnt, hogy Sáríka hosszabb ideig nem tér vissza a családi tűzhelyhez, holott a kapunyitás aktusa alig igényelt többet öt- vagy hatpercnyi időnél. Kobek, rossz sejtelmektől gyötörve, magára kapta a kabátját, s személyesen utána nézett a dolognak; s félóra múlva - szigorú kutatás után, - a harmademeleti bankhivatalnok hónapos szobájában akadt rá pironkodó gyermekére. Sáríkára a következő napokon gyöngéd rokoni kezek rakták a hideg borogatásokat, mert az öreg Kobek ridegen megfeledkezett arról a lovagiasságról, mellyel a gentleman a védtelen nőknek mindenkor tartozik.

A Sáríka lelki életében az éjszakai kaland nevezetes változásokat okozott; a szép leány végképp letette a varrótűt, s makacsul kijelentette, hogy a színészet rögzös útjára lép. Kobek eleintén azzal fenyegetőzött, hogy a jövőendő csillagnak könyörtelenül letöri a derekát, de amikor látta, hogy Sáríka törhetetlenül ragaszkodik elhatározásához, mérgesen megnyugodott a leánya akarataiban. Sáríka tehát - a jó Isten tudja honnan - egy napon magához vett húsz forintot, s beiratkozott a Bozóti Jakab mester színiiskolájába, mely a Józsefváros egy elhagyatott részén gondoskodott a magyar színészet jövőjéről. Jakab mester, egy viharvert, vén csirkefogó, fűrkészve végignézett Sáríkan, meghallgatta a Heten vagyunk című költemény előadását, s aztán kijelentette:

- Édes fiam, maga három esztendő múlva lázba fogja hozni ezt a piszkos és alávaló várost.

A leendő csillag csak részben váltotta valóra a Jakab mester jóslatát; a város még nem tudott róla, de volt egynéhány barátságos öregúr, akiket már növendékkorának legelső évében lázba hozott. E nyájas aggastyánok egyike-másika udvariasan megvárta az iskola átellenében lévő kávéházban, hosszabb gyalogsétát tett vele a külváros magányosabb utcáin, sőt olykor - a tavasz megérkezése után - gummikerekű fogaton vitte el a poétikus budai részekbe. Sáríka egyszerre a nagy idők négy tanujával ápolt megható barátságot; s igen gyakran megesett, hogy maga is csak kapuzárás után tért haza a hideg családi fészekbe. Mikor Kobek e miatt ismét holmi derékletörésekkel hozakodott elő, Budapest lázának jövődöbéli okozója könnyed vállvonogatással válaszolt:

- Te úgy látszik azt hiszed, hogy a színésznők délelőtt játszanak... Vedd tudomásul, hogy nekünk csak akkor kezdődik a munkánk, amikor a lámpákat fölgyújtják...

Igy élte végig Sárika a gyakorlat legelső éveit, melyeknek lemorzsolása után Jakab mester aranszegélyű diplomát adott neki - a diplomáért mindössze tizenhat koronát kellett fizetni - s egyidejűleg könnyezve borult a fiatal leány nyakába:

- Te voltál a legjobb tanítványom harminc esztendő óta... Én mondom, Bozóti Jakab, hogy büszke vagyok rád...

Sárika a következő ősztől kezdve szerződött tagjává lett a Budapesti Színháznak, még pedig havi negyvenhat korona fizetéssel; az igazgató megölelgette és megcirógatta, s szentül megígérte, hogy gondja lesz rá... Mindazonáltal nem zaklatta holmi súlyos szerepekkel; Sárika hol az egyik provánszi leányt, hol az egyik francia lovagot, hol az egyik udvarhölgyet ábrázolta, de arra sohase került a sor, hogy a színpadon a piros kis ajkait is fölnyissa. Mikor emiatt eleintén szemrehányást tett az igazgatónak, a jó ember kedélyesen hátbaütögette:

- Mit akarsz, te csacsi, mit akarsz?... Akkor vagy a legszebb, ha semmit se beszélsz...

Sárika nem vette nagyon szívére a mellőzést, hanem belenyugodott abba, hogy nem pályázik a primadonnák babérait; táncolt, illegette magát, mosolygott, sőt néha egész a csalódásig azt szimulálta, hogy együtt énekel a női karral. Ostoba ambíciók helyett inkább pénzügyi irányban értékesítette a tehetségét; a negyvenhat korona havi fizetésből négyszobás lakást tartott a Belvárosban, ötezer koronáért vásárolt bútorokat, az ékszereit pedig nem adta volna el tízezer koronáért sem. Nagyszerű jómódban és bőségben élt, ugyanarra, hogy az öreg Kobek - aki időközben szintén fölvette a Vásárhelyi nevet - végleg búcsút mondott a házmesteri pályának, reggeltől estig a folyosón pipázott, délben és este fényes vacsorákat evett végig, s mindezen jókért cserében csupán annyi dolga volt, hogy néha udvariasan elvégezte a Sárika barátainak megbízását. Mert a Sárika művészetének igen előkelő hódolói voltak; képviselők, fiatal grófok, vidéki földbirtokosok, akik néha jókedvűen kiszóltak hozzá a cselédszobába, ahol a képes ujságokat olvasgatta:

- Kobek bácsi, szóljon csak a kocsisnak, hogy készüljön.

Vagy:

- Kobek bácsi, telefonáljon az orfeumba, hogy este páholyt kapjak.

A derék apa ilyenkor sietve letette a pipáját, s korát megszegyenítő fürgeséggel szaladt le a lépcsőkön, hogy a megbízást elvégezze.

Egy délben Sárika otthon lustálkodott az öreg Lánerné társaságában - Lánerné cseléd, anyahelyettes és társalkodónő volt nála egy személyben, - amikor a szobaleány bedugta a fejét az ebédlőbe.

- A kisasszonyt egy hölgy keresi... Odakünn várakozik az előszobában...

- Micsoda hölgy?

- Azt mondta, hogy csak adjam át ezt a névjegyet.

Sárika elolvasta a névjegyet, s fiu módjára ijedten füttyentett.

- Lánerné, - szólt, miközben furcsa grimászt vágott, - olvassa csak, mi áll ezen a névjegyen...

Lánerné kezébe vette a finom hártypapírt, aztán maga is megdöbbenve nézett Sárikára.

- Honti Viktorné, - mondta ijedten.

Egy pillanatig tanácstalanul tekintettek egymásra.

- Mit csináljunk? - kérdezte végre Sárika.

- Azt hiszem, legokosabb, ha fogadja...

- És ha vitriolt önt a szemem közé?

- Ugyan, hogy beszélhet ilyet?... Az ilyen finom asszony nem dolgozik eféle eszközökkel...

Sáríka egy percig még habozva tekintett a szobalányra, de azután így szólott bizonyos ünnepiességgel:

- Mondja a méltóságos asszonynak, hogy várom.

Pár pillanatnyi izgatott csönd után fölnyílt a nagy szalon ajtaja, s a Hontiné aranszőke haja, kék szeme megjelent a világos ajtónyílásban. A méltóságos asszony mosolyogva, megvesztegető bájossággal nézett a piruló Sárira, aztán odanyújtotta neki a keztyűs kis kezét.

- Megbocsátja, hogy így egyszerre berontok, ugy-e?... De nem vagyok idegen, hiszen a színpadról már régóta ismerem... Nemcsak hogy ismerem, de egyenesen szerelmes vagyok magába...

Sáríka elvörösödve hajlongott, Lánerné mindenáron kezét akart csókolni a méltóságos asszonynak, de Vilma jókedvűen fecsegett tovább, mintha semmit se látna a két nő zavarából.

- Mással is elvégeztethettem volna, amiért jöttem, de én boldog vagyok, hogy végre közelről is láthatom magát... Tudja, hogy miről van szó?... Arról, édes szívem, hogy nálunk nagy estély lesz február végén, s én a fejembe vettem, hogy a hangversenyen magát is fölléptetem... Csak egy picurka számot fog előadni, valami francia chansont, vagy efélét, de én akarom, föltétlenül akarom, hogy maga ott legyen... Mert nemcsak én vagyok szerelmes magába, hanem az összes barátnőim is, hogy az urakról ne is beszéljek... Nos, áll az alku, megtisztel azzal, hogy eljön hozzánk?... Ne is próbáljon kifogást mondani, mert biztosíthatom, hogy úgy is hiábavaló lenne minden ellenkezése...

Nevelve nézett Sáríkára, aki viszont a Lánerné arcát kémlelte, anélkül, hogy Hontiné szavaira válaszolna. Végre az öreg asszony törte meg a csendet:

- Óh, azt hiszem, hogy nem kell sok rábeszélés... A lányom nagyon büszke, hogy a méltóságos asszony ennyire megtiszteli...

- Igen, én nagyon büszke vagyok, - mondta Sáríka halk hangon.

- Tehát megegyeztünk, ugy-e, édes lelkem?... Február végén, a napról majd természetesen értesítem... A diadalról előre is biztosíthatom... Én a magam részéről boldog vagyok, hogy vendégeimnek ilyen nagy örömet szerezhetek...

Még egyszer megölelte Sárikát, kezét fogott Lánernével, aztán megállt az ajtóban, s így szólott:

- Pá, szép kis baba, a viszontlátásra!

A műsor.

Mikor Honti késő este hazatért - nem vacsorázott otthon, mert a Téglarésvénytársaság újjáalakítása ügyében hosszas tanácskozása volt a főrésvényesekkel - legnagyobb meglepetésére még ébren találta a feleségét, aki máskor nem igen maradt fönn tíz órán túl.

- Hát téged mi lelt? - kérdezte tőle csodálkozva.

Vilma gyöngéden a nyakába borult az urának.

- Az lelt, hogy csunya önzésnek tartom, ha én addig jóízűen bóbiskolok, amíg te, szegény uracskám, ostoba emberekkel tárgyalasz, csak hogy azt a hitvány ötven-hatvanezer forintocskát megkeressed évenként... Eddig az álmodásom mindig legyőzte a lelkiismereti furdalásaimat, de ma - Isten tudja, miért? - a lelkiismeretem volt az erősebb... Sőt ha tudni akarod, hát még egy nagy titkot elárulok neked...

- Micsoda titkot?

- Azt, hogy még nem is vacsoráztam... Pont fél nyolc óta éhezem, de azért vitézül kitartottam mostanáig...

Honti meglepetten nézett a feleségére, aki hízva folytatta:

- Rossz ember, miért akarod, hogy mindig egyedül üljek az asztalnál?... Hát a te régi Vilmád már nem képes arra, hogy azokkal a száraz pénzemberekkel konkurráljon?... Valaha még az öreg Bleichröderért se cserélted volna el a Vilmádat, de ma, érzem, hogy egy téglagyári igazgató is könnyűszerrel győzedelmeskedhetik rajtam...

Szerelmes öleléssel mondta ezt, csillogó szemét az uráéba mélyesztve, aki mély megindulással, de lesütött szemmel viszonozta a felesége gyöngédségét... Vilma azonban véget vetett az elérzékenyülésnek, s jókedvűen szólt:

- Most azonban ne szerelmeskedjünk, hanem vacsoráljunk... Olyan éhes vagyok, hogy gyilkolni is képes volnék egy falatka húsért... Majd ha a vacsorával végeztünk, kérni foglak, hogy egy kis ankéten résztvenni kegyeskedjél...

- Micsoda ankéten?

- Ez titok... Egyelőre engedd meg, hogy az inasnak csöngessek...

Két perc múlva már ott ültek a ragyogóan kivilágított ebédlőben, az inas zajtalanul hozta be az egyes fogásokat, s Honti kissé együgyű és elámult pillantásokat vetett a feleségére, aki talán sohase volt ilyen szép, mint ma: az arca égett a jókedvtől és az egészségtől, szemében huncutság csillogott, s a karcsu termete ingerlően bájos volt a puha selyemblúzában, mely kiszámított kacérsággal simult gyönyörű alakjához... Vilma nevetve babrált a késsel és villával, míg Honti, aki már megvacsorázott valami vendéglőben, szóval, de egyre növekvő szomszédosággal nézte.

- Ha nem eszel, legalább koccints velem, uracskám, - szólt Vilma égő arccal, míg poharát odaütötte az uráéhoz...

Éjfél felé járt az idő, mikor az inas a kávéforraló spirituszlámpáját fölgyújtotta, s diszkrétan, akár egy párisi mulató pincére, végleg visszavonult az ebédlőből... Vilma kiszolgálta az urát, maga is rágyújtott egy cigarettára, aztán szenteskedő pillantással így szólt:

- És most, megnyitom az ankétet... Tárgy: az az estély, mely Honti méltóságos úrnál lesz a jövő hét közepén... Az előadó lesz szíves beterjeszteni azt a programot, melyet a kiküldött előkészítő bizottság a hangversenyre vonatkozólag összeállított...

És elővéve egy hosszúkás cédulát, komoly arccal folytatta:

- Első szám: Davidó főtenorista és hivatásos női szív-zúzó úr éneke a *Nabukadonozor* című operából... A bizottság elfogadta ezt a programmpontot?

Honti helyeslőleg bólintott.

- Elfogadtatik.

- Második szám: Székács Ibolyka kisasszony, a tizenkilencéves csodagyermek hegedűszólója. A bájos apróság Hubay néhány sikerült szerzeményét adja elő.

- Bravó!

- Harmadik szám: Satory osztálytanácsos úr ő méltósága, akit a lapok literary gentleman-nak, a hivatalnoktársai öreg hülyének mondanak, fölolvassa legújabb novelláját.

- Helyes!

- Ötödik szám: Cserváry Mazsa, a Fővárosi Színház ünnepelt primadonnája, elénekli az indiszkrét pókról szóló dalocskát, melyért Budapest összes férfiai megbolondulnak.

- Kitűnő!

- Hatodik szám: Vásárhelyi Sárika kisasszony, bemutatja a Ton-ton nevű délafrikai táncot, mely a legújabb párisi szenzáció...

Ártatlan pillantással nézett a Honti szemébe, aki ezúttal megfeledkezett róla, hogy helyesljen: ostobán, vérvörös arccal meredt a feleségére, mint az olyan ember, akitől két lépésnyire csapott le a villám, s aki még mindig el van kábulva a borzasztó eseménytől, mely a szeme előtt lejátszódott... Vilma azonban semmit se vett észre ebből a hirtelen változásból, hanem mosolyogva kérdezte:

- Nos, hát mit szól a bizottság ehhez a programponthoz?... Meg kell jegyezni, hogy ez a legelső alkalom, amikor a Ton-ton táncot Budapesten bemutatják...

Honti rágyújtott a szivarjára, - pedig a szivar vígan égett, - aztán kissé fátyolozott hangon szólott:

- Vásárhelyi Sárika?... Nem gondolod, hogy ez a hölgy nem illik azokhoz a művészekhez, akiket az imént felsoroltál?...

- Nem illik? Édes barátom, az összes művésznők hálát adhatnának a jó Istennek, ha ennek a kis hölgynek a szépségét megközelíthetnék... Bízd csak rám; Vásárhelyi kisasszony száma lesz az egész hangverseny piéce de resistance-a... Te ehhez, szívem, nem értesz, mert te csak unalmas aktákkal és költségvetésekkel foglalkozol...

Honti gyanakodva nézett egy pillanatig a feleségére, de Vilma nem vette észre a különös pillantást, mert egyszerre kitört rajta az eddig elfojtott álmoság. Az ajkacskái ásításra nyíltak, s a kezével gombolgatni kezdte a bluzát, mint aki alig várja, hogy az ágyba kerülhessen. Mikor gömbölyű válla a puha selyem alól kivillant, Honti izgatottan hajolt a füléhez:

- Megengeded, hogy ma én legyek a szobalányod?

Vilma most egészen kigombolta a bluzát és nevetve szólott:

- Nem, édes fiam, ma nincs szükségem dilettáns-szobalányra... Olyan álmos vagyok, hogy majd leragadnak a szemeim, s ha az ágyba kerülök, rögtön aludni fogok, mint a tej... Majd holnap folytatni fogjuk az ankétet...

Megcsókolta az urát, miközben a karcsu termete egy pillanatig odatapadt Hontira, aztán eltűnt a hálósoba ajtajában... És a méltóságos úr, aki tudta, hogy a felesége ítéletei, - főképp lámpagyújtás után, - megfőlebbezhetetlenek, kipirulva, de némileg ostobán bámult utána az ebédlő asztala mellől...

A követ.

Honti áttelefonált a könyvvezetőségbe, s a kövéredő, ünnepies Király Félix pár pillanat múlva megjelent a vezérigazgató szobájában.

- Parancsolsz? - kérdezte méltóságos rokonától, akinek csinosan induló karrierjét köszönhette.

Honti kivett az íróasztala fiókjából egy kétforintos havannát, előzékenyen lecsiptette a szivar végét, s a gyújtót is sajátkezüleg nyújtotta át a gérokkos úrnak. Aztán közelebb húzta hozzá faragott karosszékét, s halk hangon, hogy a beszéd a párnázott ajtón valahogy át ne hallatsszék, így szólt:

- Kedves barátom, először is kérlek valamire. Tedd meg a kedvemért, hogy változz át egy negyedórára: Király Félix cégvezető urat, az ifju és komoly strébert, tüntesd el valahova, s támaszd föl a régi Király Félixet, a vidám koldust, aminek valamikor nevezted magadat... Nekem ugyanis nem a nagyságos cégvezető úrra van szükségem, hanem arra a jókedvű, pumpoló, mindent megértő és mindent megbocsátó orfeumhabituéra, aki valamikor a székesfőváros közbiztonságát veszélyeztette...

A fiatalember kissé ostobán bámult Hontira, aki azonban mosolyogva folytatta:

- Király Félix, a cégvezető ugyanis még csak meg se tudná érteni, amit mondani akarok, mert ez a férfi a morál és a komolyság prototipusa... A néhai orfeumhabitué azonban könnyűszerrel meg fogja érteni a szavaimat, mert ezt a fiút nem lehet azzal vádolni, hogy a nyárs-polgári smokkságokért rajong...

Király Félix udvariasan meghajolt, s kövér bonvivant-arcán ravasz mosolygás jelent meg.

- Ha csak az kell, hát számíthatsz rám, vezérigazgató úr... Mert hiába adom a gyöngébbek előtt a szigorú morál-filozófust, neked bevallhatom, hogy a korhely nem halt meg bennem, csak alszik...

- Rendben van, akkor semmi akadálya többé, hogy őszinte legyek hozzád... Nézz az arcomba fiam: mit gondolsz, ki az az úr, aki szembe ül veled?

- Honti vezérigazgató úr, ő méltósága.

- Hivatalosan az vagyok, ebben igazad van... De magunk közt szólva, más is vagyok, a mit már nem tud a világ, tudniillik, egy léha, könnyelmű gazember, aki megérdemelné, hogy huszonötöt verjenek rá...

Félix a száját is nyitva felejtette a különös szavak hallatára, de a fiatalember bámulata nem akadályozta meg a vezérigazgatót abban, hogy furcsa vallomását folytassa.

- Nézz meg: én olyan gázságot követtem el, amiért bízvást becsukhatnának vagy két évre a fegyházba... Ne ijedj meg, nem sikkasztottam, sőt valami nagyszabású bankóhamisító bandának se vagyok a tagja.... De talán ezeknél is nagyobb bünt követtem el: két hónap óta szeretőm van... Szeretőm van, akivel a szegény feleségemet megcsalom.

Kiváncsian, frappáns hatásra számítva, nézett a Király Félix szemébe, de a fiatalember furfangosan elnevette magát.

- Nekem mondd, vezérigazgató úr?... Igaz, hogy végleg búcsút mondtam az éjszakai életnek, de azért nem mernék az utcára kimozdulni szégyenletemben, ha a budapesti pletykákat nem ismerném... A te viszonyodról, vezérigazgató úr, mindenki tud; még azt is tudják, hogy

melyek azok az órák, amiket Vásárhelyi Sárikánál töltesz... Biztosítlak róla, hogy a legutolsó gyakornok is tisztában van vele, hogy az a szép, szőke leány a kedvesed... Én magam már február eleje óta tudok róla...

Honti ijedten nézett a fiatal úrra, aki a kezével könnyedén legyintett.

- Azt mondd, hogy mindenki tud a dolog felől?... Eszerint az sincs kizárva, hogy a feleségem is értesült már róla?... De hiszen... akkor... óh, most már kezdem érteni az egész históriát...

Megdöbbenve ugrott fel a helyéről, pár percig izgatottan járt föl s alá a szobában, aztán megállott a hallgató Király Félix előtt.

- Most már értem: a feleségem azért hívta hát meg az estélyünkre, hogy engem minél nagyobb zavarba hozzon... Bizonyára mindent tud, hiszen előtte, aki annyira okos, nem lehet titkolni az ilyesmit... Szegény, jó kis Vilmám, - ki tudja, milyen nagy szenvedést okoztam neki?... Hát nincs igazam, hogy könnyelmű gazembernek mondtam magam?... Őt, aki a legbájosabb asszony Budapesten, megcsalni egy ötödrangu színésznővel... Ne szólj, ne beszélj, én méltó se vagyok erre az édes és gyönyörű szép teremtésre...

A homlokát a kezébe szorította, mintha valami szörnyű fájdalom kínozná, míg Félix nyugodtan és minden megatottság nélkül szívta tovább a szivarját.

- Huncut, aki ellentmond neked, vezérigazgató úr... Valami nagy becsületességre csakugyan nem vall az eljárásod, de azért vigasztalódj, a világtörténelem több férjet is fölemlít, aki a bájos feleségét megcsalta... De ha ennyire bánt a dolog, megbocsáss, ki kényszerített rá, hogy szeretőt tarts?...

- Ki kényszerített? Ha kerébe törsz, se tudok feleletet adni a kérdésedre, mert igazán magam sem tudom, hogy miképp történt... Talán a neuraszténiám az oka, mely néha még a józan eszemtől is megfoszt... De akárhogy is volt, most már hiába, most már nem segíthetek rajta...

- A neuraszténiád, - így már csakugyan megértem... Hiszen az orvosdoktorok rég megállapodtak abban, hogy a neuraszténia ellen csak az segít, ha az ember a feleségét megcsalja...

Honti nem figyelt a gúnyos beszédre, hanem mind a két kezét rátette a Király Félix vállára. És majdnem könnyözögve szólott:

- Édes fiam, tebenned van minden reménységem, te vagy az egyetlen ember, aki segíthetsz rajtam... Az a hölgy mindenáron ragaszkodik hozzá, hogy eljön az estélyünkre, - hogy miért, azt ő jobban tudja, mint én... Hiábavaló minden beszédem, - csak annál görcsösebben ismétli, hogy a feleségem személyesen meghívta... Most már csak te segíthetsz, aki tudsz beszélni az efajta hölgyekkel... Menj el hozzá s vedd rá, hogy a föllépéséről lemondjon... Biztosítlak róla, hogy sohase fogom elfelejteni a szívességedet...

Félix nevetve bólintott, aztán fitymálva mondta:

- Ne félj, vezérigazgató úr, el fogom intézni a kis ügyet... Ha akarod, írásban is kiadom, hogy Sárika kisasszony beteget fog jelenteni arra az estére... Eziránt teljesen nyugodt lehetsz... Ha másképp nem megy, hát fel fogom magam áldozni a kedvedért... Mert nekem semmi ár sem drága, hogy a méltóságos főnökömnek szolgálatot tehessek...

Félix mint diplomata.

Délelőtt. A Vásárhelyi Sárika nappali szobája. Ez arról nevezetes, hogy míg a lakás többi része csupa illat, kokettéria és előkelőség, addig ez a zúg valóságos zsibvásár benyomását kelti; a varrógép körül fölhalmozott ruhák, az asztalon szétomló voile de lain-darabok, a bútorokon könyvek, ujságok, törött poharak, félkeztyűk s egyéb lim-lom.

E pillanatban hárman vannak a nappaliban: maga a ház hercegnője, Vásárhelyi Sárika kis-asszony, kopott zefir-blúzban és házi cipőben, Lánerné és egy sovány hölgy, akinek az ujjain meglátszik, hogy varrással keresi a kenyerét.

Sárika: Na, Lánerné, mit gondolsz?

A sovány hölgy: Nagyságám, kezét csókolom, maradjon ennél a búzavirág-színnél. Az egész színház megpukkad, ha ebben a kosztümben meglátja. A Sándorffy grófnénak is ilyen volt a minap a virágkiállításon.

Sárika: Én azt hiszem, hogy ez nagyon bunt nekem. Lánerné, mit szólna hozzá?

Lánerné: Talán inkább ezt a kis lilát.

A sovány hölgy: Ez is valami herceg lenne nagyságám. Különben nagyságámnak minden jól áll.

A szobaleány (aki a színházban, ahova az úrnőjét kísélni szokta, mindig olyan, mintha egy francia képeslapból vágta volna ki, de most lompos és borzas): A nagyságát ez az úr keresi. (Átad egy névjegyet, melyen meglátszik az ujj nyoma.)

Sárika (egy pillantást vet a névjegyre): Jérum, Király Félix! Mondd neki, hogy jöhet.

A szobaleány: A szalónba vezessem? A szalónban még fel vannak szedve a szőnyegek.

Sárika: Ördögöt a szalónba. Ide vezesd ebbe a szobába. Majd még Király Félix előtt is zsenálok magamat!

A szobaleány (kimegy).

Lánerné: Ki az a Király Félix?

Sárika: Rémes nő, maga nem ismeri Király Félixet? Ez az a kövér fiú, aki azelőtt mindig ott lebzelt a színpalak között, s aki oly nagyszerűen tudja csinálni a kakas-kukorékolást. Tudja, akivel egyszer a *Hét ördöghöz* címzett halász-csárdába kirándultunk.

Lánerné: Vagy úgy, az a bolondos!

Király Félix (megjelenik az ajtóban. Ragyogó gérokk, angolos écharpe, a kezében csillogó, keskenykarimájú cilinder): Kezedet csókolom, Budapest szépe!

Sárika: Szervusz, vén csirkefogó! (Megrázza a kezét.) Hát te még mindig élsz? Én azt hittem, hogy már régen delirium tremens-t kaptál. Bizony Isten, olyan vagy, mint egy angol lord. Ni csak, hát Lánernét meg se ismered?

Király Félix (megöleli Lánernét): Micsoda, a drága Lánernét ne ismerném meg? Sokkal jobban szeretjük egymást valaha, semhogy hálátlanul megfeledkezhetném róla.

Lánerné: Maga csak mindig tréfál, mindig tréfál.

Sárika: Ül le, apám, ha tudsz valahol egy széket keríteni magadnak. Neked most jól megy, mi?

Király Félix: Na, szo szo...

Sárika: Te mi vagy most?

Király Félix: Itt vagyok hivatalnok a Közgazdasági Bankban.

Sárika: Hol? A Közgazdasági Bankban? Az az, amelyikben Honti a direktor?

Király Félix: Az, fiam.

A sovány hölgy (összeszedi szövetmintáit): Akkor én talán most megyek.

Sárika: Megy? Dehogy is megy. Ő miatta folytathatjuk a haditanácsot. Ugy-e, édes pofám, segítsz nekem egy jó színt választani? Valamikor nagyszerű izlésed volt.

Király Félix: Boldog lennék, ha segíthetnék neked, de most nagyon sietek. Azért jöttem, hogy öt percig négyszemközt beszélgessek veled.

Sárika: Mit akarsz velem négyszemközt beszélgetni? Tudod, hogy Lánerné előtt nincs titkom.

Király Félix: De ezt még Lánerné előtt se mondhatom meg.

Sárika (a két nőhöz): Hát menjenek ki addig a konyhába. Ezt a fiatal nagyságos urat úgyis rögtön ki fogom dobni.

A két nő (távozik).

Sárika: Na hát, nyisd ki azt a drága ajkadat. Mit akarsz velem?

Király Félix: Édes fiam, ezúttal komoly dologról van szó. Tudod, hogy mindig szerettelek, s ha arról lenne szó, hogy valami szivességet tegyek neked, hát elhiheted, hogy mindenre képes lennék érted. Ha most idejöttem, ez is csak a te érdekedben történt.

Sárika: Tudom, hogy nagy lélek vagy, de azért ne szónokolj annyit, hanem mondd meg, hogy mit akarsz?

Király Félix: A multkoriban itt járt nálad Hontiné méltóságos asszony...

Sárika: Hát ezt már honnan tudod?

Király Félix: Azt hiszed, hogy a világ vak és süket? Mindenki tudja, hogy a méltóságos asszony meglátogatott, s elképzelheted, hogy az egész Budapest ezen a látogatáson mulat. Azt is tudják, hogy meghívott az estélyére.

Sárika: Na, - és mi bajuk van vele, ha meghívott?

Király Félix: Drága csillagom, te állítólag okos nő vagy, hát nem szorulsz rá, hogy én itt nagy előadásokat tartsak neked. Te nem léphetsz föl a Hontiék estélyén.

Sárika (kipirulva): És miért ne léphetnék föl?

Király Félix: Mert, - mindenesetre dicsérem érte a méltóságos úr izlését, - az egész világ tisztában van vele, hogy téged Hontihoz gyöngéd kötelékek fűznek. Ugy-e, engem csak nem ismersz valami erény smokknak? Nahát én azt mondom neked hogy te sokkal tisztességesebb leány vagy semhogy a barátod családi tűzhelyéhez be szabadna tolakodnod...

Sárika (igen komolyan): Hallod, én nem szoktam betolakodni sehová. Engem a méltóságos asszony személyesen meghívott... És akkor is el fogok menni, ha valamennyien megpukkadatok...

Király Félix: Édes szívem, én először is nem fogok megpukkadni, mert semmi közöm hozzá, hogy elmég-e, vagy idehaza maradsz, másodszor: én tisztán csak a te érdekedben beszélek, harmadszor: hiába adod itt nekem a gonosz teremtetést, én nagyon jól tudom, hogy alapjában véve édes, jószívű és tapintatos kis teremtetés vagy. Aztán meg sütnivalód is van annyi, hogy kitaláld, miért hívott meg Hontiné arra az estélyre. Nem a te szép szemed kedvéért, hanem azért, hogy az urát zavarba hozza.... Mert afelől csak meg vagy győződve, ugy-e, hogy a méltóságos asszony tud erről a viszonyról?

Sárika (föláll a helyéről. Nagyon izgatottan): Öregem, mondok neked valamit: fűtyülök én az egész közvéleményre... Azt hiszed, hogy nem látok be a kis ravaszságaidba?... Téged azért küldtek hozzám, hogy mindenféle számársággal beszéld tele a fületem... De akkor előbb kelj föl, ha túl akarsz járni az én eszemen... Kukorikolni nagyszerűen tudsz, hát azt ajánlom, hogy maradj meg tovább is a kukorikolás mellett, s ne akarj morált prédikálni, mert az nem illik hozzád... Azért is el fogok menni arra az estélyre, azért is, azért is... És ha mindnyájatokat ki is lel a hideg, én leszek a legszebb azon az estélyen...

Király Félix: Hát nem lehet veled okosan beszélni?

Sárika: Nem, édes pofám, velem nem lehet. (Csönget.) Most pedig menj a pokolba, mert dolgom van. A színházhoz azonban fölnézhetnél már egyszer.

Királyi Félix (szólni akar, de Lánerné és a sovány hölgy megjelennek. Kedvetlenül): Hát Isten veled!

Sárika: Pá, te cukros! Gyere föl egyszer a színházhoz. (Újra belesüpped a szövetmintákba.)

Május.

Vilma egy délelőtt gyalog sétált be a szabónőjéhez az Andrássy-úton át, ahová a májusi verőfény ezerszámra csalta ki Budapest újra föllélekző barlanglakóit. A gyalogjárón ragyogó cilinderek és vadrózsás női kalapok sütkéreztek az aranyos napsugárban, a kirakatok színes holmikkal voltak tele, fekete magánfogatok és piros autók suhantak a virágzásnak induló liget felé, - szóval: a hosszú tél után teljes ragyogásában elérkezett végre a magyar főváros legbájosabb idősze, a csillogó, illatos, megrészesítő május, amikor még a legvénebb házakat is végigcirógatja az ifjító tavaszi napsugár. Vilma, angol szoknyáját diszkrétül felfogva, sétált a menyasszonyi díszbe öltözött Andrássy-úton át, s szőke feje szinte ragyogott a délies verőfényben. Néha megállt egy pillanatra, hogy a járó-kelő asszonyokat szemügyre vegye, vagy a kirakatok újdonságaira vessen egy-egy pillantást, miközben úgy érezte, hogy az élet mégis csak káprázatosan szép mulatság.

- Óh, a tavasz, - gondolta magában Vilma, s a fitos orrocskáját nagy komolyan felhúzta.

Vilma nem tartozott a filozofáló lelkek közé, s a regényekben mindig átlapozta azokat a helyeket, ahol a szerző valami érdekes elméletet fejtett ki, de most mégis különös gondolatai támadtak: úgy tűnt föl neki, hogy ő elhibázta valahol az életét. Szép, fiatal és gazdag volt, s most, hogy a napsugár aranyos foltokat csillogtatott a gyalogjárón, mégis az a melankólikus bizonyosság költözött a szívébe, hogy igazán még sohase érezte magát boldognak.

- Az uramat sohasem szerettem, - gondolta a filozofáló Vilma, - legföljebb sajnáltam, mint a tehetetlen gyermeket szokás. Mindenem megvan, ami az embereket megszédítheti, de a boldogságot a könnyelmű szívem nem ismeri... És mit ér a gyönyörű lakás, az autók, a párisi kalap, ha az ember épp oly kevésbé tud örülni a holtnak, ahogy a tegnapnak nem örült? Aki a májusi verőfényt ki nem használja, az ne csodálkozzék rajta, ha a novemberi ködök szomorúnak és kétségbeesettnek találják...

És megpillantva magát az egyik kirakat tükörüvegében, a bölcselkedő Vilma sóhajtva gondolta:

- Az én májusomnak már vége, - és nemsokára könnyörtelenül elérkezik a hideg, sötét, vizes és unalmas november...

Megállt az egyik könyvkereskedés előtt, hogy a Pierre Loti egy új regényének címlapját elolvassa, mikor valaki hirtelen megemelte előtte a cylinderét.

- Jó reggelt, méltóságos asszony!

Vilma fölkapta a fejét: Szentgróthy állt előtte.

- Hát a kegyelmes úr Budapesten van? - szólott kellemes izgatottsággal, miközben a keztyűs kis kezét barátságosan odanyújtotta neki.

- Itt én, - és most már nagyon valószínű, hogy Budapesten is fogom örök álomra hunyni a szememet. Egy időben szentül meg voltam győződve róla, hogy valahol a japánok vagy kínaiak közt búcsúszom el ettől a gyönyörű földi világtól, - hiszen az ilyen diplomata-inas rosszabb a legutolsó csavargónál. De most már, úgy érzem, vége a kószálásnak; vénné és lustává lettem, méltóságos asszony... Ugyancsak valamirevaló napsugárnak kell lenni, amelyik engem a budai barlangból kicsal... Néha hetekig se látok más arcot, mint az öreg és gyomorbajos komornyikomét.

- Szóval el lehetünk rá készülve, hogy a kegyelmes úr egy őszi napon fölveszi a szerzetesi csuhát, mint az a bizonyos Károly király, akiről bizony Isten nem tudom, hogy milyen római

számot írt a neve elé... Már előre hallom, amint a rikkancsok ezzel a kiáltással fogják fölverni az utcát: Diplomata, mint ferencrendi barát, egy krajcár...

Szentgróthy kómikus arcot vágott:

- Nem olyan tréfa ez, mint a méltóságos asszony hiszi... Az olyan embertől, aki a világ hiúságait meggyűlölte, még ennél sokkal nagyobb elhatározás is kikerül...

- Mindenesetre kérem, hogy majd imádkozzék a lelkem üdvéért, de addig is, ha nincs jobb dolga, kísérjen el a Dunapartra, a szabónőmhöz...

A gróf fiatalos hévvel meghajolt, átlibbent a Vilma baloldalára, aztán tűnődve szólott:

- Ilyenkor úgy érzem, hogy még sincs valmi nagy tehetségem a szerzetesi élethez...

Derűs arccal mentek egymás mellett a hömpölygő emberáradat közt, néha kíváncsi és jóleső pillantást vetve egymásra, mert mind a ketten úgy találták, hogy a másik sohase volt még oly ellenállhatatlan, mint e gyönyörű májusi napon. A járókelők néha tisztelettel köszöntötték őket, de ők csak gépiesen, szinte öntudatlanul válaszoltak, mert a szívük örömmel, izgatottsággal és boldog sejtésekkel volt tele. A gróf, amíg jelentéktelen semmiségeket csacsogott, a szíve mélyén reszketve gondolt arra a lehelőségre, hogy ez a bájos teremtség valaha szerelmes vágyakozással borul a nyakába, míg Vilma, lopott pillantást vetve a kísérőjére, hangtalanul így szólott magában:

- Ez az igazi férfi, nem pedig a gyöngé, haszontalan, léha és alávaló uram... Hát csakugyan okos vagyok-e, hogy a ragyogó májust így hagyom elsurranni a fejem fölött?...

Mikor a Dunapartra kiértek, s a folyam fényes tükre, hátán a száguldó kis gőzhajókkal, hirtelen fölcsillogott a szemük előtt, Vilma behunyt szemmel szívta magába a virágzó fák illatát, s a hegyek felől idesuhanó tavaszi szellő frissége egyszerre csak megremegettette az idegeit. És mosolyogva, könnyedén, de belsőleg szinte lázban égve szólott:

- Emlékszik-e még arra a délutánra, amikor meghívott, hogy a ritkaságait bemutassa nekem? Emlékszik-e arra az önhitt reményére, hogy én fel fogom keresni a budai palotájában?

- Hogy emlékszem-e? Hiszen azóta sincs nap, hogy az egykori ígéretére ne gondolnék.

- És maga komolyan hinni merte, hogy én kísérő nélkül elmegyek magához? Hát mondja meg, milyen asszonynak nézett engem?

A gróf semmit se válaszolt, de merészen belemélyesztette a pillantását a Vilma szemébe, oly szuggeráló szenvedéllyel, hogy a méltóságos asszony lesütötte a szemét. És akkor, egy tizenhatéves gyereklány ártatlanságával, halkán, szinte félénken kérdezte:

- Megvannak még azok a ritkaságai, amiket akkor meg akart mutatni nekem?

A gróf pedig lángoló arccal válaszolt:

- Nemcsak hogy a régiak megvannak, de újabban is egész múzeumot hoztam haza magammal Amerikából. Ha remélnem szabadna azt a nagy szerencsét, hogy most csakugyan elszánja magát arra a látogatásra...

Vilma megbotráncozva rázta meg a fejét, aztán megállt a szabónője háza előtt. És a kapuban, miközben búcsúzóra a kezét nyújtotta Szentgróthynak, ártatlan arccal szólott:

- Ha szerdán este, úgy hat óra tájban, nincs egyéb dolga, akkor maradjon otthon és várjon rám... Lehet, hogy rámjön az etnográfiai hangulat és akkor megnézem azt a híres és nagyszerű múzeumot...

A nagy estély.

A Hontiék nagy estélyén körülbelül mindenki olt volt, akinek a budapesti társaséletben valami szerepe van. Budapest elég mulató város, s az emberek szinte betegesen törekednek arra, hogy milliomosoknak nézzék őket, - de ehhez fogható estélynek éveken át alig volt párja a magyar fővárosban. Ez nem is csoda, hiszen a befolyásos bankigazgató barátságát még a legnagyobb notabilitások is keresték; mert akinek Honti a kisujját odanyújtotta, az jóformán bizonyos lehet, hogy tisztességesen megcsinálta a karrierjét.

A hallban, melynek délővi növényei közt egzotikus színhatások ejtik káprázatba a vendégeket, harisnyás lakájok sürgölődnek, s a lépcső alján feketerozott háznagy fogadja az egyre-másra érkező látogatókat. A kapu előtt díszruhás rendőrök posztóinak, s a doni kozáknak öltözött portás szinte szünet nélkül segíti ki a hölgyeket a fogatokból és az automobilo kból. A ruhatárban, ahol fehérfőkötös szobalányok s aranygombos inasok dolgoznak, az asszonyi vállak csábító sokasága bontakozik ki a drága préme kből és belépő kből. A frakkok közt néha feltűnik egy-egy molnárkék, tábornoki egyenruha, egy-egy lila talár, s egy-egy széles, vörös szalag, melyet a nagy rendjelek tulajdonosai viselnek.

Honti, a házigazda, a nagy szalon bejáratánál fogadja a vendégeit, míg Vilma, aki ezüsttel himzett csipkeruhájában, művészi esen felborzolt, szőke hajával, mézeshetes, fiatal asszonynak látszik, egy biborvörös pódium előtt üdvözlí a sűrű rajokban feléje gomolygó sokaságot. Vagy tizenegy óráig szakadatlanul tart a fölvonulás, s csak akkor szűnik meg valahogy, mikor a buffet óriási, ezüst-szamorvárjai alatt a kék borszeszlángok felgyulladnak. A társaság előkelő és nagystíli. Nemcsak a bank-félistenek, a szereplő szép asszonyok vannak itt, hanem azok a kiváltságosok is, akikre a közrendű nyárspolgár csak misztikus félelemmel mer föltekinteni. A kaszinók hírességei: a nagy kártyások és lóverseny-szuverének szerény mosollyal vegyülnek el a tömegben, a hadtestparancsnokot a tisztek udvarló gárdája veszi körül, Barkovics bíboros a magyar főherceg adlatusával cseveg, miközben gyönyörűen ápol, hófehér kezében az arannyal kivert fagylaltos tartót tartja. Képviselők, nagy hivatalnokok, díszesen kiöltözött katonák, demokrata érzésű mágnások hullámszanak föl- s alá a ragyogóan kivilágított termekben: a mórstíli dohányzó-szobától kezdve a kis fehér szalonig, melyben egész sereg jókedvű fiatal leány mulat. És a Honti dolgozó-szobájának puffján, a havanna nehéz füstfelhőibe burkolózva, egész udvartartásával ott ül a legújabb politikai helyzet hatalmas irányítója, a kopasz, de azért festői fejű Bakonyi gróf, a magyar állam pénzügyeinek minisztere...

A hangos zsibongás csak akkor szűnik meg, mikor két komornyik feltárja a nagy ebédlő szárnyasait, s a villamos lámpák ragyogó fényében egyszerre láthatóvá lesz az arannyal dekorált színpad, ahol az est attrakciói fognak bemutatkozni a Hontiék vendégeinek. A csönd még nagyobbá lesz, mikor a hangversenyt jelző, hárm as gongütés felhangzik. A legyezők suhogása elnémul, a pletykázás abbamarad, s csak az izgatott köhögés jelzi, hogy nagy és ritka szenzációk fogják itt bámulatba ejteni a közönséget. És pár pillanat múlva, miközben a szárnyasajtókat becsukják, egyszerre csak kilibben a színpadra Jeanne Tilly kisasszony, az Opera világhíri, francia vendége, hogy egy madár bájos csicsérgésével töltse be a perfume-tól és virágtól illatos nagytermet...

A hangverseny érdekes és meglepő; Honti megmutatta, hogy mint hangversenyrendező is meg tudná keresni kenyerét. Az ardennesi pacsirta, az ezüsthaju, magyar gordonkás, a dán hegedűs, aki kétezer frankon alul nem veszi kezébe a vonóját, Elza Rheims, aki Berlinből jött ide, hogy az ultradekadensek egy balladáját elszavalja, Zádor, akinél jobb szerelmes-színészt még nem szült a hárm as hegyek országa, s maga az öreg Bechstein, az idegenbe szakadt, magyar

zongoraművész, aki eddig a legfeudálisabb körök meghívását is visszautasította, csak hogy salzkammerguti pihenését meg ne kelljen szakítania többé: mindez az igazi, hamisítatlan, tü-neményes művészet majdnem hipnotizálja az elkényeztetett tömeget, mely azzal a reménnyel jött ide, hogy szabadon és a kedve szerint gúnyolódhatnak... A templomi csönd csak akkor szű-nik meg, mikor Vásárhelyi Sárka, provánszi pástorlányának öltözve, rövid szoknyácskájában hirtelen megjelenik a lámpák előtt. A tapsorkán, mely egyszerre megöli az ellágyulás han-gulatát, a lelkes kiáltások, melyek az ifjúság ajkairól a színpad felé szállanak, világosan jelzik, hogy a művészet iránt való lelkesedést most felváltotta a felszabadult bohémjókedv.

- Éljen Sárka! Éljen az isteni nő! - kiáltja egy csapat fiatalember, aki szinte mámoros attól a gyönyörűségtől, hogy az orfeumi hangulatát megtalálta...

Mikor a tetszészaj lecsillapulása után a tömeg a Honti-palota gyönyörű termeiben széteszik, a háziasszony egy pillanatra egyedül marad a kis szalon zongorája mellett... És ekkor valaki jókedvűen megszólal mögötte:

- Nagyon fáradt?

Egy fehérhaju, de fiatal szemű úr áll mellette, akinek mellén ott csillog a Lipótrend nagyke-resztje, s aki a pillantásával szinte végigsimogatja a Vilma gyönyörű vállát, mely halványsárga csipkeruhájából kivillog. De a méltóságos asszony nem figyel erre az indiszkrét tekintetre, hanem halkán szól:

- Fáradt?... Óh, dehogya... Csak elgondolkodtam kissé egy különös problémán... Az jutott az eszembe, hogy minden író valami rejtelmes találynak mond bennünket, asszonyokat, pedig maguk, férfiak, százszor furcsább talányok, mint mi vagyunk...

- Hogy érti ezt, méltóságos asszony?

- E pillanatban - ne vessen meg! - az uramra gondoltam... Tíz évvel ezelőtt Honti öngyilkos-sággal fenyegetőzött, ha nem megyek hozzá feleségül... Valószínű, hogy szerelemből vett nőül, mert a vagyonom akkoriban nem volt több hét koronánál... És ugyanaz a férfi, aki akkor engem tartott a világ legelső asszonyának, most a legelső kis segédszínésznővel megcsal...

Szentgróthy - mert ő volt a Lipótrendes úr - tiltakozó mozdulatot tett, de Vilma nevetve vállat vont.

- Azt hiszi, hogy nagyon a szívemre veszem a dolgot?... Ne féltsen engem... Vásárhelyi kis-asszonyt én hívtam ide ma estére, hogy a drága uracskámat kissé zavarba hozzam... Látni akartam, hogy milyen arcot fog vágni, ha mind a ketten itt leszünk, - s készséggel beismerem, hogy Honti ügyesebb fiú, mint hittem... Ő itt is sans gène udvarolt a kedvesének, miután két héten át minden követ megmozgatott, hogy az idejövételét meggátolja... De azért, ismétlem, hogy ne féltsen engem...

És hirtelen átmenettel - meg se várva, hogy Szentgróthy a szavaira válaszoljon - mosolyogva folytatta:

- Remélem, nem felejtette el, hogy mit beszélünk a minap... Szerdán délután meg fogom nézni a ritkaságait... Akkor úgyse lesz semmi dolgom, mert a szegény uracskám sokkal jobban el van foglalva mostanában, semhogy a feleségét mulattathatná...

A légyott.

A portás, aki ezüstgombos, halványsárga livréjében kíváncsian jött ki a tüköruveges fülkéből, mélyen meghajolt az ismeretlen hölgy előtt.

- Méltóztassék felfáradni az emeletre. A kegyelmes úr a dolgozószobájában van...

Kitárta az előcsarnok üveges szárnyasajtáját, s Vilma - mert ő volt - dobogó szívvel indult föl-felé a szőnyeges lépcsőkön. És gúnyos, cinikus arcot erőltetve magára, - bár belsőleg csak úgy remegett az izgalomtól, - ezt gondolta:

- Tehát légyottra megyek, szerelmi légyottra, mint a francia regényhősnők, akiket eddig csak a Prévost úr regényeiből ismertem...

Az emeleti korridoron egy harisnyás lakáj fogadta, aki épp oly mélyen meghajolt előtte, mint a portás: látnivaló volt, hogy a jöveteléről már a szolgaszemélyzet is tudott. A lakáj nem is kérdezte a nevét, hanem udvarias bókolással mutatott a cirádás ajtóra, mely a belső termekbe vezetett.

Vilma szédülve állt meg a selyemtapétás szobában, de nem igen volt ideje hozzá, hogy gondolkodjék: a szomszédos terem ajtaja hirtelen fölnyílt, s Szentgróthy gróf, bársony dolgozókabátjában, megjelent a küszöbön. Az arca égett, a szeme csillogott; egész külseje elárulta, hogy ő még sokkal izgatottabb, mint a vendége. De azért mosolyogva, a világban járt ember biztosságával csókolta meg a kezét a szép asszonynak.

- Hát eljött, hát megtartotta a szavát... Ha tudná, hogy mily boldoggá tett!... Vártam is, meg nem is, hogy meglátogat... De most itt van és én igazán boldognak érzem magam...

Hontiné egy pillanatig megdöbbenve állt az idegen szobában, de a gúnyolódó természete most egyszerre kitört belőle.

- Hát így szokták fogadni az asszonyvendégeket, ilyen lágy bariton-hangon, amit az operai énekesek használnak a szerelmi duettekben? Az uram is ezen a hangon beszél Vásárhelyi Sárikával?... Neki ez, nem hiszem, hogy jól áll, mert a baritonja egy cseppet sem behízelt...

Szentgróthy nem reagált az irónikus beszédre, hanem szolgálatkészen feltárta a szomszédos szoba ajtaját. Vilma áthaladt néhány termen, - csupa szőnyeges, antik butorokkal berendezett, gyönyörű fészek voltak, - aztán kíváncsian, látható érdeklődéssel nézett szét a gróf exotikus dolgozószobájában, melyhez hasonlóról eddig csak a fiatal Dumas hercegi darabjaiban hallott. Az óriási helyiség csupa könyv, csupa ritka szőnyeg volt, a plafond alatt japán galériák futottak körül, itt-ott egy szobor, egy messze földről idekerült nipp csillogott a zöld lombok között, a háttérből pedig egy hatalmas Buddha-bálgány nézett szembe vele: egy ijesztő réz-isten, melynek tagjait haragoszöld patina fődte... És egy bájos, világosfalu benyílóból gazdag buffet látszott be a sötétónusu dolgozószobába: gyönyörű, rózsaszínű halak, gyöngén sárgára pirult szárnyasok, pezsgők, a nyakukon égővörös starniollal és egy óriási ezüstsamovár, mely alatt kísérteties borszesz-láng lobogott. Vilma, a sok nyaláncság láttára, izgatottan összecsusorította az ajkát és a nyelvével pajkosan csettintett.

- Amint látom, lukullusi lakomával várt, épp úgy, mint a rossz, de gyönyörű marquisnékat szokás, akik bérelt kocsiban, mélyen lefátyolozva surrannak be a regényekben a kedvesük lakásába... Mennyi sok nagyszerű nyaláncság, mennyi pezsgő, - nem csodálom, hogy a szegény marquisné egyszerre elvesztik a fejüket... Csak az kár, hogy az uramat is meg nem hívta, mert ő valóságos doktora az összes gasztronómiai tudományoknak.

A gróf ártatlan gamin-arcot vágott és sajnálkozva vakarta meg a fejét.

- Az urát, - Istenem, hogy megfeledkeztem róla!... Ejnye, ejnye, őszintén sajnálom, hogy erre nem gondoltam... De így van, az utóbbi időben aggasztóan szórakozott és feledékeny vagyok...

És szeretetreméltóan meghajolva bájos vendége előtt, aki még mindig kalapban, rövid kabátkában állt a szoba közepén, hízelkedő hangon folytatta:

- Húzza már ki a kalaptűjét, mutassa meg, hogy itthon érzi magát nálam... Mert ha így áll itt, még azt kell hinnem, hogy csak öt percre tisztelt meg a látogatásával...

Vilma gúnyosan megrázta a szőke fejét, mely most, az izgatottság hevében, még talán bájosabb volt, mint valaha. És szende csirkefogó-pillantással válaszolt:

- Én a kegyelmes úr ritkaságait jöttem megnézni, - és ehhez nem szükséges, hogy hajadonfővel legyek... És engem itt nem a lazac, meg a pezsgő érdekel, hanem a ritka antikvitások, melyekről annyiszor beszélt... Nem Szentgróthy grófnak, hanem a Szentgróthy-múzeumnak vagyok a vendége, ehhez pedig semmi köze a kalaptűimnek... Legalább a Nemzeti Múzeumban még sohase mondták nekem, hogy a kalaptűimet kihuzzam...

Oly komoly arccal beszélt, hogy Szentgróthy jókedvűen elnevette magát. És diadalának teljes biztosságában, vidáman, derüs arccal szólott:

- Mindenütt más a házirend, - a Szentgróthy-múzeumban például az a törvény, hogy csak hajadonfővel lehet belépni a ritkaságok közé... És aki idejön, az köteles respektálni a szabályokat, ha azt akarja, hogy az összes látnivalókat bemutassák neki...

Mosolyogva közelebb hajolt Vilmához, de ekkor hirtelen elhagyta a tettetett hidegvére: mohón, szinte remegve nyult a méltóságos asszony keze után... Az arca égett a belső tüztől, a szeme megvillant, s vad szenvedéllyel ölelte magához a megrémült asszonyt, aki mondhatatlan erővel akarta magát kiszabadítani a karjai közül. De Szentgróthy most már teljesen elveszítette a józan esztét, s a fölindulástól lihegve suttozta:

- Tíz éve már, hogy szeretem annyira, mint még egy asszonyt se, mióta élek... Tíz éve, hogy majd megőrülök a vágytól, hogy egyszer, hacsak egy félóra is, az enyém legyen... Ezért mentem el oly messzire, hogy egy egész óceán választott el magától, - és ott, a távolban se tudtam elfelejteni, még egy pillanatra se... És tudom, hiába csúfolkodik, hogy maga is szeret... Akárhogy adja a gúnyolódót, szeret, szeret, szeret, - s maga is milliószor gondolt már arra, hogy egyszer majd a nyakamba borul... Azért jött ide, mert nincs többé ereje a lemondásra, mert boldogtalan lenne, ha ezt a hideg, tartalmatlan, felületes életet élné tovább... Miért fél hát attól, hogy az érzéseit elárulja?... Miért fosztja meg magát attól a gyönyörűségtől, hogy végre a szívére is hallgasson?... Tíz év óta szenved egy méltatlan férj oldalán, - és most itt van, mellettem van, aki mindenre képes lenné magáért... Ne habozzék hát, ne dobja el magától a boldogságot, hiszen ha most eldobja, bizonyos lehet benne, hogy sohase akad rá többé...

Lázás, szinte gyerekes önkívületben mondta ezeket a frázisokat, majdnem sírva, hogy szép vendége meghallgassa; még a legjobb barátja se ismert volna most benne a finom, ravasz, hideg diplomatára, aki abban a hírben állott, hogy az egész kar legokosabb embere... De szenvedélyes szavai éppen az ellenkező hatást érték el, mint amire számított: Vilma összeszorított ajakkal, a fáradtságtól majdnem összeroskadva viaskodott vele, s rózsás körmeit oly mélyen vájta a férfi arcába, hogy az eszeveszett küzdelemben végre is ő lett a győztes... A Szentgróthy karjai lesiklottak karcsu termetéről s felborzolt, szőke hajával, félrecsúszott kalapjával, lélegzet után kapkodva állt egy percig a szoba közepén, míg a férfi sápadtan dőlt az ablaknak... És ekkor, még mindig magánkívül a rémülettől, egyszerre csak kitört belőle az őszinte felháborodás, s valami mondhatatlan undorral szólott:

- Pfuj!

Ezt a szót már nem a Prévost regényhősnőitől tanulta, hanem azoktól a külvárosi leányoktól, akikkel valaha, még a szegénység napjaiban, együtt élt a hosszú, nyitott folyosókon, a piszkos házban, amelyből az ura valamikor az oltár elé vezette... A bájos, hattyutiszta Vilmának ez a csúnya, ordinaré szó jutott legelőször az eszébe, a siralmas percben, amikor élete minden illúziójától oly brutálisan megfosztották...

Megigazította a kalapját, aztán hidegen végignézett a grófon, aki még mindig szótalánul állt az ablakfülkében. És félig-meddig visszanyerve már a nyugodtságát, gúnyosan, megvetéssel húzta el a szája szélét, s halkán szólott:

- Azt mondta, hogy ritkaságokat fog megmutatni, - pedig amit megmutatott, az nem tartozik a ritkaságok közé... Ezzel a legutolsó kocsis is szolgálhat...

...És tíz perc múlva, miközben a csöndes budai utcán hazafelé gyalogolt, bizonyos csodálkozással ezt gondolta magában:

- Azzal a szándékkal jöttem el hazulról, hogy meg fogom csalni az uramat... És lám ez lett a vége... Hiába, még ahhoz is tehetség kell, hogy valaki rossz asszonnyá legyen... Nekem, úgy látszik, nincs meg hozzá a tehetségem...

Vallomás.

Bizalmas tête à tête a Honti-szalomban. A kis teaasztal mellett ketten ülnek: Honti úr és a felesége. Honti kissé idegesen szívja a cigarettáját, míg Vilma asszony derűs arccal válogat a teasütemények között. Később fölkel, a zongorához ül és eljátssza egy divatos operett néhány melódiáját. Amikor a gnómdal utolsó akkordjai elhalnak a levegőben, Honti megszólal:

- Halljuk hát, hogy mi az a fontos ügy?

Vilma: Ne légy türelmetlen, - még mindig idejében fogod megtudni.

Honti: Délután hatkor azt telefonáltad a bankba, hogy ma este okvetetlen beszélni akarsz velem. Mikor azt mondtam, hogy sürgős tárgyalásom van a berlini Schvenemannal, azt felelted, hogy hagyjam Schvenemann urat, ahol van, mert a te ügyed százszor fontosabb, mint az övé... Hétkor itthon voltam, együtt vacsoráztunk, s e pillanatban tíz óra mult húsz perccel, - s én még mindig ideggörcsökben fetrengem a kíváncsiságtól, hogy mi az a sürgős és életbevágó ügy?

Vilma (kacérul himbálózik a zongoraszéken): Nem találod ki?

Honti: Sejtelmem sincs róla.

Vilma: Édes barátom, te aggasztóan öregszel. Ha egy fiatal asszonynak sürgős beszélőnivalója van az urával, - ennek csak egyféle jelentősége lehet.

Honti (zavartan): Azt akarod mondani...

Vilma: Azt akarom mondani, hogy egy asszony még az esetben is kíván néha sürgősen beszélni az urával, ha az ura történetesen a Közgazdasági Bank elnök-vezérigazgatója. Mert a hatalom igen szép dolog, de az embernek, főképp, ha asszony, nemcsak ambíciója van, hanem szíve is...

Honti (ellágyulva): Tehát csak azért hívtál haza, mert velem akartad eltölteni az estétet?

Vilma: Nem gondolod, hogy ehhez van egy kis jussom? Ugyan számítsd csak ki; mikor voltunk egymással legutoljára négy szemközt?

Honti: Bizony... ha jól emlékszem...

Vilma: Oly régen volt, hogy nem is tudsz rá visszaemlékezni... (A Honti szemébe nézve:) És te ez idő óta mindig csak a jelzőalkölcönökkel foglalkoztál?

Honti: Hogy érted ezt, szívem?

Vilma: Mióta az egykori viszonyunk fölbomlott, te sohase vágyakoztál arra, hogy egy szép asszony a nyakadba boruljon? Véglegesen lemondtál a szerelmi bolondságokról?

Honti (nagyon zavartan): Na hallod!

Vilma: Ezek a kérdések - érthetőnek találod, ugy-e? - már régóta izgatják a kíváncsiságomat. És mivel egy asszony, ha nagyon akarja, végre is minden titkot megfejt, hát én is kitaláltam, hogy mi az a motívum, mely téged, drága uracskám, ilyen józan és mérsékletes férjjé tesz.

Honti (a homlokáig elvörösödve): Nem értelek.

Vilma: Ez a motívum szőke és kékszemű, kissé molett és lusta, de amellet nagyon kedves és csábító perszóna. A neve: Sári, Sárka, Charlotte, vagy nem tudom, hogy milyen nevén dédelgeted...

Honti (erősen dadogva): De biztosítalak, hogy...

Vilma: Ne biztosíts, édes fiam, mert ezt én már akkor tudtam, amikor a barátnőd az estélyünkön föllépett. És nemcsak én tudtam, hanem a bankhivatalnokaid, a szolgálid, sőt a cselédséged is... Mindenki tudta, mert akit Honti úr öméltósága, a közélet jelese és a pénzügyek királya a szerelmével kitüntet, az maga is híressé lesz ebben a kis városban. Itt még azt is tudják az emberek, ha egy új nyakéket vásárolsz a Sárikádnak...

Honti (fulladozva): De biztosítalak, hogy ez alávaló rágalom...

Vilma (mosolyogva): Nem értem, miért izgatod magad, amikor neked, fiam, minden izgalom megárt... Te talán abban a véleményben vagy, hogy valami nagy szomorúságot okoztál nekem?

Honti (a homlokát nyomkodva): Borzasztó... ez már csakugyan borzasztó...

Vilma: Biztosítalak róla, hogy nincs benne semmi borzasztó... Ha valami öreg matrónába szerettél volna, ezt magam is furcsának találnám; de egy szép, viruló, húszesztendő leányba: ez, drágám, nagyon is érhető dolog... Ha férfi lennék, talán magam is ambicionálnám, hogy ez a bájos gyermek a kedvesemmé legyen...

Honti (a verejtékét törli): De, kérlek, hagyd már abba! Hagyd már abba! Hagyd már abba!

Vilma: Nem tagadom, az első pillanatban kissé bántott a dolog, már tudniillik a hiúságot bántotta. Én ugyanis tíz évig abban a hitben éltem, hogy az uram most jobban szeret, mint lánykoromban, amikor sírógörcsöket kapott arra a gondolatra, hogy nem akarok a felesége lenni... Ez azonban csak ostoba hiúsági kérdés volt... Amikor jobban kezdtem gondolkodni, beláttam, hogy a szerelem csapás, vagy szerencse, de mindig pusztán véletlenség, amelyhez az akaratnak abszolút semmi köze... Valamikor én belém voltál szerelmes, anélkül, hogy akartad volna, most a kis Sárikába vagy szerelmes, anélkül, hogy ezt előlegesen elhatároztad volna... Szereted, mert a jó Istenke úgy akarja... Nagyon együgyű lennék hát, ha emiatt szentimentális jeleneteket rögtönöznék neked, amikor az egész dologban oly ártatlan vagy, mint a ma született bárány...

Honti (félig sírva): Hát igazán azt akarod, hogy rosszul legyek az izgatottságtól?

Vilma (mosolyogva): Csacsi, miért vagy izgatott?... A háztartási szerelem tiszta kölcsönösség, már tudniillik, ami a következményét, vagyis a hűséget illeti... Mást szeretsz, hűtlen lettél hozzám, rendben van; mindössze most már csak arról lehet szó, hogy ezt hivatalosan tudomásul vegyem... Tudomásul vettem és ezzel elintéztük az ügyet; nincs tehát semmi okod rá, hogy izgasd magad...

Honti (a kezét tördelve): Istenem, de ilyet! Istenem, de ilyet!

Vilma: A megváltozott viszonyok csupán azt a kötelességet róják rám, hogy én is tökéletesen őszinte legyek hozzád... Mivel pedig a kötelességeimet minden körülmények között teljesíteni szoktam, hát ezennel tudomásodra adom, fiacskám, hogy tegnapelőtt délután öt órakor légyotton voltam...

Honti (felugrik és rekedten ordítani kezd): Hogy mondd?

Vilma: Ugyan, ugyan, már mirevaló ez az idegeskedés?... A tanár úr már ezerszer megmondta, hogy kíméld magad, de neked az egész egyetem hiába beszél... Mi az, ami ennyire felháborít...? Kedvesed van? Jó, ez a te dolgod. Nekem is van kedvesem? Ez meg viszont az én dolgom... Az izgatottságodnak tehát igazán semmi értelme...

Honti (magánkívül): Ki az az ember? Mondd meg a nevét! A nevét!

Vilma (kacérul): Találd ki, ahogy én is kitaláltam a Sárikád nevét...

Kedveskedve búcsút int, aztán eltűnik a hálósobájában, melynek ajtaját bezárja maga mögött.
Honti reszketve, levegő után kapkodva dől a kinyitott zongorának.

Vacsora után.

Mikor Honti, a nagy leleplezés után, kábító álmából fölébredt, Vilmát már ott találta az ebédlőben. A fiatal asszony rózsás hangulatban, viruló arccal hajolt egy matrózgallér fölé, melyet a saját kezével himezett ki az ifjabb Honti úr számára. Egész lénye oly derűs és jókedvű volt, hogy az ura megütődve állt meg az ebédlő küszöbén.

- Ej, uracskám, de friss vagy ma reggel, - szólt Vilma mosolyogva, oly vidám hangon, mintha a tegnapi est egész története csak valami borzasztó álom lett volna.

Honti pár pillanatig szótalánul meresztette rá a szemét - az arca oly gyűrött volt, mintha egész éjjel nem aludt volna, - aztán hirtelen, búcsú nélkül távozott. Tíz év óta ez volt az első reggel, amikor távozása előtt nem csókolt meg a feleségét.

Délben, amikor a vezérigazgató úr hazajött, nem volt alkalom az intim beszélgetésre: Bandi úr ott ült az asztalnál, s előtte az esti diskurzust nem folytathatták. Honti egy mártir mélaságával kanalazta föl a levesét, majd sötét kétségbeeséssel evett meg néhány rózsaszínre sült, idei burgonyát. A többi fogásokhoz egyáltalában nem nyúlt, ellentétben Vilmával, aki pompás étvággal ebédelt s jókedvűen csevegett Bandi úrral. Azt mondta neki:

- Kínáld meg az édesapádat a spárgából és kérd meg szépen, hogy mosolyogjon egy kisé...

Honti azonban csöpp kedvet se mutatott a mosolygásra. Bandinak mord arccal kosarat adott, majd ismét elrohant hazulról, anélkül, hogy a családjától elbúcsúzott volna. Este már hét órakor otthon volt megint, az inast aszpirinért küldte a gyógyszerértárba, aztán másfél óráig föl meg alá járt a dolgozószobájában. Mikor a vacsorát fölalták, újra megjelent az ebédlőben, de semmit se evett, hanem a hüvelykujjával a halántékát masszírozta.

- Édes uracskám, csak nincs valami bajod? - kérdezte Vilma gyöngéden.

Honti nem felelt direkte a kérdésre, hanem ezt mondta:

- Már ideje volna, hogy a gyerek lefeküdjék... Semmi értelme, hogy éjfélig itt lebzseljen...

Vilma szelíd, neántsvirág-arccal bólintott, aztán így szólott Bandi úrhoz:

- Búcsúzzál el az édesapádtól és feküdj le, fiam...

Bandi illedelmesen kezét csókolt a szülőinek, aztán a bonneja kíséretében visszavonult a hálószobájába. Mikor az ajtó bezárult mögötte, Honti egyszerre kivörösödött, s tigris módjára felugrott a helyéről.

- És most, itt az ideje, hogy leszámoljunk egymással... Jelentsd ki nekem becsületszavadra, hogy tegnap este igazat beszéltél...

Hontiné nevetve rázta meg a szőke fejét.

- Nem akarod, hogy mindjárt a tanúkat is elhozzam?... Mire való a becsületszó, amit kívánsz tőlem?... Ha nem hiszed el, hogy megcsaltalak, én bizonyosan nem igyekszem, hogy meggyőzzelek...

A férfi görcsösen összeszorította a kezét, Vilma pedig így folytatta:

- Arra már volt eset, hogy a hűtlen asszony letagadta, amit elkövetett, de arra még soha, hogy a becsületes asszony az ilyen alávalóságot magára vállalta volna... Ha azt mondom, hogy megcsaltalak, hát bízást elhiheted; elég szomorú, hogy erre a lépésre kényszerítettél... De

mivel megtettem, semmi okom, hogy komédiázzam veled; hiszen a jogot te adtad meg hozzá, hogy szeretőt keressek magamnak...

Oly nyugodtan beszélt, mintha egy új tavaszi toalett forgott volna szóban, vagy mintha egy új automobil beszerzéséről folyt volna a családi tanácskozás. Honti tágranyilt szemmel nézett rá, az erei kidagadtak, a keze reszketett a felindulástól, s jó időbe került, míg végre annyira visszanyerte a józanságát, hogy a száját ismét beszédre nyithatta:

- Hát igaz, hát nem egy éretlen tréfáról van szó?... Megcsaltál, mint a legutolsó asszony, aki piszkos hotelszobákban találkozik a szeretőjével?... És van bátorságod hozzá, hogy ezt a szemembe mondd, nekem, aki szerelemből vettelek feleségül?...

Vilma gyöngéden megsimogatta az ura égő arcát, aztán szelíden válaszolt:

- Édes fiam, még többet is mondhatsz ennél: azt is mondhatod, hogy a szegénységből emeltél magadhoz a ragyogásba, s hogy mindent-mindent csupán neked köszönhetek... Ez igaz, - és arról is meg lehetsz győződve, hogy nem vagyok alávaló és hálátlan teremtes... De egyet elfelejtesz, édes szívem: azt, hogy engem ez a ragyogás nem elégít ki... Én nem fényes palotát, inasokat, drága toaletteket akarok, hanem azt, hogy az uram szeressen és hűséges legyen hozzám... A jó mód? A vagyon? Az automobil? Azt hiszem, te tudod a legjobban, hogy én ezek nélkül a cafrangok nélkül is boldog tudok lenni... Megvan hozzá a tehetségem, hogy mindig megkeressem a kenyeremet, - s még attól se félek, hogy visszatérjek megint a kis írógépem mellé, amelyet álmódzó fejemmel elhagytam érted... Azt veted a szememre, hogy gazdag és előkelő asszonnyá tétél?... Nem reflektálok erre a tisztességre... Az uram felesége akarok lenni, - és semmi más... És ha nem lehetek az, a többiről már könnyű szívvel lemondok; mert a pénzed, az automobilod, a palotád csak a Vásárhelyi Sáríkáknak imponál... Én, édes fiam, minden milliódnál többre tartom, ha emelt fővel jelenhetek meg az uram karján a világ előtt...

Komolyan, szinte megindulva mondta ezt, de hirtelen abbahagyta az érzékeny hangot, mintha maga is szégyelné a meghatottságát. És most már megint gúnyosan, cinikus mosollyal felelt:

- Két választásod van, csak tőled függ, hogy melyik felel meg jobban az izlésednek? Az egyik, hogy kiutasítasz a házadból, melyre olyan nagy szégyent hoztam, a másik, hogy előkelő ideáljaid, a francia marquis-k példáját követed, akik az ilyen esetben így szólnak a hűtlen asszonyhoz: „Madame, a világnak semmit sem szabad tudni erről a botrányról. Mi tovább is egy fedél alatt fogunk élni, de örökre idegenek leszünk egymásra nézve. Ön a kastély jobb szárnyát fogja elfoglalni, míg én a balszárnnyban maradok.” Így szólnak a francia marquis-k, - és te, aki megtanultad tőlük, hogy minden úriembernek van egy kis barátnője a színháznál, alkalmasint ezt a második módot fogod választani... Ha így van, már előre kijelentem, hogy készséggel bevonulok a jobb szárnyba...

Pajkos kíváncsisággal nézett az ura szemébe, de Honti nem válaszolt a kérdésére; gyöngye idegei fölmondták a szolgálatot, s egyszerre megeredtek a könnyei, mint a gyermeknek, akit a legjobb barátja megbántott. És megfélekezve minden férfiúi önérzetéről, szinte könyörögve nyúlt az asszony keze után, s zokogva szólott:

- Hát igaz, hát volt szíved, hogy megcsaltál?... Engem, aki az életemnél is jobban szeretlek, s aki csak egy beszámíthatatlan pillanatomban tudtam megfélekezni rólad?... Nézz rám: inkább halott vagyok, mint élő, - mert ezt a szégyent, ezt a fájdalmat sohase tudom túlélni... Hogy az én Vilmám, az én szép, jó, okos Vilmám egy idegen férfi karjaiba borult...

- De azt, ugy-e, könnyen túlélted, hogy a szép, jó, okos Vilmádat mindennap megcsald egy idegen kisasszonnyal?

Kegyetlen hidegséggel mondta ezt, míg titokban részvétellel nézett a gyöngé urára, aki kétségbeesve tördelte a kezeit. Oly szálnalmas volt ez a látvány, hogy e percben szinte megbánta, amit mondott; de aztán egyszerre megvillant a szeme és most már nyugodtan fölállott a helyéből.

- Ne sírj, - szólt szárazon, - a pityergés nem változtat a mi helyzetünkön... Ha egy tanácsot elfogadsz tőlem, hát azt ajánlom, hogy viseld méltósággal a sorsodat... Ami megtörtént, azon nem változtathatsz többé; a szelíd Vilmádból közönséges és rossz asszony lett... De ennek, édes barátom, kizárólag csak te vagy az oka...

S egy pillantást vetve a görcsösen vonagló Hontira, lassan távozott az ebédlőből, hogy a kis fia ágyát, gyöngéd anyai kezével, megigazítsa... Aztán maga is nyugovóra tért, miután a hálószoba ajtajára gondosan ráfordította a kulcsot...

Király Félix esküvője.

Király Félix esküvője nagy port vert föl Budapest pénzügyi világában, mert a fiatal igazgató-helyettes - a legutóbbi közgyűlésen ezt a címet kapta - azok közé a bölcs és óvatos urak közé tartozott, akik kitűnően tudják adminisztrálni magukat. Amilyen léha és könnyelmű kamasz volt valaha, épp olyan komoly és megállapodott stréberré lett akkor, amikor szép unokahuga házassága révén már minden kilátása megvolt ahhoz, hogy a karrierjét megcsinálja. Az orfeum műsorát többé nem tudta könyv nélkül, mint régente, ellenben mindig ő volt az első, aki reggelenként bankbeli íróasztala mellett helyet foglalt. Csodálatos: a biztos haladás reménye nem tette hanyaggá és elbizakodottá, hanem a szorgalom és a komolyság szunnyadó hajlamait keltette életre a lelkében.

Természetes, hogy a csinos és nagyjövőű Félixel úgyszólván szünet nélkül molesztálták házassági ajánlatokkal, de a fiatal úr, aki nagyon is jól ismerte a maga értékét, mosolygó önbizalommal tért ki az elhatározó lépés elől. Az igazit jó ideig nem találta meg, s a barátai sürgetésére ezután is a sztereotip mondással válaszolt:

- Nem bánom, ha félmilliója is lesz a menyasszonyomnak, de föltétlenül ragaszkodom hozzá, hogy bájos legyen...

A hosszú várakozásnak megvolt az eredménye: Félix úr végre rábukkant arra a női lényre, akit éveken át hiába keresett. A boldog menyasszony Schoenemann Margit volt, Schoenemann Albertnek, a Karolina-gőzmalom tulajdonosának a leánya. A Király Félix leendő apósát, a joviális és egyszerű német bácsit, aki harminc évi itt tartózkodás után se tanult meg magyarul, szakkörökben jó öt millió forintra becsülték. Margit kisasszony pedig, aki tizennyolc éves kora ellenére még sohase volt nyilvános mulatságon, édes, molett és szeretetreméltó kis teremtes volt, aki könnyen magába bolondíthatta némileg fáradt és kiélt vőlegényét. Az eljegyzés a véletlen műve volt; Schoenemann, aki a Közgazdasági Banknak az igazgatósági tagja volt, egy ízben szóba hozta a leánykáját Honti előtt, s a vezérigazgató tréfásan azt mondta, hogy ő fogja főként alá hozni a kicsikét.

- Tudsz valakit? - kérdezte az öreg malomigazgató érdeklődve.

- Persze, hogy tudok!

- 'Raus damit! - mondta Schoenemann, aki nem volt a hosszadalmas tárgyalások barátja.

Hontinak e pillanatban eszébe jutott Király Félix - az imént még nem is gondolt rá - s oly lelkes beszédet vágott ki a protegéje érdekében, hogy a jókedvű öreg úr nem is hallgatta végig.

- Ha te ajánlod, akkor rendben van... Küldd el hozzám valamelyik délután azt a fiatalembert...

Három héttel később Félix hivatalos vőlegénye volt Margit kisasszonynak, aki öt perccel azután, hogy a leendő jegyesét bemutatták neki, már halálosan szerelmes volt a jövőbelijébe.

Az esküvőre csak épp addig vártak, ameddig okvetetlen kellett, s június közepén már szét is küldték a meghívókat a menyegzőre. Mikor a kitűzött határnap közeledett, Honti egy napon így szólt a feleségéhez:

- Okvetlen el kell mennünk a lakodalmi ebédre, mert mi vagyunk a legközelebbi rokonok... Ha tehát ruhát akarsz rendelni, itt az idő, hogy a szabónődet meglátogasd...

A házaspár viszonya ez időben már hideg és felületes volt: Honti szomorú kisértetként jelent meg a családi asztalnál, az idegei pedig oly állapotba jutottak, hogy még a goromba Sebők tanár is megijedt... Vilmát azonban az ura betegsége nem hangolta könnyörlétre; nappal szertartásosan barátságos volt hozzá, este azonban gondosan bezárkózott a hálószobájába...

- Ha te óhajtod, hogy elmenjünk, hát akkor elmegyünk, - mondta Vilma szeliden. - Magam is azt hiszem, hogy nem szabad hiányoznunk az esküvőről...

Mikor két hét múlva a lakodalmas ház előcsarnokában megjelentek, a garderober közönsége néma elragadtatással tekintett a méltóságos asszonyra: Vilma ragyogóbb és bájosabb volt, mint valaha... A galambszürke selyemruhájából fejedelmi körvonalakban bontakozott ki gyönyörű alakja, míg a szőke haja, az apró fülecskéi, a hófehér nyaka gyémántoktól és drágakövektől csillogott... A férfiak mámoros pillantással néztek rá, majd irigykedő pillantásokat vetettek a sápadt Hontira, aki álmos közömbösséggel vetette le a felsőkabátját... Mikor Vilma a nagy tükör előtt a haját megigazította, az öreg Schoenemann hangos diadalkiáltással jelent meg az ajtóban:

- Kezét csókolom, drága, szép méltóságos asszonyom... Teringette, ma megint úgy nézünk ki, hogy az összes férfiak megtévelyednek a gyönyörűségtől... Ha nem multam volna el a mult héten hatvankétéves, magam is elveszíteném a józan eszemet...

Vilma nevetve belekarolt öreg lovagjába, míg a frakkos urak izgatott morajjal utat engedtek neki... És odabenn, a zsúfolt termekben, szintén abbamaradt egy pillanatra a csevegés; az asszonyok elfordultak az udvarlóiaktól, a fiatal leányok tágra nyitották a fekete és kék szemüket s hangosan, majdnem elkábulva szóltak:

- Milyen édes és viruló teremtés!... Ez Honti vezérgigazgatóné, a híres Lehmann Vilma, aki a legszebb fiatalasszony Budapesten.

Hontiné mosolyogva bólintott az ismerősei felé, aztán fölkereste a leendő kis pajtását, aki a leányszobájában fogadta a barátnői üdvözlését... A menyasszony - hófehér selyemruhájában - örömsikoltással rohant feléje, amikor meglátta:

- Óh drágám, milyen boldog vagyok, hogy eljöttél!... Mily szép, mily aranyos vagy megint, mennyire szeretlek!... Már akkor is éppen ilyen szerelmes voltam beléd, amikor csak távolról ismertelek...

Vilma csillogó szemmel ölelte magához a boldogságában könnyező kis leányt, s a forró arcát gyöngéden megcirógatta:

- Neked sincs ám okod a panaszra, kis szívecském... Olyan szép vagy, mintha egy cukrászboltból kerültél volna ki... Ez a nagy kamasz ugyancsak meg lehet elégedve a jó Istennel...

Félix hálasan csókolta meg a bájos huga kezét, aztán megindult arccal visszatért a menyasszonyához... Látszott rajta, hogy még az ő híres józansága is veszedelmesen ingadozik e pillanatban.

A télikertben felhangzott a cigányok muzsikája, az inasok feltárták az ebédlő ajtaját, s a kereskedelmi miniszter helyet foglalt az asztalfőn, melyet szinte elfödött az asztalt beborító virágtenger... És az öreg Schoenemann, lázasan, sietve, mint mindig, kíméletlenül utat tört magának Vilmáig, aki még mindig a fiatal leányokkal csevegett:

- Méltóságos asszonyom, a karját kérem, de gyorsan... A méltóságos asszony a kegyelmes úr baloldalán fog ülni, s a kegyelmes úr már oda van a türelmetlenségtől...

Az örömapa nem túlzott, mert a miniszter, aki lovagias barátja volt minden szép asszonynak, látható jókedvvel fogadta gyönyörű szomszédnőjét. Ezt mondta neki:

- Már nagyon sokat hallottam a méltóságos asszony felől, de most konstatom, hogy nagyon keveset hallottam...

A miniszter később oly élénk lelkesedéssel udvarolt Vilmának, hogy a felköszöntőjéről is majdcsaknem megfélekezett... Csak akkor riadt föl, mikor mindenünnen azt kiáltották:

- Halljuk a minisztert! Halljuk a kegyelmes urat! Csöndet, uraim, a kegyelmes úr szólni akar!

...Hajnalfelé járt az idő, mikor Hontiék végre megszökhettek a lármás társaságtól, mely a szalonban és a télikertben is folytatta a tósztozást... Vilma felhajtotta a gallérját, s ásítva dőlt hátra a kocsipárnáján, míg Honti, akinek az orvosok szigorúan megtiltották a dohányzást, egy hatalmas, égő havannát tartott a fogai között. Mikor a kocsipárnák a világosodó utcára kigördültek, Vilma gyöngéden így szólt:

- Miért szivarozik? Hát mindenáron azt akarja, hogy még betegbé legyen?

Honti nagyot szippantott, aztán csendesen ezt mondta:

- Bár ma halnék meg inkább, mint holnap.

Az asszonyok szívébe nem igen lát bele más, mint a jó Isten, s így alig lehetne az okát adni annak, hogy Vilma mire gondolt a hazatérése után; de tény, hogy nem búcsúzott el rögtön az urától, hanem álmosan becsöngette a szobalányát... És míg Honti az egyik fotelben helyet foglalt, ő fesztelenül hozzálátott az éjjeli toalettjéhez: egyik öltönydarabját a másik után levette, s a hófehér, csillogó bőre, a karcsu és mégis fiatalosan duzzadó termete csábító körvonalakban villogott ki az utolsó, pókhálószerű selyem alól, mely plasztikus alakját hízelkedve körülfogta... És míg Honti lihegve törülgette verejtékező homlokát, ő közömbösen szólt a szobalánynak:

- Köszönöm, a többi már magam is elvégzem...

Egyedül maradtak a félhomályos szalonban és Vilma kéjesen, lustálkodva nyújtotta ki a karjait, mint a cica, amely az egész napi futkosásban kimerült... Úgy látszott, mintha tudomást se venne róla, hogy nincs egyedül, s mintha maga is gyönyörködnék a termete isteni karcsúságában, mely így talán még jobban feltűnt, mint a nappal szertartásos toalettjeiben... Honti reszketve, kidülledő szemekkel nézte, aztán egyszerre elveszítette a hidegvérét; örült módjára rohant a feleségéhez, s térdreborulva, égő arccal ölelte át az asszony hófehér térdét, miközben könnyező szemmel szólt:

- Ha százszor megcsaltál, ha bizonyosan tudom, hogy szeretőd van, mégse tudok lemondani rólad... Inkább ma temessenek el, minthogy sohase öleljelek meg többé... Ha tudnád, ha sejténé, hogy mennyire szeretlek!...

Leroskadott a szőnyegre, míg Vilma mosolyogva, diadalmas pillantással nézte végig... De a következő percben már eltűnt a mosoly az ajkáról, résztvevően lehajolt a vergődő urához s a hangja csupa jóság, csupa megbocsátás volt, amikor így szólt:

- Hát jó, hát beszéljünk egymással még egyszer... Kísérj be a hálószobámba és ülj le szépen az ágyamra, hogy egy kicsit nyugodtan csevegessünk... Na gyere, add a karodat, te bolond, te rossz, te gyöngé, te beszámíthatatlan uram...

Finálé.

Vilma lefeküdt az ágyba, magára húzta a csipkés paplanát, aztán lágy hangon szólott az urához:

- Ül le szépen, ide az ágyam szélére, aztán beszéljünk egy kicsikét egymással. Itt az ideje, fiam, hogy végképpen döntsünk a sorsunk fölött...

Honti engedelmesen helyet foglalt, - ijesztően sápadt volt, de a szeme veszélyesen csillogott, - aztán mohó, szinte lázas pillantást vetett a felesége gyönyörű alakjára, amely a lágy selyemszövet alól ingerlő plasztikával rajzolódott ki. Vilma azonban nem vette tudomásul az ura mohó tekintetét, hanem szeliden, egy gyermek ártatlanságával folytatta:

- Három hete élünk már egymás mellett, anélkül, hogy a szándékainkkal tisztában lennénk... Tudod, hogy megcsaltalak, s én érzem, hogy minden idegszáladdal gyűlölsz... Ez különben nagyon is természetes... A francia márkik ilyen esetben akár harminc évig is élnek egy földél alatt a hűtelen asszonnyal, nehogy a külvilág a botrányról értesüljön, de mi, ugy-e, szegény fiam, nem születünk ilyen hideg és előkelő embereknek?... Már ez a három hét is több volt a soknál, - az pedig, hogy egy egész életet így töltsünk el, már csakugyan elviselhetetlen kínszenvedés lenne mindkettőnkre...

Honti nem válaszolt a felesége szavaira, csak mereven nézte a selyempaplan himzését. Látszott rajta, hogy borzalmas fájdalom facsarja el a szívét; az ajka reszketett, a körmeivel pedig majdnem öntudatlanul a térdét marcangolta. Vilma résztvevő pillantást vetett rá, - anélkül, hogy az ura ezt észrevette volna, - aztán gyöngéden megfogta a Honti kezét, úgy, hogy a mezítelen karja is kibukkant a diszkrét takaró alól.

- Az a gondolat tehát, hogy így folytassuk az életünket, egyszerűen képtelenség... Meg kell találnunk mielőbb a kibontakozás módját, s akármilyen fájdalmas is lesz ez a kibontakozás, bele kell nyugodnunk, mert a sors akarata, hogy az legyen az édes és boldog kis regényünk vége...

Megszorította az ura kezét, aztán félig fölemelkedett az ágyból, s a telt, hófehér, karcsu alakjával szeliden odatörlőzködött az urához, aki az érintésre egész testében megrándult.

- Az én tervem már készen van, - mondotta halkán, - s bizonyos vagyok benne, hogy te is helyeselni fogod az elhatározásomat... Mit kereshetnénk mi még a jövőben egymás mellett?... A boldogságot?... Ebből az álmunkból mind a ketten örökre fölébredtünk, szegény fiam... A nyugalmat?... Hát lehetnénk-e nyugodtak valaha abban a tudatban, hogy volt egy idő, amikor másnál kerestük azt a szerelmet, mely a mi szívünkben kiröppent?... Nem, édes barátom, a mi mesénknek vége szakadt: mi sohase lehetünk többé azok egymásnak, akik valamikor voltunk... Az egyetlen orvosság, amit az élettől várhatunk, csak az lehet, ha elfelejtjük, hogy valamikor szerettük egymást...

Egészen ráborult az ura vállára, az égő arcát odaszorította Honti arcához, mintha csakugyan ez lenne a legjobb módja annak, hogy örökre elfelejtsék egymást... Gyönyörű haja nehéz hullámokban omlott a vállára, mely vakító simasággal bukkant ki a rózsaszínű lámpa fényében, s az agyonkínzott Honti a láztól és szenvedélytől lihegve ölelte magához, mintha attól félne, hogy már a következő pillanatban mindörökre eltűnik előle... És Vilma nem háritotta el magát az ölelést, az ajkát odatapasztotta az ura kezére, s így, szorosan hozzásimulva dadogta:

- Igen, el kell felednünk egymást, ez az egyetlen, amit tehetünk...

Honti most felugrott a helyéből, karjai reszkettek, a szeméből kibuggyant a könny, s rémülten, lélegzet után kapkodva szólott:

- Azt mondd, hogy elhagyjuk és elfeledjük egymást?... Az a terved, hogy örökre eltávozol tőlem?... Azt hiszed, hogy elég erős tudnék lenni ahhoz, hogy rólad, az életem szemefényéről, lemondjak?...

Vilma szomorúan bólintott, de a karjait még szorosabban fonta a vergődő ura nyaka köré.

- Kell, hogy erős légy, mert ez az egyetlen megoldás... Meg kell nyugodnod, hiszen én is megnyugszom, pedig az én sorsom súlyosabb, mint a tiéd... Te csak egy álommal lettél szegényebb, de én mindenemet elveszítem... Te kárpótlást fogsz találni a munkában, mely annyi kötelességet ró rád, barátaid szeretetében, mely azután is megmarad számodra, s az anyagi jólétben, mely a legnagyobb fájdalmat is csökkenti... De mi lesz velem, akinek te voltál minden a világon?... Nekem semmim se marad a multból, mint a szívem fájdalma... Mit akarsz, miért panaszkodol hát?... Hiszen kettőnk közül a te sorsod az elviselhetőbb... Én a küzdésbe, a szegénységbe megyek innen, abba a világba, mely nem ismeri a gyöngédséget és a kiméletet...

Most már az ő szemét is elfutották a könnyek, míg puha, forró kezével becézgetve végigsimogatta az ura arcát. De Honti kiragadta magát a karjai közül, hogy aztán, tébolyodott módjára, újra, eszeveszett hévvel magához ölelje. És miközben lázas csókokkal halmozta el, szinte magánkívül szólott:

- A küzdésbe, a szegénységbe akarsz menni, - hát azt hiszed, hogy bele tudnék nyugodni ebbe a megoldásba?... Ha százszor megcsaltál, - és ha ezután is százszor meg fogsz csalni, akkor se válnék el tőled, míg egy porcikányi élet van bennem... Hát nem érzed, hogy mindennél jobban szeretlek a világon?... A munkám?... A barátaim?... A pénzem?... Mindennek annyi értéke sincs előttem, mint egy lyukas gombnak, ha te rólad le kellene mondanom... Hiszen megőrülnék fájdalomban, ha egy este itt nem lennél a közelemben... Igaz, megcsaltalak, nem tagadom, de akkor is csak téged szerettelek, drága Vilmám... A biztosság, hogy örökre az enyém vagy, egy pillanatra megfosztott a józan eszemtől, de most hidegség fut át rajtam, ha arra gondolok, hogy valaha elveszíthetnék... Az életem, a munkám, az örömem, a szomorúságom, a könnyeim: mindez csak te érted van, egyetlen szívem... Annyira szeretlek, hogy még a hűtlenségedet is meg tudom bocsátani, sőt én kérlek térdelállva, hogy bocsáss meg nekem...

Leroskadtt a Vilma ágya elé - vezérigazgatót ebben a pózban még ritkán látott a világ - s megtörve, könnyes szemmel csókolta meg a felesége kicsiny kezét, tízszer, százszor, ezerszer egymásután. Oly szálnalmas volt ez a látvány, hogy Vilma jó és okos szíve mondhatatlan részvétellel telt meg, míg puha, édes hangja lágyan megszólalt:

- És bizonyos vagy benne, hogy többé senki se tud eltéríteni tőlem?

De egy pillantást vetve az ura fájdalomtól eltorzult arcára, nem is várta meg a választ, hanem mosolyogva és könnyezve folytatta:

- És ha azt mondanám, hogy csakugyan nekem van megbocsátani valóm, mit szólanál hozzá, te rossz, te könnyelmű, te együgyű kis uram te?... Ha azt mondanám, hogy mese volt, amit beszéltem, s hogy sohase voltam hűtelen hozzád?... Ha azt mondanám, hogy csak meg akartalak büntetni azért, amiért a szegény, a hűséges Vilmádról megfeledkezte?...

Nem folytathatta, mert Honti most felugrott a helyéből. Egész testében reszketett, s a torkán rekedten tört ki a kiáltás, míg a szíve összeszorult az izgalomtól:

- Igazat beszélsz?

- Igazat, - szólt Vilma és tiszta homlokát odatartotta az ura elé...

...Hajnalfelé a méltóságos asszony gyöngéd pillantást vetett az urára, aki az ajkán boldog mosollyal aludt mellette. És míg az ablakon már beszűrődött a világosság, s Bandi úr, a szomszéd szobában, álmosan a másik oldalára fordult, így szólott megbékülve a szíve mélyén:

- Nem, csakugyan nincs bennem tehetség hozzá, hogy rossz asszonnyá legyek... Úgy látszik, mindörökre bele kell nyugodnom ebbe a szörnyűségbe...

VÉGE.

Látogatás Gyimesen.

(Egy húsvéti kirándulás története.)

Régebben, mikor még a lelkem romantikus hangulatokkal volt tele s a fantáziám örökké mohos vércsefészkekről, megvíthatatlan bástyákról álmodozott, gyakran hosszú éjszakákon át eltűnődtem: miért van, hogy a középkori várak mind üresen állnak a hegytetőkön, s hogy immár egyetlen igazi nagyúr sincs, aki ma is a sírbatért ősei hatalmas sziklavarában tanyáznék... Miért omladoznak össze egymásután a régi bástyák, amelyekről valaha öblös trombitaszó harsoga szét a völgyekbe és az erdőkbe! A rokokó- és a barokk-kastélyoknál, amelyekben a huszadik század arisztokratái az udvarukat tartják, nem lenne-e hasonlíthatatlanul impozánsabb a hegy ormán álló lovagvár, merész pilléreivel, sziklába vájt ablakaival, rozsdás felvonó hídjával, amely alatt vizes várárok húzódik meg, s óriási, kőkockás tornyával, amelyről egy villamos ívlámpa ontaná hófehér fényét a messzeségbe?... Gyakran és kíváncsian gondoltam erre, de váruvat egyet se láttam, kivéve Marjay Gusztávot, akiről sokáig még csak nem is sejtettem, hogy ő az, aki az én regényes álmaimat megvalósítja... Már nagyon sokáig ismertem a budapesti társaságokból, a klubból, ahol nagy összegekben kártyázott s a képviselőház ülésterméből, ahol néha csinos beszédet mondott (jobbára vízügyi kérdésekben), amikor egyszer, húsvét előtt, megkérdezte tőlem a folyosón, hogy hol fogom eltölteni az ünnepeket?

- Délig alszom és délután fölmegek a kaszinóba, - mondtam neki nevetve. - Nekünk, pesti embereknek, mindig ebből áll az ünnepünk...

Marjay a vállamra tette a kezét.

- Ha nincsen jobb dolgod, azt ajánlanám, hogy gyere föl hozzám néhány napra Gyimesre... Ha meg tudsz lenni színház és kártya nélkül, azt hiszem, hogy tűrhetően fogod érezni magadat...

- Merre van az a Gyimes?

- Odafele, az árvai hegyek között. Preskóc a vasúti állomásunk, de onnan még jó tízórai kocsit kellene tennünk, ha szerencsére nem lennének olyan országútaink amelyeken, egy kis igyekezettel, még az automobil is végigmehet. Így azonban három óra alatt beérünk az állomásra Gyimesre.

Kijelentettem, hogy pénteken éjjel útra kelek, s Marjay megígérte, hogy szombaton délelőtt várni fog Preskócon. Így is történt, néhány átszállás és sok káromkodás után végre szerencsésen megérkeztem a kis falusi állomásra, ahol a házigazda már türelmetlenül tipeggett föl s alá, jókedvűen össze-vissza ölelt, majd energikusan összeszidta a kis vicinális-vonat mozdonyvezetőjét.

- Keller, mi dolog ez, hogy megint huszonhat percnyi késéssel jöttök? Nem szégyenli, hogy öreg korára se tud hozzászokni a pontossághoz?

A kézzubbonys ember alázatosan megemelte a sapkáját.

- Nagyságos uram, most csakugyan nem én vagyok az oka...

- Hát kicsoda?

- A rengeteg diák, aki mind velem jött haza húsvétra. Tessék csak megkérdezni a tekintetes urat...

- Az a hiba, hogy sok korcsmát építettek a vonat mentén... Keller, Keller, úgyis az lesz a vége, hogy magában egyszer meggyullad a pálinka...

A mozdonyvezető esküdözni kezdett, hogy ma még színét se látta a pálinkának, de Marjay nem várta meg a hosszú mondat végét, hanem karonfogva kivitt az őrház elé, ahol egy csinos, citromsárga automobil várakozott ránk, az előülésen egy tréfás arcú szepességi legénnyel, aki rögtön nekiindította a járművet, mikor a kényelmes párnákon helyet foglaltunk. Az automobil nyílsebesen száguldott tova az országúton, de két óra múlva véget ért a lapályos vidék, s a kocsi most már meglassított tempóban kapaszkodott föl az erdők között a hegyi útra, amelynek két oldalán megriadt madarak, halálra rémült mókusok tűntek el a terebélyes fatörzseken.

- Kié ez az erdő? - kérdeztem Marjayt.

- Ez már a gyímesi uradalomhoz tartozik... A szemnek igen impozáns terület, de a mókusok, fájdalom, sokkal több hasznát veszik, mint én...

Tréfás panaszkodással mondta ezt, de világos volt, hogy csak szerénykedésből beszél így, mert az erdő beláthatatlan távolságban húzódott tova a keskeny országút mentén, sok ezer és ezer hatalmas fenyővel népesítve be a dombokat és hegyeket, amelyek itt-ott szinte beleolvadtak a fölöttük vándorló felhőkbe. És a rengetegről, bár Isten tudja hány kilométernyire terjedt el a kicsike tót vármegyékben, az első látásra meglátszott, hogy gondozott terület; az úttól szeges drótkerítés választotta el, s egy-egy pillanatban, mikor a soffőr jobban nekieresztette az autóbilt, megriadt őzek iramodtak tova a sötétzöld faóriások között...

Vagy egy órába került, amíg az erdőség szívét átjártuk, s épp tudakozódni akartam a kastély felől, amikor Marjay hirtelen fölmutatott az egyik sziklabércre, amely borzalmas falként meredt elénk, azt a látszatot keltve, hogy a kocsink egyenesen beleszalad.

- Ott a viskóm, - mondta kedélyesen, míg a mutatóujját föltartotta a magasságba.

Ámulva szegtem hátra a nyakamat, s majdnem fölkiáltottam a meglepetéstől: a fölöttünk levő hegy ormán valóságos középkori vár állott, hatalmas köpillérekkel, hidakkal, bástyákkal, míg az északi részen álló torony szédítő fenséggel örködött az egész felvidék fölött. Ilyen várat eddig csak az illusztrált ujságokban láttam, vagy régi, történelmi könyvekben, amelyek a multak dicsőségét hirdetik a mai elpuhult nemzedékeknek... Egy pillanatig úgy tetszett, hogy hirtelen belecsöppentem a középkorba, s szinte vártam a toronyőr trombitaszavát, amely az idegenek közeledtét adja tudtára a rokka mellett ülő vár úrnőjének... És ekkor ijedt pillantást vettem a Marjay mosolygó arcára, mert valami furcsa és kedélyes álomnak tetszett, hogy a barátom, aki a képviselőház folyosóján kifogástalan redingotban szokott megjelenni, itthon, a hegyek között, a régi Marjayak vércsefészkében él, mintha maga is egyike volna azoknak, akik nehéz harci mének hátán robogtak el innen sok száz évvel ezelőtt a csaták tüzébe...

- Nem hasonlít, ugyebár, az Andrássy-úti lakomra? - kérdezte Marjay, aki észrevette rajtam, hogy szinte megnémulok a csodálkozástól.

Elgondolkozva néztem rá, aztán így válaszoltam.

- Csak most tűnik föl nekem, hogy te mennyire hasonlítasz arra a Marjaira, aki a történetírók szerint valaha réme volt a Dunántúl kószáló törököknek... Ha jól tudom, ő volt az, aki e gyímesi várat építtette...

- Igen, ő kapta ezt a földet donációképp a fejedelemtől... A hamvai most is itt pihennek a sziklába vágott sírboltban... Ő volt a legelső halottja a gyímesi vár kriptájának...

Az automobil e közben hirtelen oldalvást kanyarodott és csak most, mikor egészen odaértünk, vettem észre, hogy a meredek aljából rendszeres út vezet föl a várba, gyönyörűen kultivált

homokos út, amelyet erős korlátok választanak el az alatta tátongó szakadéktól. A mélyben valami láthatatlan hegyi patak csörgedezett, amely csak néha, egy-egy pillanatig bukkant ki a napfényre, fehér tajtékot verve a kősziklákon, hogy aztán ismét eltűnjék a völgy titokzatos útvesztőiben.

De nem igen volt sok időm hozzá, hogy a természet szépségeiben gyönyörködjem, mert most hirtelen hangos trombitaszó csendült meg a fejünk felett, s Marjay nevetve mutatott a magasságba.

- Látod azt a kicsike embert ott az őrtorony erkélyén? Ez Sirossy, a várnagy, aki már meglátta, hogy az automobilunk közeledik...

Pár perc múlva oly hangok hallatszottak, mintha egy óriási rozsdás lánc csikorogna valahol, s mikor a fejem arrafelé fordítottam, ahonnét a különös hangok eredtek, egy hatalmas, vasláncokon járó hidat láttam, amely lassan megfontolva bocsátkozott le a kiszáradt várárok fölé... Egyúttal a nehéz vaskapu is megnyílt, s az automobil, a következő pillanatban, mennydörgés-szerű robajjal száguldott át a fahidon, s bekanyarodott a tágas várudvarra, amelyből tíz kilométernyi messzeségre lehetett végiglátni a völgyeken és erdőségeken, a hegyekhez tapadó kicsike felföldi falvakon, a tajtékos vízvezéseken, el, egész a havas hegyekig, amelyeken túl már a lengyel az uralkodó nyelv... A soffőr itt leugrott az automobilról, s egy furcsa öreg, kurta zekében, tipegve felénk sietett az egyik boltozatos ajtó alól, hogy a kiszállásnál segítkezzen...

Udvariasan félrehárítottam a vén embert (terringettét, csak nem engedhetem meg, hogy egy hetvenéves aggastyán vegyen le a kocsiról), de Marjay nevetve rázta meg a fejét.

- Ne félj, az öreg Boldizsár még jobb erőben van, mint hiszed... Ha arra kerül a sor, egy eleven borjút most is fel tud ide hozni a hegy lábától...

- Hát hány éves? - kérdeztem csodálkozva.

- Ez az úr azt kérdezi, hogy hány éves vagy? - szólott Marjay a vidáman tipegő vén emberhez.

Boldizsár apó levette a fejéről a kucsmát.

- Szent Mihálykor leszek százhárom, - mondta elgondolkodva. - Vagy az is lehet, hogy száz-négy, mert az utóbbi esztendőben elhibáztam a számítást... Annyit tudok, hogy már a magam lábán futkostam, amikor a nagy Napoleon az országban járt...

- Nem keresett valaki, amíg távol voltam? - kérdezte most Marjay, anélkül, hogy a csodálkozó pillantásomra ügyelt volna.

- De igen, kétszer is szólt a telefon... Azt hiszem, hogy a késmárki városházáról keresték már jókor korán reggel a nagyságos urat...

A házigazdám eltűnt az egyik ajtó mögött, hogy Késmárkra telefonáljon, s én, míg a vén Boldizsár bőbeszédűen elmesélte, hogy Bonaparte Napoleon kilencven esztendővel ezelőtt barackot nyomott a fejére a híres gyömörei hársfa alatt, tűnődve nézegettem az öreg vércse-fészket, amely még mindig szakasztottan olyan volt, mintha négy századév nyomtalanul rohant volna el fölötte a semmiségbe. A hatalmas pillérek alatt buja kövirózsák zöldeltek, a vártorony otromba kockái között sárgás mohaszőnyegek húzódtak meg, az alagútszerű kapuboltozatból mintha csak most tűntek volna el a harcból visszatért zsoldos katonák, s a vas-kosaras börtönablakokból szinte felhallatszott hozzám a rabok keserves nyögése... De a XVI. századbeli romantikát, amelyben álmodozó lelkem megfürdött, egyszerre elhessegette tőlem a telefon csöngettyűje, amely hosszan, élesen szólalt meg a kétölnyi szélességű falak mögött...

Nem igen volt időm rá, hogy különös benyomásaimat analizálgassam, mert Marjay nevetve visszatért a várudvarba.

- A késmárki polgármester telefonozott, hogy ne feledkezzem meg a névnapjáról... Azt tanácsoltam neki, hogy jöjjön ide a vendégeivel együtt, de nem jöhet, mert a pezsgős vacsora már meg van rendelve a Vörös sasban...

Karinfogva föl vitt magával az emeletre, míg az öreg Boldizsár fürgén, szolgálatkészen ballagott előttünk a garádicsokon. A folyosók fegyverekkel és fakó képekkel voltak teleaggatva s innen-onnan, egy-egy zöldpatinás vasajtó mögül, furcsa alakok léptek ki elibénk (egyik se igen lehetett fiatalabb hetvenévesnél), akik valamennyien úgy hajlongtak Marjay előtt, mintha nem a huszadik századbeli parlamenti anekdotázót, hanem a régi várurat látták volna, aki most érkezett haza valami diadalmas háború után. De nem csupán az öregségükkel tündek föl, hanem a különös öltözetükkel is: Rákóczi katonái járhattak talán ezekben a kosztümökben, vagy azok a nagyvázsonyi legények, akik a fiatal Kinizsivel mentek valamikor a török ellen. Mikor Marjay látta, hogy egyszer-mászor kíváncsian megfordulok utánuk, mosolyogva intett a fejével a kanyarulatoknál eltűnő vitézek felé.

- Kissé groteszknek találod, ugy-e, hogy a huszadik századbeli ember ilyen öregmódi környezetben él? De nekem az a betegségem, hogy a gyimesi várban nem tudok megtérni modern embert... Ezek a vén legények már a nagyapámat is szolgálták, s mivel a levegő itt nagyszerűen konzerválja a testi szervezetet, hát szentül el vannak szánva rá, hogy még az én fiamat is szolgálni fogják. Különböztetve egyenes leszármazottjai a néhai Marjay Tamás hajdúinak, s nekik akármit beszél a törvény, meg a parlament, ők még mindig a korlátlan hatalmu várurat tisztelik bennem, aki - ha úgy tetszenék neki - bármely percben leültetheti a fejüket... Persze, tudnod kell, hogy ezek még sohasem láttak engem smokingban és lakkcipőben, s azt a jelenetet se látták, amikor én, mint hűséges mameluk, a miniszterelnök előtt a folyosón hajlongani szoktam...

Beszélgetés közben áthaladtunk néhány óriási termen, amelyeknek még a bútorzata is a XVI. századból maradt meg; menyezetes ágyak, fekete pohárszékek, rézveretű subládok tündek a szemembe, amelyeken cifra, ezüstös kupák állottak, tompán csillogva a színes ablakokon át beszűrődő napsugárban. Vagy tíz-tizenkét szobán mehettünk keresztül, mikor Marjay udvariasan megállott.

- Ez lesz a lakosztályod, - mondta mentegetődzve, - de hiszen olyan kényelemre, amelyet egy osztendei hotelben találhatsz, amúgy se számítottál. Ez valamikor a szép Marjay Pálné szobája volt, akibe, legalább a krónikás szerint, maga a császár is eszeveszetten belebolondult. Ugyanabban az ágyban fogsz aludni, amelyikben ő aludt, a legbájosabb asszony, akiről a családunk története megemlékezik. Talán az a tudat elviselhetővé fogja tenni, hogy egy-két napra lemondasz a megszokott kényelmedről...

- Ha én lennék a császár, akkor is megelégedhetném ezzel a lakosztállyal, - szóltam elragadtatva, míg a gyönyörű régi holmikra, amelyek fölött még ott lebegtek a porrá lett Marjayné álmái, egy bámuló pillantást vetettem...

A hálósobából nagyszerűen felszerelt fürdőszoba nyílt, ragyogó ezüstcsapokkal, pompás zuhannyal, a falakon hófehér márvánnyal, mintha csak egy újonnan épült pesti bérházban lettem volna.

- Ezt már én építtettem a hálósoba mellé, - világosított föl Marjay, mikor látta, hogy csodálkozó arccal nézem a karrarai kőből készült fürdőbazint. - Most itt hagylak, hogy megfürdözhess és kipihenhesd magadat és nem is háborgatlak vacsoráig, mikor a csöngettyűszó majd

úgyis fölver az álmodból. Addig magam is elintézek egyet-mást, mert még ma telefonálnom kell az alkotmánypárti klubba. A belügyi államtitkárral van valami igen sürgős beszélőnivalóm.

Elment és én egyedül maradtam a császár szerelmesének hálósobájában, amelynek ablakaiból gyönyörű kilátás nyílt a látóhatár szélén elhúzódó szepességi hegyekre. Egy darabig tünődve néztem a hősipkás ormokat, aztán elálmosodtam s ledőltem a menyezetes ágyra, ahol valamikor a világszép Marjay Pálné álmodozott a koronás udvarlója felől. Csak az erős csöngetésre riadtam föl s alig volt annyi időm, hogy átöltözzem (smokingot és fekete csokrot kötöttem), a házigazdám már türelmetlenül nyitotta rám az ajtót.

- Előre, előre, - szólt élénken, - Teophrastus mester már türelmetlenül várakozik rád.

- Ki az a Teophrastus mester?

- Azt rögtön meg fogod tudni, ha lejössz velem az ebédlőbe. Különben egészen fölösleges volt, hogy ennyire fölcicomázd magadat...

A folyosókon már meg voltak gyújtva a karos gyertyatartók (a kandeláberekben aranysárga villamhuzal égett) s az ebédlő is káprázatosan ki volt világítva két-háromszáz gyertyalánggal, amelyeknek fénye tompán, misztikusan tükröződött vissza a menyezetig érő tölgyfaburkolaton. A Marjayak ebédlőháza volt ez, ahol valamikor páncélos vitézek üritgették a kupákat, míg alattuk félholtra kínozott rabok csörgették penészes láncukat. Most azonban üres volt a hatalmas terem, csak egy kicsike, összetöpörödött emberke kelt föl az egyik karosszékből, amelybe eddig teljesen belesüppedt, s nagy komolyan elibénk sietett az ajtóig. Hosszuszakállu, aprószemű aggastyán volt, aféle mesebeli, erdei manó, aki régenre öreg fák odvában szokott lakni, de most fekete császárkabátot, vastag pápaszemet hordott, s engem a fejemtől a talpamig kíváncsian végigmért.

- Kedves barátom, bemutatom neked Teophrastus mestert, - mondta Marjay ünnepiesen, majd az aggastyán felé fordulva, hangosabban folytatta:

- Ez a pesti ember, akiről már tegnap este beszéltem...

- Igen, igen, ő az, aki ólombetűkkel ír, - mondta kacagva Teophrastus mester, de a hangja vékony, sipítózó volt, mintha nem is a melléből jönne, hanem valahonnan a padlásról vagy a háztetőről...

Mivel rögtön észrevettem, hogy az öreg ember nagyot hall, kíváncsian odafordultam Marjayhoz:

- Ha nem csalódom, Teophrastus mester még az ükapádról maradt itt a gyimesi várban... A külseje után ítélve, azt hiszem, hogy legalább is háromszáz esztendő...

- Annyi nincs, de százévesnél bizonyosan jóval több... Én csak annyit tudok, hogy már gyermekkoromban is éppen ilyen volt, mint most... Ő azt mondja, hogy Ferenc császár alatt kapta a diplomáját...

- Miféle diplomája van?

- Teophrastus mester okleveles orvos, s még most is ő gyógyítja a cselédeket, ha valamelyiknek baja esik... De a doktorságot csak mellékesen űzi, mert az olyan gyerekességek, mint az élet és az egészség, őt csak nagyon kevésbé érdeklik... Akár él valaki, akár meghalt, szerinte egészen mindegy... Különben majd meghallod magad is, ha vacsora után elbeszélgetsz vele... Ő a híres St. Germain gróf utódjának tartja magát, s amint látod, még a nevét is tőle kölcsönözte.

- Persze, persze, a grófot is Teophrastus Bombastus Paracelsusnak hívták. Eszerint az öreg ember szintén aranycsinálással foglalkozik?

- Az aranyat ő csak annyira becsüli, mint a kavicsot. Amije volt, régen szétszította a szegények között, s most már van legalább is ötven éve, hogy nem volt egyetlen krajcárja se... De hagyjuk ezt, majd vacsora után amúgy is mindent megtudsz róla...

A vén szolgák, nagy ezüstitálakkal a kezükben, megjelentek a terített asztal mögött, egy galambősz óriás bort töltött a poharakba, s csakhamar egészen átengedték magunkat a fehér asztal örömeinek. Marjayval vígan kocintgattunk, de Teophrastus mester nem vett részt a poharazásban, hanem behúnyt szemmel tüntette el fogatlan szájában a jó falatokat, nagynéha vetve egy álmodozó pillantást a mennyezetre, mintha a lelke egészen más, messzeeső világokban járna, ahová a közönséges halandó nem követheti. Csak akkor vett ismét tudomást a jelenlétünkről, mikor a szolgák a kávéfőző gép alatt a spirituszt meggyújtották.

- Kivel beszélt? - kiáltott rá hangosan a várúr.

Az aggastyán szeliden elmosolyodott, aztán így válaszolt:

- Martinoviccsal, a szászvári apáttal, akinek a Vérmezőn leütötték a fejét. De nem sokat beszélhettem vele, mert Martinovics ma éjjel tizenkét órakor újra megszületik.

- Hol születik meg?

- Marseilleban, a kikötőben, egy hajómunkás házában...

Ámulva néztem Marjayra és Teophrastus mesterre; a beszélgetésük úgy hatott rám, mintha hirtelen a bolondok házába csöppentem volna. De Marjay, aki látta az arcomon a megdöbbenést, ismét halkabbra fogta a szót:

- Nem érted, ugy-e, ezt a különös dialógust?

- Csodálkozol rajta? Hát mit értek abból, hogy Martinovics ma éjjel újra megszületik?

- Azt, hogy a szászvári apát elköltözött lelke ma egy marseillei hajómunkás házában jelenik meg ismét, hogy új testi alakban tegye meg az utat a bölcsőtől a sírig... Teophrastus mester azt állítja, hogy minden halott újra visszatér a földre, s hogy ő mindenkiről meg tudja mondani, kinek a földi alakjában járt már itt száz vagy ezer esztendővel ezelőtt... Sőt beszélni is tud azokkal a lelkekkel, akik a halál után az új megszületésre várakoznak... Ez egy csodálatos adomány, amely némileg hasonlít a spiritizmusra...

- És te is hiszel ebben a lélekvándorlásban?

- Odakünn, a józan és napsugaras világban, hóbortnak tartom a Teophrastus mester rendszerét, de itt, a dobogókői várban föltétlenül hiszek benne... Azt gondolom, te is fogsz hinni benne, ha a háromszáz éves aggastyán a kék lángjait meggyújtja... Érdekel, hogy ki voltál, mielőtt ilyen zseniális írónak születnél a világra?

- Sőt pokoli módon érdekel, - válaszoltam kíváncsian.

Marjay tölcserít csinált a tenyeréből és így kiáltott a vén ember fülébe:

- A pesti úr tudni akarja, hogy micsoda testi alakban járt itt a földön ezer évvel ezelőtt?

Teophrastus mester hangosan föl kacagott - a kacagása olyan különös volt, hogy a hidegség végigfutott hallatára a hátamon, - aztán sipítózó hangon szólott:

- A pesti úr meg fogja tudni, amit akar. Szedd elő a kulcsokat, vezér, hogy ne kelljen tovább várakoztatnunk a pesti urat...

Marjay egy régi pohárszékből rozsdás kulcsokat vett elő, aztán mindhárman távoztunk az ebédlőből, s homályos folyosókon, garádicsokon át botorkálva (jó negyedóráig tartott az

utunk) egy különös helyiségbe jutottunk, amelynek falait nyirkoszöld penész fődte, a mennyezetről pedig egy vert vasból kovácsolt lámpa függött alá, amely tompán, kísértetiesen világította meg az ijesztően rideg helyiséget. A falak mentén márványkőből készült padok húzódtak végig, amelyek, az évszázados használatból, már megkoptak. Az egyik fal helyét sötétbarna rács foglalta el, amelyen belül vörösen égő örökláng lobogott.

- Mi van ott? - kérdeztem suttogva.

- Az a Marjay-család sírboltja, - válaszolta a házigazdám, aki egyszerre mintha ijesztően megváltozott volna: a jóízű mosoly hirtelen eltűnt az arcáról s valami kemény, gögös vonás jelent meg a helyén, a XVI. századbeli oligarcha kegyetlen és vérszomjas arckifejezése, amit most már csak a múzeumok és a régi levelesládák képein látni...

De nem volt időm a további megfigyelésekre, mert Teophrastus mester most egy rozsdás serpenyőt hozott ki a sírboltból (hideg szél csapott felénk, mikor a rácsos ajtót felnyitotta) s a következő pillanatban félelmetes, kék láng csapott föl előttünk, amelynek halvány fényénél sejtelmesen felénk látszottak a sírbolt hatalmas kőszarkofágjai, az életnagyságu kővitézek, a töredező márványkeresztek, - s néhány rejtelmes szót susogva, mereven közelebb lépett hozzám, miközben görnyedező kis alakja megnyúlt és kiegyenesedett, a szemei pedig - legalább nekem úgy rémlett - piros, rubintos fényben égtek. És mialatt reszkető, ráncos kezét a vállamra tette, egyszerre megszólalt, még pedig olyan hangon, amelyet csak kilencvenéves, öreg püspökök használnak, mikor a templom hideg kővére letérdelnek, s a homályba vesző falak minden szavukat kísértetiesen viszonzózzák:

- Látok, belelátok a multak kódébe... A csontok megmozdulnak, a halottak föltámadnak a pillantásomtól s a koporsók kőfedele föl pattan... Látlak, mint pogány vitézt a vereckei szorosban, látlak, mint krónikát festegető szerzetest a bakonybéli kolostor cellájában, látlak, mint a király kincstárnokát, látlak, mint menekülő zsoldoskatonát, aki a vértől gőzölgő Csele patakon átgázol... Itt állsz előttem a máglyán, ahol eretnekként megégetnek, a késmárki piacon, ahol a fejedet leütik, - brr, a véred belehullik a fűrészporda! - s a királynő kastélyának parkettjén, ahol piruló grófkisasszonyokkal táncolsz. Látlak kipirulva a szerelmi láztól, és sápadtan, behúnyt szemmel, vértelen ajakkal, ahogy fejed ráhajtod a halotti vánkossra... És amott dideregve, egy szál kabátban jársz a havas országúton, mint egy szegény kóborszínész, akiből valaha a nemesi kúriák tréfás és hamiskodó jokulátora lesz...

A Teophrastus mester kialudt szeme égett és lobogott a meggyőződés lángjától, - és a furcsa, nevetséges beszéd, amelyet nappal, a megszokott társaságomban képtelen örülségnek tartottam volna, most mint valami misztikus, rejtelmes igazság csengett a fülemben, mintha a súlyos, láthatatlan Kárpátok, amelyek halandó ember előtt az élet nagy titkait eltakarják, egyszerre szétlebbentek és eltűntek volna... Ha az ablakon át aranyos napsugár özönlött volna az arcomba, talán hangosan kinevettem volna a deklamáló aggastyánt, de itt, a komor cinteremben, előttem a homályból kiszürkülő kőkoporsókkal, amelyeknek márványlapján fekete árnyékok táncoltak, magamnak is úgy rémlett, hogy amit az öreg ember mond, mind az csodálatos és eddig rejtve maradt igazság, amely most valami mágikus erő folytán, egyszerre elémbukkanik a multak kódéből... És most hirtelen úgy éreztem, hogy tisztán belelátok azokba az évszázadokba, amelyek a születésem előtt a semmiségbe leperegtek, s mintha egyszerre valami rég elmosódott álom színesedett volna ki előttem, amelyet eddig vak és átláthatatlan sötétség borított... S az álom keretében világosan láttam, amint századévek előtt élt, sírba omlott hasonmásom ott ül a magános kolostori cellában, lihegve menekül az üldöző ellenség előtt, dacosan, emelt fővel lép a máglyára, s bátran odahajítja fejét a pallos alá, míg a hatalmas kés a ragyogó napsugárban megcsillan... Esküt mertem volna tenni rá, hogy a barát, a mene-

külő katona, az eretnek, a menüettet táncoló gavallér mind én voltam, a kopott, szürke íródiák, aki most kávéházi asztalok mellett ír tarka hazugságokat az unatkozó olvasók számára...

Marjay most hirtelen rámpillantott: az arca ijesztően sápadt volt a titokzatos, kék világosságban, de a szeme nem a régi, mosolygó szem volt többé, a XVI. századbeli despota gúnyos és vérszomjas kegyetlensége tükröződött vissza benne, a sasorra szélesebbé és ijesztőbbé lett, bikanyakán kidagadtak az erek, s nekem úgy tetszett, hogy nem a síma, udvarias, anekdotázó klubember áll előttem, hanem a hatalmas várúr, aki kacagva nagyot húz a kupából, mikor a jajveszékelő rabokat poroszlóival a vérpadra cipeltette... A fogam szinte vacogott a félelemtől, amikor elszántan odakiáltottam a Teophrastus mester fülébe:

- És Marjay ki volt ezer évvel ezelőtt?

Az aggastyán még ijesztőbben föl kacagott.

- Még ezt sem tudod, balga és együgyű pesti ember?... Nézz rá: ezer és ezer halandó közül is föl kellene ismerned benne az elkeseredett és lázongó magyar őst, aki gyülevész hadával ordítva és kelevézt villogtatva tört az új hitet terjesztő király ellen... A Peturok és Dózsák ősapja volt ő, aki fölnégyeltette magát, csak hogy pogány isteneit megvédelmezze... Nézz rá, most ismét a régi alakjában áll előttem, a kilencszáz évvel ezelőtt porrá lett alakjában, amikor a somogyi rengetegekből kirentott, hogy az új Istent elkergesse...

A kék láng ott repdesett e pillanatban a Marjay arcán, s én majdnem fölkiáltottam a bámulattól; gögösen, halálraszánt arccal állott előttem az első magyar király legnagyobb és legelszántabb ellensége: Koppány, a somogyi vezér... Komoran és gúnyos szemmel tekintett rám, - és én esküt mertem volna tenni rá, hogy a fejünk fölött mindjárt meg fognak szólalni a harci trombiták, s már hallottam is a türelmetlen paripák toporzékolását, s a pogányok elkeseredett harci riadóját... Mintha nem az lett volna bolondos álom, amit a süket Teophrastus mester rajzolt elém, hanem az, hogy én egy lármás és cinikus nagyvárosból jöttem ide, ahol a pogányok immár bátran és emelt fővel járnak a villamfényes utcákon...

A naftaláng e pillanatban kialudt, Marjay meggyújtott egy viaszgyertyát, az aggastyán pedig kimerülten elhallgatott. És a szegényes, józan világításban egyszerre szétriadtak a sírkülből föltámasztott halottak, Teophrastus mester ismét roskadozó, öreg emberré lett, s Marjay gyöngéden, finoman mosolyogva tekintett rám, s így szólott, miközben briliánsgyűrűs kezét a vállamra tette:

- Ideje lesz lefeküdnöd, mert bizonyosan nagyon kimerültél az egész napi utazásban... A derekad még két napig is érezni fogja a preskóci vicinális vasutat...

Szóltanul ballagtunk föl a kastélyba, s öt perc múlva már az igazak álmát aludtam. Még pár napig ott mulattam Gyimesen, aztán visszatértem a fővárosba, mert a szerkesztőségből táviratilag hazahívtak... A következő héten megkezdődtek a parlamenti ülések, s én a politika zűrzavaros eseményei közben csakhamar egészen megfeledkeztem a gyimesi várról, a háromszázéves Teophrastus mesterről, a cinterem kék lángjáról, s a sírjából feltámasztott Koppány vezérről... Különös kalandom csak április vége felé újult meg a lelkemben, mikor egy napon a képviselőház folyosóján ismét összetalálkoztam a Gyimesről visszatért Marjayval. A népszerű honatya harangalaku redingot-kabátban állt a miniszteri szoba előtt, s egy pajkos anekdotát mesélt el a miniszterelnöknek, aki jóakaró derűséggel hallgatta. Marjay a jó hangulatot arra használta föl, hogy átadta a nagyúrnak a kerületbeli Pollák Mór kérvényét, aki a megyei székváros nagytrafikjára pályázott. Ezután visszatért a baloldali folyosóra, ahol elmesélte néhány fiatalabb képviselőtársának, hogy az éjjel huszonkétszer egymásután újított meg egy baccarat-bankot a kaszinóban. Jól megnéztem: e pillanatban egyáltalában nem hasonlított többé a kilencszáz évvel ezelőtt fölnyársalt Koppány vezérhez...

Híres emberek feleségei.

Mikor az ebédlőben, melynek nagy tükörablakain keresztül jókedvű tavaszi napsugár özönlött be a szobába, anya és leánya végre egyedül maradtak, az öreg úrnő gyöngéden tekintett szép, komolyarcu gyermeke szemébe.

- Hát van valami titkod, amit el akarsz mondani nekem? Gyere, ülj le ide a számolyra, a lábamhoz és beszélj el mindent, ahogy kisleánykorodban szoktad...

Duci - így kényeztettek otthon a már felnőtt, tizenkilencéves kisasszonyt - engedelmesen leült a számolyra, bájos fejét odafektette az édesanyja ölébe, aztán így szólott:

- Olyan ujság van, anyuskám, amit már te is régóta sejtessz: Nyíry ma megkérte a kezemet... Azt mondta, hogy szeret és feleségül akar venni... Előbb tőlem akarta hallani a választ, hogy aztán ünnepiesen tihozzátok forduljon a kérésével...

- És mit feleltél neki?

- Azt, hogy én is szeretem és szívesen leszek a felesége, ha ti is úgy akarjátok, édes anyám... Talán nem volt helyes, hogy ilyen őszintén beszéltem vele, de tudom, hogy ti se gondoltok másként, mint én... Apa akárhányszor mondta, hogy Nyíry a jövő embere, s én úgy láttam, hogy te is jó szemmel nézed őt, anyuskám... Pedig apa csak ért a dologhoz, hiszen Nyíry öt év óta képviselőtársa...

Az öreg úrnő megsimogatta a leánya arcát.

- És igazán szereted? Nagy fájdalmat szerezne, ha le kellene mondanod róla?

- Azt hiszem, igen nagyot, édesanyám... Két év óta megszoktam azt a gondolatot, hogy a felesége leszek... Tudod, hogy nem szoktam frázisokat mondani, de úgy érzem, hogy boldogtalan lennék, ha örökre el kellene szakadnom tőle...

A matróna egy pillanatig maga elé nézett, majd megindult pillantást vetett komoly és viruló leánya arcára. Aztán halkán szólott:

- Szegény kis leányom, szedd hát össze minden erődöt: ettől a nagy fájdalomtól nem tudom megszabadítani a lelkedet... Nyíryhez nem mehetsz feleségül, mert akkor még boldogtalanabb lennél, mint így... Inkább most szenvedj, mint később, amikor már senkid se lesz, akinek a vállán a könnyeidet kisírhatsz...

- Hát nem tartod Nyíryt becsületes embernek? - kérdezte a leány, aki most egyszerre elsápadt.

- De igen, annak tartom és meg is vagyok győződve róla, hogy becsületes ember. És mégis, azt mondom, hogy nem lehetsz a felesége... Add csak ide a kezedet, mint egészen kicsiny korodban, amikor csak úgy tudtál elaludni, ha a parányi kacsód az enyémben pihent... Gyere közelebb és hallgasd meg az édesanyád vallomását...

Gyöngéden megszorította a lánya kezét, a selymes fejét odavonta a vállára, aztán beszélni kezdett:

- Ugy-e, mindig azt hitted, hogy boldog és elégedett vagyok? Ugy-e, álmodban se gondoltad, hogy az édesanyád szíve akárhányszor elfacsarodik a fájdalomtól?.. Pedig elhiheted, kis lányom, hogy én többet sírtam, mint nevettem, s akárhányszor szívesen meghaltam volna, csak hogy a szenvedéseimtől megszabaduljak...

Húsz éves voltam, amikor férjhez mentem, az édesapád pedig akkor töltötte be a huszonnyolcadik esztendejét. Képviselő volt, híres ember, akinek a nevét épp úgy ismerték, mint most a Nyiryét... Amikor a kezemet megkérte - a szüleim szentmiklósi parkjában - könnyezve néztem a szemébe és így kérdeztem tőle:

- Igazán szeret?... És bizonyos benne, hogy mindig szeretni fog?

- Bizonyos vagyok, - szólt az édesapád egyszerűen.

Ránéztem és éreztem, hogy igazat beszél. Tudtam, hogy jó ember és nem is csalódtam benne. Amit akkor, az öreg platánok alatt megígért, mindvégig be is tartotta: rajtam kívül sohase szeretett más asszonyt. És mégis boldogtalan voltam, kis lányom, és a szívem remeg a gondolattól, hogy valaha az én sorsom juthatna osztályrészedül...

Félévvel az esküvőnk után az édesapád ismét megkezdte közéleti szereplését. Amikor a kis vasúti állomáson elváltunk egymástól, s még egyszer megállapodtunk abban, hogy két hét múlva utána utazom Budapestre, nem hittem volna, hogy most élem az utolsó, boldog napomat... Pedig a szentmiklósi vicinális az én boldogságomat is mindörökre magával vitte...

Az édesapádnak nagy sikerei voltak a parlamentben, a beszédei az egész Házat lázba hozták, kormányok buktak és kormányok keletkeztek egy-egy felszólalása után, sőt akárhányszor csupán egy hajsza hiányzott ahhoz, hogy belőlem, a szerény, vidéki leányból, kegyelmes asszony legyen... Apádnak harmincéves kora óta rajongó és lelkes udvara volt, s a közvélemény mindig úgy beszélt róla, mint a jövő emberéről... Gondolhatod, hogy eleintén én is büszke voltam a sikereire, s nem egyszer feldobogott a szívem, amikor az idegenek, akik az uramat ismerték, megfordultak utánam... De mily drágán fizettem meg a rövid hiúságomat, kis lányom! Nem telt bele sok idő és tudatára ébredtem a szomorú igazságnak, hogy én is mártír vagyok, mint minden híres ember felesége. Óh, - ne hidd, hogy kevésbé szeretett, mint azelőtt! Most is mosolyogva ölelt magához, amikor hazajött, a csókjai se lettek hidegebbekké, csak éppen kevesebb ideje maradt ahhoz, hogy velem foglalkozzék. A lelke nem volt többé az enyém, mert a dicsőség, az ambíció láza költözött bele, s az a leküzdhetetlen szomjúság, hogy sikereket sikerekre halmozzon... Amikor az ölébe ültetett, már titokban a másnapi parlamenti beszédére gondolt, s amikor a hajamat forró csókokkal borította, gondolatban azokat az érveket csoportosította egymás mellé, amelyekkel a minisztert a képviselőházban lehetetlenné teszi. Emlékszem rá, egy téli napon történt, hogy te, kis szívem, ott sírtál mellettem a hálós ágyacskádban, egy nappal azután, hogy a jó Isten a világra teremtett... Alkonyat volt, az átellenes utcáról bevilágítottak a havas háztetők, s én a félhomályban magam voltam a szobácskában, míg a szívem könnyekkel és szomorúsággal telt meg... Az uram csak felületesen csókolt meg kora reggel, az egynapos leánykáját pedig jóformán nem is látta még... Egyszerre csak berohant a hálósobába, a szeme ragyogott, az arca égett az izgatottságtól, s boldogan kiáltotta felém:

- A kormány beadta a lemondását!

Ez kizárólag az ő sikere volt, mert az ő tegnapi nagy beszéde ingatta meg a miniszterelnök pozícióját. De én mégis úgy éreztem, hogy mindehhez semmi közöm, hogy egyedül állok ezen a borzalmas nagy világon, s hogy az egynapos kis leányomnak nincsen apja, mert az uram nem a miénk, hanem a nyilvánosságé... És már alig hallottam, amikor így szólt:

- Most rohanok a pártkörbe és csak nagyon későn jövök haza... Pá, édes szívem, csókold meg helyettem a kis babát...

Akkor egész éjjel nem aludtam, s úgy éreztem, hogy nagyon jó lenne meghalni... És bizonyos voltam benne, hogy minden híres ember feleségének ez a sorsa; csöndesen, hangtalanul,

panasz-szó nélkül kell eltűnnie, hogy az urát, a gyermekei apját elrabolják tőle, nemcsak testileg, hanem a lelkét is... A sikerek, a dicsőség után való hajsza ezer tragédiája játszódik le azokban az eldugott zúgokban, ahol a híres emberek feleségei a könnyeiket ontják... Aki egyszer a nagy ambíciókba belekóstolt, az többé nem a miénk, kis leányom... És innen van, hogy a szenzációs sikerek mögött mindig ott találsz néhány szomorú asszonyt, aki a boldogságát, az illúzióit, az elveszett életét siratja...

Ezért nem akarom, hogy Nyíryhez menj feleségül, mert még a síromban se tudnék pihenni, ha híres ember lenne az urad... Gyere, sírd ki a fájdalmadat az édesanyád keblén; inkább most sírj, mint akkor, ha egészen egyedül maradsz a világon... És temesd el, szegény kis lányom, azt az álmodat, hogy az urad sikereire büszke légy...

Délelőtt.

Két elegáns hölgy - szemmeláthatólag mama és leánya - üldögélt a fürdőt körülfogó fenyveserdőben. Délelőtti ruha volt rajtuk, s mindegyikük nagy figyelemmel olvasott egy-egy levelet, amit a reggeli posta hozott nekik.

- Mit ír apa? - kérdezte később a fiatalabbik, miután a maga levelét összehajtotta és a zsebébe gyúrta.

- Azt írja, hogy hajnalig korhelykedett az uraddal valami városligeti korcsmában. Azt hiszem, nem lesz jó dolog, ha sokáig magukra hagyjuk őket...

A menyecske - szép, egészséges, nevetőszemű asszony - jókedvűen rázta meg a fejét.

- A szédelő, nekem semmit se ír az éjszakai kalandról, - mondta az édesanyjának. - A levele azzal van tele, hogy éjjel és nappal mindig csak rám gondol. Mondhatom neked, hogy szép komédiások a férfiak...

Mind a ketten nevettek, de az öregebb hölgy utóbb gyönyörködve végignézte a fiatalabbat.

- Hallod, én elhiszem szegénynek, hogy kívánczik a felesége után... Hiszen olyan szép és kíváncsú vagy, hogy az egész fürdőben nincs párod... Olyan vagy, mintha csupa acélból lennél, - pedig valamikor attól féltem, hogy komolyan beteg vagy... az éjjel, mikor lefeküdtünk, eszembe jutott az a tizenöt év előtti nap, mikor egyszer szívgörcsöt kaptál ebédután...

A fiatal asszony elpirult és nem válaszolt, az öregebb pedig gyöngéden magához ölelte.

- Akkor attól tartottam, hogy a szívednek komoly baja van, s két-három éven át mindig remegtem, hogy az a borzasztó jelenet megismétlődik... Az orvos ugyan már akkor megmondta, hogy semmi bajod, de én még most se győzők hálát adni a jó Istennek, hogy ilyen széppé, erőssé és virulóvá tett...

A menyecske pár percig elgondolkodva nézett maga elé, aztán egyszerre megragadta az édesanyja kezét.

- Drágám, - szólt megindulva a fehérhaju dámához, - most mondok valamit, ami, úgy hiszem, nagyon meg fog lepni: nekem akkor, tizenöt évvel ezelőtt, se volt semmi bajom... A szívgörcsöt, ami téged annyira megrémített, csak szimuláltam... Még pedig éppen azért szimuláltam, hogy alaposan rád ijesszek...

- Nem voltál igazán beteg? - kérdezte tágranyílt szemmel az idősebb hölgy.

- Nem, édesanyám, nem voltam beteg, legalább testileg nem volt semmi bajom... De azért annyit sírtam és szenvedtem, hogy még most is szívdobogva gondolok azokra a rettenetes napokra. Meg fogok neked gyónni mindent, hiszen most már boldog és egészséges vagyok...

A két asszony közelebb húzódott egymáshoz az árnyékos fenyveserdő homályában, s míg körülöttük az alpesi vidékek ezer dongó, zümmögő bogara keringőzött a tűlevelű fák között, a fiatalabb hízkelve és könnyekkel a szemében hajtotta gesztenyeszínű fejét az édesanyja vállára.

- Tizenöt éves voltam akkor, - és te meg apa még együgyű gyermeknek tartottatok, de én már sok mindent tudtam, amiről rendesen nincs sejtelmük a fiatal leányoknak... Azt is tudtam, édesanyám, hogy nem vagy boldog... Akárhányszor megleptelek, mikor egyedül ültél a sötét szobában, lámpagyújtás előtt, s ilyenkor félénken, szótlánul kuporodtam melléd a sarokba,

pedig talán az életemet is szívesen föláldoztam volna, ha megkérdezhetlek, hogy mi bajod?... Sajnálalak és mégis büszke voltam rád: hiszen te voltál a legszebb asszony az egész világon... Nagyon sokáig nem tudtam megérteni a titkos szomorúságodat, de egyszer világossá lett előttem minden: szegény anyám, te szerelmes voltál egy idegen férfiba...

A fehérhaju hölgy ijedten nézett a leányára.

- Álmodtál, - mondta aztán csöndesen.

- Nem álmodtam, hiszen egyebet se tettem, csak téged figyeltelek... Istenem, ha mindazt elmondhattam volna, amivel akkoriban a gyerekszívem tele volt!... De nem szólhattam, hiszen te mindig a játékos kisleányt láttad bennem, pedig én, akárhogy rejtegetted is a fájdalmadat, jobban olvastam a szenvedő lelkedben, mint saját magad...

- Bolond kislányom, - mondta az öreg dáma, miközben csodálkozva nézett a fiatal asszony szeme közé.

- Én éreztem, hogy jó és becsületes vagy, s hogy nem tudnál szívtelen lenni a szegény apához, akit sohase szeretted igazán... Éreztem ezt és titokban együtt sírtam veled, - és akkor történt, egy fehér téli estén, hogy véletlenül rábukkantam arra a levélre, melyet *ahhoz* a férfihoz írtál...

- A levélre? - susogta sápadtan az öreg asszony.

- A levélre, melynek még most is kívülről tudom minden egyes betűjét... Azt írtad neki, hogy másnap délután három órákor meglátogatod... A könnyeid ott égtek a sorok között, s reszketve kérted azt az idegen férfit, hogy legyen jó... Elolvastam a levelet és szédülve mentem vissza a gyerekszobába, ahol a hideg tündérmeséim várakoztak rám... Tizenöt éve ennek és még most is vacog a fogam, amikor arra az éjszakára visszagondolok... Reggelig nem hunytam be a szememet és lázasan, dideregve mondogattam magamban, míg a nagy, a félelmes sötétség körülfogott: meg kell akadályoznod, hogy a szép, a boldogtalan anyuskádból rossz asszony legyen...

- És akkor...

- És akkor ezer tervet gondoltam ki, hogy miképp tarthatnálak itthon? Már az is eszembe jutott, hogy mindent el fogok mondani neked, de beláttam, hogy ehhez sohase lenne bátorságom... És másnap reszketve álltam a szobád előtt, mikor ebéd után bezárkóztál, hogy felöltözködj. A kulcslyukon át láttam, amint néha hirtelen megálltál, aztán megint lázasan folytattad a készülődéseidet... Jó ideig öltözködtél és én izgalmamban véresre haraptam az ajkamat... Végre kijöttél a szobából; sötétkéék ruha és tollas kalap volt rajtad, az arcod égett, a szemed csillogott: oly szép voltál, hogy egy percig kábulva néztelek, míg a torkomat fojtogatta a sírás... És akkor te, amíg a hosszú keztyűdet fölhúztad, így szóltál hozzám:

- Kislányom, nekem most be kell mennem a városba... Hat órára visszajövök érted és elviszlek magammal...

Ezt mondtad, halkán és valami idegen hangon, - és én, a tizenötéves gyermek, úgy éreztem, hogy a szép, a jó, a drága édesanyámat, aki mindig tiszta és fehér volt, mint a hó, most mindörökké el fogom veszíteni, mert ha visszatér, sohase nézhetek rá többé azzal a szemmel, mint eddig... És akkor hangosan felsikoltottam és a kétségbeesés, a fájdalom hangján kaptam a szívemhez és egyszerre végigestem az előszoba parkettjén... Aztán dideregve suttoztam:

- Meghalok... mindjárt meghalok... óh, Istenem!...

A következő percben már nem volt rajtad a tollas kalap, a gyönyörű frizurád tönkrement, s te halálos rémülettel hajoltál fölém, míg a cselédek a doktort és édesapát előkerítették... Később lefektettek az ágyba és a háziorvos, mikor aggódva megvizsgált, így szólt hozzátok, akik sápadtan álltatok az ágy mellett:

- Nincs semmi baj... a kisasszony holnap akár szupécárdást táncolhat...

Lehúnytam a szememet és a paplant magamra húztam, - de föl szerettem volna kiáltani örömben, amikor láttam, hogy a szép, utcai ruhádat leveted, s bő, házipongyolában ülsz oda mellém, és a kezed gyöngéden az enyémet keresi... És amikor a fölindulástól reszketve, könnyes szemmel kérdezted, hogy mi a bajom, mint szerettem volna odaborulni a nyakadba, s így szólni hozzád, zokogva és boldogan:

- Semmi bajom, csak sírni és ujjongani szeretnék, hogy téged, drága édesanyám, örökre megmentettelek a kísértéstől...

Apa este nagyszerű meséskönyveket hozott nekem, te megígérted, hogy új princessruhát csináltatsz, - és egyiktek se gondolt arra, hogy a gyermek néha sokkal ravaszabb, mint a felnőttek, - és az ártatlan szemével sok mindent meglát, amit ti, naiv öregek, oly félénken eltitkoltok előtte... Én beleláttam a te szenvedő lelkedbe, s mikor később, sok-sok idővel később, meghatva és könnyes szemmel öleltél magadhoz, tudtam, hogy most némán hálát mondasz a kisleányodnak, amiért az életed nyugalma megmentette... És teljesen tisztában voltam vele, hogy most már nem lehet többé olyan veszedelem, amely téged, szegény édesanyám, tőlem és apától elrabolhatna....

A fiatal asszony megindulva tekintett a fehérhaju, öreg hölgy szemébe, mely nedves és homályos volt a könnyektől... Aztán némán megszorították egymás kezét, s karonfogva megindultak a fürdő felé, melynek villái kacér fehérséggel villogtak ki a fenyveserdő lombjai közül...

-&-